

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**DROGOVÁ KRIMINALITA – TRESTNĚPRÁVNÍ A
KRIMINOLOGICKÉ ASPKETY**

Zpracoval: **JAN KOTAS**

Vedoucí práce: **JUDr. SIMONA STOČESOVÁ, Ph.D., LL. M.**

Plzeň 2013

Prohlašuji tímto, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne

.....

Jan Kotas

OBSAH

1. ÚVOD	1
1.1. Předmět a cíle práce	1
1.2. Základní pojmy	2
1.3. Drogy	5
1.3.1. Členění drog	5
1.3.2. Jednotlivé nejčastěji zneužívané drogy	6
1.3.2.1. Pervitin (metamfetamin)	6
1.3.2.2. Extáze	7
1.3.2.3. Heroin	8
1.3.2.4. Kokain	10
1.3.2.5. LSD	10
1.3.2.6. Konopné drogy	11
1.4. Historie užívání drog a vývoj trestněprávního postihu	13
1.4.1. Počátky zneužívání drog a rozšíření drog ve světě	13
1.4.2. Drogy v Československu	14
1.4.3. Počátky právní regulace drog v ČR	14
1.4.4. Vývoj právní úpravy a protidrogové politiky po roce 1948	16
2. TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY	21
2.1. Prameny práva	21
2.2. Úprava obsažená v mezinárodních smlouvách	23
2.2.1. Jednotná úmluva o omamných látkách	23
2.2.2. Úmluva o psychotropních látkách	24
2.2.3. Úmluva proti nedovolenému obchodu s OPL	25
2.3. Úprava v trestním zákoníku	26
2.3.1. Vymezení pojmů návyková látka a omamná a psychotropní látka v trestním zákoníku a zákoně o návykových látkách	27
2.3.2. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 TZ)	29
2.3.2.1. Obecná charakteristika	29
2.3.2.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	34
2.3.2.3. Znaky „značný rozsah“, „velký rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“ a „větší rozsah vůči dítěti mladšímu patnáct let“	39
2.3.2.4. § 283 ve vztahu ke konopí a jiným rostlinám obsahující omamnou a psychotropní látku	44
2.3.3. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy (§ 284 TZ)	45
2.3.3.1. Obecná charakteristika	45
2.3.3.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	50
2.3.4. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku (§ 285 TZ)	51
2.3.4.1. Obecná charakteristika	51
2.3.4.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	55

2.3.5. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286 TZ).....	56
2.3.5.1. Obecná charakteristika	56
2.3.5.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	59
2.3.6. Šíření toxikomanie (§ 287 TZ)	60
2.3.6.1. Obecná charakteristika	60
2.3.6.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby	63
2.4. Právní úprava obsažená v zákoně o návykových látkách a změně některých dalších zákonů (z. č. 167/1998 Sb.) v kontextu trestního práva	64
2.4.1. Předmět úpravy	64
2.4.2. Zákon o návykových látkách a jeho přílohy v kontextu trestního práva	64
3. SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ ÚPRAVOU	67
3.1. Slovensko	68
3.2. Velká Británie	71
3.3. Nizozemsko	75
4. KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY	78
4.1. Aktuální vývoj na drogové scéně	78
4.1.1. Situace na trhu s jednotlivými druhy drog	79
4.2. Zneužívání drog mezi žáky škol	83
4.3. Oběti drogové kriminality a rizikové skupiny	86
4.3.1. K příčinám užívání drog obecně	87
4.4. Pachatelé drogové kriminality	88
4.4.1. Vietnamské zločinecké gangy	89
4.5. Protidrogová politika, drogová prevence a orgány odpovědné za realizaci protidrogové politiky	91
5. ZÁVĚR	96
ZDROJE	101
PŘÍLOHY	105
SUMMARY	112

1. ÚVOD

1.1. PŘEDMĚT A CÍLE PRÁCE

Jedním z nejzávažnějších problémů, kterým lidstvo čelí na poli boje s kriminalitou je trestná činnost související s drogami. Ta má závažné důsledky ekonomické, sociální i zdravotní.

Tato práce si klade za cíl seznámit čtenáře s problematikou drogové kriminality se zaměřením na trestněprávní aspekty a na ty kriminologické aspekty, které jsou relevantní z pohledu trestního práva, zhodnotit tuzemskou právní úpravu a navrhnout některá nová a účinnější legislativní východiska.

V úvodu práce jsou vymezeny základní pojmy z oblasti drogové kriminality, následně je čtenář seznámen charakteristikou nejčastěji zneužívaných drog, jejich účinky a negativními dopady, přičemž úvodní část práce je zakončena pojednáním o historickém vývoji zneužívání drog a trestněprávního postihu drogové kriminality.

Následující stěžejní část práce se podrobně zabývá hmotněprávní úpravou drogové kriminality jednak obecně a jednak jednotlivými ustanoveními obsaženými v § 283 až 287 trestního zákoníku (dále jen TZ). Toto pojednání vychází především z nejnovější judikatury Nejvyššího soudu v oblasti drogové kriminality, přičemž především s ohledem na rozsah práce budou po skutkové stránce rozebrána jen ta rozhodnutí, u kterých to považují za podstatné. Zvláštní pozornost je přitom věnována problematice rozsahů jakožto znaků kvalifikovaných skutkových podstat některých drogových deliktů, neboť se jedná o poměrně složitou tematiku, kterou se většina odborné literatury zabývá spíše stručně. Vynechána není ani úprava obsažená v zákoně o návykových látkách, avšak takřka výhradně se zaměřením na tu část úpravy, která má vztah k trestnímu právu. Navazující část se zabývá zahraniční právní úpravou daného segmentu trestné činnosti se zaměřením na slovenskou, britskou a nizozemskou legislativu. Pro úplnost je třeba dodat, že česká právní úprava upravuje v týchž skutkových podstatách nedovolené nakládání s omamnými a psychotropními látkami i s jedy. Jelikož se tento text vztahuje pouze na drogovou kriminalitu, nebude do něj pojednání o jedech zahrnuto.

Jak již bylo předestřeno, kriminologická tematika se omezuje především na oblasti zajímavé z pohledu trestního práva, tj. zejména na aktuální vývoj na trhu s drogami, na charakteristiku pachatelů drogové kriminality a uživatelů drog a v neposlední řadě též na

problematiku mladistvých. Otázky prevence jsou zmíněny jen pro dokreslení drogové problematiky v rámci pojednání o protidrogové politice státu. V uvedené kapitole jsem si navíc neodpustil do jisté míry kritický pohled, který představuje mé ryze subjektivní názory na systém protidrogové prevence v naší zemi. Některé jiné, neméně důležité aspekty drogového problému, jako např. podrobný rozbor dopadů drog na lidský organismus, léčbu drogově závislých nebo celospolečenské dopady drogové kriminality jsou zmíněny jen okrajově nebo vůbec, neboť tuto oblast považuji za téma medicínské resp. politické, které spadá především do kompetence zdravotnických odborníků na drogové závislosti a představuje samostatný fragment zkoumání.

Předmětné téma je vyčerpáno závěrečnou částí, ve které je mj. zhodnocena platná právní úprava a prezentovány mé názory na právní úpravu *de lege ferenda*. Pro dokreslení drogové problematiky jsou na závěr připojeny rovněž obrazové a grafické přílohy

1.2. ZÁKLADNÍ POJMY

• DROGOVÉ DELIKTY A DROGOVÁ KRIMINALITA

Drogový delikt je neoficiálním vžitým pojmem pro trestné činy spočívající v nedovolené dispozici s omamnými a psychotropními látkami, které jsou v trestním zákoníku řazené mezi trestné činy obecně nebezpečné. Patří sem trestné činy nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 TZ, přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy podle § 284 TZ, nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 TZ, výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedy podle § 286 TZ a šíření toxikomanie podle § 287 TZ.¹

Primární drogová kriminalita je trestná činnost spočívající v jednání, které porušuje právní předpisy v oblasti regulace nakládání s omamnými a psychotropními látkami, tedy drogová kriminalita v užším smyslu, která nezahrnuje např. opatřovací kriminalitu či kriminalitu páchanou pod vlivem drog (tedy tzv. **sekundární drogovou kriminalitu**).

• DROGA

¹ Hendrych, D. a kol. Právní slovník. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck: 2009, (elektronická verze, www.beck-online.cz, staženo dne 28.12.2012)

Drogou se pro účely této práce rozumí omamné a psychotropní látky (dále jen OPL), jejichž výčet je uveden v přílohách 1 až 7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách. V příloze 8 téhož zákona jsou uvedeny přípravky obsahující kontrolované látky. Naproti tomu medicínská literatura chápe pojem „droga“ mnohem širěji a zahrnuje sem i látky, které nejsou obsaženy v uvedených přílohách, avšak mají obdobné účinky, alkohol a dokonce i tabákové výrobky.² Jistou výjimku ze shora vymezené trestněprávní definice představuje trestný čin šíření toxikomanie, podle kterého lze za stanovených podmínek postihnout např. i šíření jiných látek, než těch, které jsou uvedeny v přílohách zákona o návykových látkách za předpokladu, že mají obdobně škodlivé účinky, resp. poškozují či ohrožují týž objekt, kterým je obecně u drogových trestných činů zájem společnosti na ochraně lidí před škodlivými sociálními, ekonomickými a zdravotními důsledky nekontrolovaného šíření a zneužívání návykových látek.

Pojem drogy resp. OPL nelze ztotožňovat s pojmem návykové látky ve smyslu § 130 TZ. Návyková látka je pojem širší než OPL a v zásadě se blíží lékařskému vymezení pojmu „droga“ především v tom smyslu, že zahrnuje i alkohol a jiné návykové látky.

- **OMAMNÁ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKA (OPL)**

Omamnými a psychotropními látkami jsou „*takové látky, u kterých vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu používá...*“³ Ve smyslu zákona se jedná jen o takové látky, které jsou výslovně uvedeny v přílohách 1 až 8 zákona o návykových látkách.

- **NÁVYKOVÁ LÁTKA**

§ 130 TZ označuje za návykovou látku alkohol, OPL, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Pro úplnost je třeba poznamenat, že tzv. „drogové delikty“ postihují pouze nedovolené dispozice s OPL.

Naopak pro účely zákona o návykových látkách tento zákon podle § 2 písm. a) ztotožňuje návykovou látku s OPL.

² Zdobinský, T. a kol. Racionální protidrogová politika. Olomouc: Votobia, 1997, str. 9 a násled.

³ Hendrych, D. a kol., Právní slovník, 3. vydání, Praha: C. H. Beck: 2009, (elektronická verze, www.beck-online.cz, staženo dne 28.12.2012)

- **PREKURZORY A POMOCNÉ LÁTKY**

Jedná se o chemické látky, které jsou běžně používány ve farmaceutickém, chemickém či potravinářském průmyslu. Může se jednat o různé účinné či podpůrné látky v léčivech, barviva v potravinách či vonné esence v parfémeh. Vzhledem ke svým chemickým vlastnostem je lze využívat rovněž při výrobě drog. Tyto látky se rozdělují do dvou kategorií:

1. **prekurzory** „jsou do značné míry specifické a určující pro výrobu té či oné drogy. Každý prekursor je sám o sobě vestavěn do finální drogy a značnou měrou se podílí na konečné molekulární struktuře drogy. To znamená, že bez určitého prekursoru se nedá vyrobit určitý druh syntetické drogy,“⁴ např. k výrobě pervitinu je potřebný prekursor efedrin.
2. **Pomocné látky**, která se dále dělí na reakční činidla a rozpouštědla. **Reakční činidla** jsou chemikálie používané při výrobě drog, které ovšem při dosažení stejného konečného produktu mohou být nahrazena jinými pomocnými látkami – např. při výrobě heroinu se kromě opia používá i reakční činidlo anhydrid kyseliny octové, při výrobě kokainu zase manganistan draselný. **Rozpouštědla** jsou kapalné látky, prostřednictvím kterých se z přírodní suroviny získává účinná látka, nebo se používají pro vytvoření prostředí vhodného pro vznik chemické reakce.⁵

Výčet prekursorů a pomocných látek byl původně obsažen v přílohách 9 až 11 z. o návykových látkách. Tyto přílohy byly novelizací zákona zrušeny a nahrazeny seznamy obsaženými v přímo použitelných předpisech EU – v nařízení Evropského parlamentu a rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog a v nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

- **PROTIDROGOVÁ POLITIKA**

„Protidrogová politika je komplexní a koordinovaný soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních, kontrolních a dalších opatření, včetně vymáhání práva.“⁶ Jejím cílem je ochrana společnosti před negativními následky zneužívání nelegálních návykových látek, jakož i dalšími projevy primární i sekundární drogové kriminality.

⁴ Štáblová, R., Brejcha, B. Drogy – vybrané kapitoly. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, str. 50

⁵ Štáblová, R., Brejcha, B. Drogy – vybrané kapitoly. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, str. 50

⁶ Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018. Praha: Úřad vlády ČR, 2010, str. str. 4, (staženo 5. 5. 2012 z <http://drogovapolitika.vlada.cz>)

- **PRIMÁRNÍ PREVENCE**

Pojem primární prevence můžeme vymezit jako **soubor právních a především mimoprávních opatření, jejichž cílem je zabránit užívání drog**, nebo alespoň odložit první zkušenosti s drogami do co nejpozdějšího věku. U jedinců, kteří již s drogovými experimenty začali, pak zastavit experimentování s drogami a snížit tak sociální, zdravotní i ekonomická rizika spojená se vznikem drogové závislosti. Je tedy zaměřena na jedince, kteří ještě nezačali s drogami experimentovat, event. na lidi, kteří již s drogami první zkušenosti mají, avšak ještě se u nich nevyvinul návyk.⁷

- **SEKUNDÁRNÍ PREVENCE**

Sekundární prevence spočívá v opatřeních, které cílí na osoby, které již návykové látky zneužívají. Jejím obsahem je zejm. poradenství a léčba drogové závislosti.

- **TERCIÁLNÍ PREVENCE**

Terciální prevence spočívá v předcházení vážnému či trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození z užívání drog – resocializace, sociální rehabilitace, opatření zaměřená na snížení přenosu infekčních nemocí při injekčním používání drog⁸

1.3. DROGY

1.3.1. ČLENĚNÍ DROG

Drogy může členit dle jejich původu na drogy **přírodní, polosyntetické a syntetické**. Přírodní drogy jsou získávány přímo z přírodních látek, nejčastěji v podobě rostlin, přičemž při jejich výrobě se nepoužívají žádné chemikálie. Jsou požívány buďto zcela bez úpravy (např. žvýkání listů koky) nebo jsou upravovány např. sušením, následným drcením a kouřením (např. marihuana). V úvahu přichází též pití odvarů, přimíchání návykové látky do potravy (např. bramboráky s marihuanou...). Polosyntetické drogy vznikají tím, že jejich účinná látka je získávána z rostlinného materiálu chemickou cestou. (Patří sem např. kokain vyráběný z listů keře koky nebo heroin vyráběný z opia, které je získáváno z máku setého.

⁷ Primární prevence užívání drog. Zaostřeno na drogy 1/2006 (ročník čtvrtý). Úřad vlády ČR, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2006, str. 1 (staženo dne 5. 1. 2012 z www.drogy-info.cz)

⁸ http://www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/prevence/struktura_protidrogove_prevence

Syntetické drogy jsou pak vyráběny čistě chemickou cestou z prekursorů za pomoci reakčních činidel a rozpouštědel.⁹

1.3.2. JEDNOTLIVÉ NEJČASTĚJI ZNEUŽÍVANÉ DROGY

1.3.2.1. Pervitin (metamfetamin)

Pervitin neboli metamfetamin je reprezentativním zástupcem syntetických drog. Jedná se o psychotropní látku zařazenou do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách přílohy č. 5 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. Patří mezi aminy a má psychostimulační účinky, tj. mají budivý efekt na centrální nervový systém. To se projevuje tím, že celkově zvyšuje tempo, uživatel po požití zažívá euforii, rychle avšak zkresleně vnímá a myslí, je celkově hyperaktivní, má minimální potřebu spánku a odpočinku. Pro dlouhodobé uživatele pervitinu je charakteristická silně vyhublá postava, neboť zmíněná droga snižuje chuť k jídlu, a vlivem hyperaktivity a pocitu energie naopak dochází k vysokému kalorickému výdeji. Člověk v důsledku pervitinu může zhubnout až 10 kg za měsíc, nejsou výjimkou ani případy, kdy uživatel váží 35 kg při výšce kolem 170 cm¹⁰. Pervitin působí vzestup tlaku a tepové frekvence. „*Po odeznění účinku látky se dostavuje tzv. dojezd, stav podobný „kocovině“. V obraze dominuje celkové vyčerpání, únava, bolest kloubů po delší „jízdě“, není výjimečný několikadenní spánek přerušovaný krátkými epizodami bdění s „vlčím“ hledem a konzumací ohromného množství potravy.*“¹¹

Pervitin však má především zásadní negativní důsledky. Užíváním vzniká pravidelně a nezřídka velmi rychle psychická závislost, která se vyznačuje nesnesitelnou touhou po této droze. Dlouhodobé užívání a někdy i jednorázové užití může vést k vážné toxické psychóze, přičemž takovéto poruchy duševního zdraví lze většinou vyléčit. Projevují se zejm. paranoidním chováním se sklony k agresi nebo naopak úzkosti a zvukovými i obrazovými halucinacemi. Psychóza obvykle začíná pozvolna. Uživatel s rozvinutou psychózou může být velmi nebezpečný sobě i okolí. I po vyléčení psychózy však mohou přetrvávat některé trvalé následky, zejm. prudké výkyvy nálad a poruchy paměti. Dlouhodobé užívání může mít u predisponovaných jedinců za následek i vznik somatické (fyzické) závislosti. V případě, že

⁹ Štáblová, R., Brejcha, B. Drogy – vybrané kapitoly. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, str. 49

¹⁰ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 164

¹¹ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 164

má jedinec genetické dispozice k psychiatrickým poruchám (např. schizofrenii), může být spouštěcím podnětem právě užití drogy. Takovéto nemoci pak bývají často trvalého rázu.

Metamfetamin se vyrábí se z efedrinu, často získávaného z léčiv na tlumení bolesti. Poté, co byl prodej těchto léků v ČR zregulován, se začaly množit případy dovozu těchto léků v masovém měřítku z Polska. Vyrábí se zpr. v domácích varnách a jeho neodborné zpracování může pro uživatele vážné následky. Aplikuje se ústy, šňupáním nebo vpichem do žíly. Účinky nastávají podle způsobu užití okamžitě (u nitrožilního užití) nebo nejpozději do 1 hodiny. Účinkuje po dobu 8 až 24 hod. Mezi narkomany je přezdíván jako „péčko“, „piko“, „peří“, „čeko“, „perník“ nebo „budík“.¹²

Obdobné účinky jako pervitin má ve světě rozšířenější amfetamin.

1.3.2.2. Extáze

Dalším zástupcem syntetických psychotropních látek je extáze. Je zařazena do seznamu I podle Úmluvy o psychotropních látkách přílohy č. 4 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách.

V užším slova smyslu se jedná o drogu ve formě tablety obsahující účinnou látku MDMA, MDA a MDEA. Většinou je však tento pojem chápán širěji, a zahrnuje všechny drogy ve formě kapslí, tablet nebo čípků obsahujících zakázanou drogu. V České republice je nejčastější MDMA extáze s obsahovou složkou N,a-dimethyl-3,4-methylendioxyphenethylamin. Typicky se vyskytuje ve formě pastelově barevných tablet s výrazným logem či obrázkem.¹³

Extáze patří do kategorie stimulantů a je tedy co do účinků příbuzná pervitinu, se kterým sdílí i řadu účinků a negativních dopadů. Má však také některé halucinogenní účinky. Základní chemickou látkou je phentylamin nebo jiné látky odvozené od amfetaminů. Ty mohou být různě substituovány. Často tak vznikají deriváty extáze (myšleno extáze v širším smyslu), které často ani nejsou zařazeny v přílohách zákona o návykových látkách a jejich distribuce je tedy mnohdy postihnutelná jen jako šíření toxikomanie. Právě takovéto nové

¹²Tato podkapitola vychází z: www.drugfreeworld.org; Kalina, K. a kol., Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup, 1. vydání, Praha: Úřad vlády ČR 2003, str. 164; Zdobinský, T. a kol., Racionální protidrogová politika, Olomouc: Votobia, 1997, str. 9 a násl.

¹³Bolehavský J., Extáze – článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skp-v-navykove-latky-navykove-latky.aspx>

drogy jsou však pro uživatele nejnebezpečnější, často mají velmi pochybné složení a původ. Jejich konzumace může mnohdy vést i k úmrtí.

Poměrně častá je jen příležitostná konzumace „éčka“. Účelem této drogy je navodit energii a euforii. Toho bývá využíváno právě na diskotékách a techno party, kde je tato droga nejčastěji prodávána a konzumována. Proto bývá označována jako taneční droga – uživatel po ní necítí potřebu jíst ani odpočívat a vydrží tančit prakticky celou noc. Kromě stimulačních účinků bývá uváděn pocit blaha a štěstí, někdy doprovázený halucinacemi a svalovým napětím. Typické je rozšíření zornic. Po odeznění účinků nastupuje kocovina se zhoršením nálady. Návyk na extázi se objevuje jen zřídka. Účinky nastupují zhruba po půl hodině od požití a odeznívají nejpozději do 7 hodin.¹⁴

Ke krátkodobým negativním účinkům může patřit dezorientace, paranoia, pocit na zvracení apod., přičemž konkrétní účinky drogy jsou závislé na jejím složení a dále tak jako u každé drogy také na tom, jak organismus toho kterého člověka drogou snáší. Dlouhodobé užívání může vést k poškození mozku. O rizicích nových druhů extáze již byla zmínka výše, nebezpečná však může být i běžná extáze (MDMA). „*Ve světě je každoročně zaznamenáváno několik desítek úmrtí na hypertermii (přehřátí organismu) po požití extáze. Méně často jsou zaznamenávána úmrtí způsobená akutním převodněním organismu a následným edémem (otokem) mozku nebo plic.*“¹⁵

Zaznamenány byly i případy, kdy uživatel zemřel po prvním požití extáze, často kvůli tomu, že drogu smíchal s jinou drogou nebo alkoholem. „*MDMA se nejčastěji kombinuje s cannabisem (marihuana), alkoholem, LSD nebo jinými deriváty PEA, obvykle amfetaminem. Kombinace s marihuanou je často prováděna tak, že se marihuanová cigareta (“joint”) kouří ve fázi doznívání (“dojezd”, angl. “chill-out”) účinků MDMA. Alkohol je stále mezi mládeží nejoblíbenější “drogou” a proto ke kombinaci alkohol - MDMA dochází většinou nechtěně. Konzument obvykle pije alkohol a teprve potom mu někdo nabídne Extázi. Alkohol však tlumí účinky Extáze a prohlubuje dehydrataci (viz níže). Dlouhodobé užívání extáze může vést k poškození mozku*“¹⁶

Mezi narkomany bývá nejčastěji označována jako „éčko“, „exoška“ či „bobule“.

¹⁴ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 202

¹⁵ Zdobinský, T. a kol. Racionální protidrogová politika. Olomouc: Votobia, 1997, str. 11

¹⁶ Bolehlavský J. Extáze. str. 4 – článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skpvnavykove-latky-navykove-latky.aspx>

1.3.2.3. Heroin

Heroin je omamnou látkou zařazenou do seznamu IV podle Jednotné Úmluvy o omamných látkách přílohy č. 3 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. Jedná se o velmi nebezpečnou polosyntetickou drogu řazenou mezi opiáty. Surovinou pro jeho výrobu je opium získávané přímo z makovic anebo morfin.

Po požití heroinu bývá zaznamenávána euforie a zklidnění, někdy také neschopnost koncentrace. S rostoucí závislostí však tyto příjemné pocity velmi rychle ustupují do pozadí.

Ze všech zde uvedených drog je právě heroin jednoznačně nejnebezpečnější. Ke vzniku enormně silné fyzické, ale i méně intenzivní psychické závislosti dochází již po několika dávkách. Somatická (fyzická) závislost je po odeznění účinků drogy (cca po 10 hodinách od aplikace) charakterizována bolestmi břicha, křečemi především v oblasti trávicího traktu, průjmami, špatnou náladou, nespavostí, třesem, poruchám řeči, vysokou teplotou a nechutenstvím. V případě, že není aplikována další dávka, trvají nejtěžší projevy odvykacího syndromu až 10 dní.¹⁷ Léčba závislosti na heroinu je finančně náročná a nepřilíš úspěšná. Ve většině případů se vzhledem k míře návykovosti jedná o lidi s těžkou závislostí, u nichž přichází v úvahu jen trvalá substituční léčba bez možnosti návratu do běžného života. Užívání heroinu vede k těžkým nezvratným poruchám osobnosti a degeneraci. S rostoucí závislostí silně roste i potřeba stále většího množství heroinu a zkracování intervalů mezi jednotlivými dávkami (účinky začínají odeznívat již po 3. hodinách). Závislí narkomané si aplikují heroin mnohdy i čtyřikrát denně, z čehož plyne i zvýšená potřeba finančních prostředků, které si tito opatřují cestou sekundární drogové kriminality. Aplikace heroinu může snadno skončit předávkováním. „Po odvyknutí rychle klesá tolerance, což přináší riziko smrtelného předávkování dávkou předtím běžně užívanou nebo i menší.“¹⁸ Rozdíl mezi množstvím látky, která vyvolá v uživateli vytoužené pocity a smrtelným množstvím látky je navíc velmi malý.¹⁹

Droga přezdívána jako „*Háčko*“ nebo „*Herák*“ se tradičně aplikuje nitrožilně. V úvahu přichází i šňupání.

¹⁷ Opioidy a opiáty. str. 5 - článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skvv-navykove-latky-navykove-latky.aspx> (staženo 25. 1. 2013)

¹⁸ Opioidy a opiáty. str. 5 - článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skvv-navykove-latky-navykove-latky.aspx> (staženo 25.1.2013)

¹⁹ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 161

1.3.2.4. Kokain

Kokain je polosyntetická omamná látka získávaná syntézou z listů keře koka pravá za pomoci aminokyseliny arginin. Kokain, jakož i samotné listy koky jsou řazeny do seznamu I podle Jednotné Úmluvy o omamných látkách přílohy č. 1 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. Patří mezi stimulanty. Vzhledem k jeho tradičně vyšší ceně je zneužíván zjm. v Severní Americe a západní Evropě, avšak v souvislosti s rostoucí životní úrovní a klesající ceně kokainu se začíná v posledních letech ve větším měřítku zneužívat i v ČR.

Jeho účinky jsou obdobné jako u jiných drog stimulujících centrální nervou soustavu (např. pervitinu) – dodává energii a nepřiměřenou sebejistotu ve spojení s odpadnutím zábran. Může se projevovat zvýšenou agresivitou, hyperaktivitou a posílením sexuálního pudu. Typické je zvýšení krevního tlaku provázené zrychlením tepu a zúžením zornic. Na rozdíl od pervitinu však jeho účinky rychle odeznívají (mnohdy již po pouhých 30 minutách). Z negativních vlivů lze jmenovat silnou psychickou závislost, vyznačující se navyšováním dávek a zkracováním intervalů aplikace, neboť s rostoucí závislostí poměrně rychle klesají euforické účinky drogy. Dlouhodobé užívání může vést k panickým i paranoidním stavům. Po fyzické stránce kokain zatěžuje zjm. kardiovaskulární systém, což může vyústit v srdeční infarkt nebo mozkovou mrtvici. Časté bývá též poškození či dokonce proleptání nosní přepážky a ztráta čichu, neboť kokain se aplikuje čicháním, injekční aplikace není častá. Pro prostředí Jižní Ameriky je typické i žvýkání listů rostliny Koka.²⁰

1.3.2.5. LSD

LSD je polosyntetická psychotropní látka zařazená do seznamu I podle Úmluvy o psychotropních látkách přílohy č. 4 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. Tato oblíbená taneční droga se podává ve formě tzv. tripů nebo granulek. Trip je papírový proužek, ze kterého se odtrhávají jednotlivé čtverečky napuštěné LSD, často s příměsí další psychotropní látky, obvykle extáze. Tyto čtverečky resp. granule se vkládají pod jazyk, kde se rozpouští.

„O LSD se většinou tvrdí, že nejde o návykovou, ale pouze stimulační drogu. Ona jedna "známka" vám vydrží na několik hodin. Problém je v tom, že obsah drogy v jedné "známce" není vždy stejný, ne každý na stejnou dávku reaguje stejným způsobem. Navíc

²⁰ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 165 - 166

*samozřejmě není problém vzít si "známky" dvě nebo více a pak je výlet do nevědomí zaručen.*²¹

Bezprostředně po požití vyvolává stav neklidu a mírné závratě, následuje pocit uvolnění, euforie a příjemné halucinace. Konkrétní účinky však zpr. závisí na tom, jakou drogou LSD v tripu nebo granuli smíchán. Prakticky vždy dochází ke zvýšení teploty, krevního tlaku, rozšíření zorniček a zvýšenému pocení. Účinek drogy obvykle vyprchá do 10 až 12 hodin, některé projevy látky se mohou opakovat i poté, co již droga zdánlivě přestala působit. LSD bývá slangově označována jako „*papír*“, „*známka*“, „*kyselina*“ nebo „*acid*“.

Kromě LSD se mezi halucinogeny řadí i některé přírodní drogy - houby lysohlávký či kaktusy obsahující meskalin.

1.3.2.6. Konopné drogy

Konopím se dle § 2 písm. f) rozumí „*kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny z rodu konopí nebo nadzemní část rostliny z rodu konopí, jejíž součástí je vrcholík.*“

Konopí a pryskyřice z konopí je přírodní omamná látka zařazená do seznamu IV podle jednotné úmluvy o omamných látkách přílohy č. 3 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a účinná látka delta-9-tetrahydrocannabinol (THC) je psychotropní látka zařazená do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách příl. č. 5 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. Sušená drť z psychoaktivních částí konopí – vrcholík²² ze samičí rostliny konopí bývá označována jako *marihuana*, zatímco pryskyřice jako *hašiš*. Účinnou látkou jsou tzv. kanabinoidy resp. tetrahydrocannabinoidy, zkráceně THC. (Věc je z hlediska složení a působení jednotlivých složek konopí podstatně složitější, avšak otázky přírodních věd ponechme odborníkům z této oblasti.)

Konopí je dvojdómá rostlina, tj. existují jak samčí tak samičí rostliny, přičemž z hlediska omamných a psychotropních účinků jsou podstatné rostliny samičí, které obsahují podstatně více omamné látky než samčí a jsou to především samičí květenství, které vylučují pryskyřici, tedy hašiš. Podle současné typologie rozlišujeme 3 druhy konopí:

- 1) **konopí seté** (*Cannabis sativa*), které dorůstá výšky 2 až 5 m a jeho omamné a psychotropní účinky jsou spíše nižší, kdy obsah THC často nepřesahuje ani 0,3 %;

²¹ Vaněček, M. LSD. Bulletin Národní protidrogové centrály 2/1997, str. 10.

²² tj. sušené květenství a horní lístky konopí

- 2) **konopí indické** (*Cannabis indica*), které dorůstá výšky mírně přes 1,5 m a vyznačuje se značným obsahem THC;
- 3) **konopí plevelné** (*Cannabis rudularis*), které dosahuje vzrůstu do 1,5 m a jeho využití jako drogy nepřipadá vzhledem k marginálním psychotropním účinkům v úvahu.²³

Je však třeba podotknout, že konkrétní procentuální obsah THC v rostlinách a potažmo v marihuaně je dán taktéž zkušenostmi a šikovností pěstitele a především jeho vybavením. Zatímco v případě klasického pěstování konopí obvykle obsah THC v takto vyprodukovaných rostlinách nepřesahuje 3 % THC, v případě konopí pěstovaného se speciálním pěstebním vybavením tzv. „indoor“ způsobem se obsah THC pohybuje v rozmezí 10 až 20 %, výjimečně i více. V případě hašiše může obsah psychoaktivních látek dosahovat až 40 %. Pro úplnost je třeba upozornit na § 24 zákona o návykových látkách, který zakazuje pěstovat rostliny konopí, které mohou obsahovat více než 0,3 % látek THC. Pěstování rostlin konopí, které neobsahují více než 0,3 % THC je dovoleno a nemůže být tudíž trestné. V případě, že je takovéto konopí pěstováno na ploše nepřesahující 100 m², nestanovuje zákon žádná omezení. Pokud by bylo pěstováno na ploše větší, platí ohlašovací povinnost. Nesplnění ohlašovací povinnosti má za následek odpovědnost za správní delikt.

Konopné drogy bývají v drtivé většině případů užívány kouřením, méně často jsou konzumovány jako součást různých jídel, např. v bramboráku. Účinek drogy nastává prakticky okamžitě a trvá 3 až 6 hodin. Typicky se dostavuje zkreslené vnímání. „Typická pro konopnou intoxikaci je deformace ve vnímání času. Čas se zdá být delší, vše se jakoby vleče a i velmi krátký okamžik se může zdát, jakoby uběhly celé hodiny. Objevují se rovněž deformace ve vnímání prostoru a sluchové, hmatové a nejčastěji zrakové iluze.“²⁴ Mezi další příznaky patří euforie a nezvladatelný smích. U některých senzitivnějších jedinců však může docházet k bušení srdce a pocitům na zvracení. Konopné drogy nevyvolávají fyzickou závislost, u dlouhodobých uživatelů může propuknout psychická závislost. Předávkování marihuanou nebo hašišem, které by vedlo k úmrtí uživatele, není známo.²⁵

²³ Bradáčová, L. Proč není pěstování rostliny konopí výrobou. Státní zastupitelství 04/2008, str. 27 - 28

²⁴ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 176

²⁵ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 176 - 177

1.4. HISTORIE UŽÍVÁNÍ DROG A VÝVOJ TRESTNĚPRÁVNÍHO POSTIHU

1.4.1. POČÁTKY ZNEUŽÍVÁNÍ DROG A ROZŠÍŘENÍ DROG VE SVĚTĚ

Účinky drog jsou lidstvu známy od nepaměti. Využívání i zneužívání různých návykových látek bylo vlastní všem starověkým i novověkým kulturám a lze předpokládat, že opojením z omamných látek se oddávali i předchůdci dnešního lidského druhu – vždyť omamné účinky různých rostlin nevyhledávají jen lidé, ale velmi často i zvířata. Jen pro zajímavost – jedním z největších labužníků v tomto ohledu jsou sobi, kteří se s rozkoší oddávají halucinogenním účinkům mochomůrky červené.

Nejstarší dochované známky zneužívání drog našli archeologové v jeskyních v Iráku, ve kterých před 50 000 lety žili pravěcí lidé. Mezi nalezenými rostlinami byly mimo jiné ty, které obsahují efedrin. Taktéž archeologické objevy v pravěkých jeskyních v Evropě dosvědčují, že tehdejší obyvatelstvo mělo pravděpodobně v oblibě marihuanu. Též dochované zvěsti Řeka Herodota z 5. stol. před n. l. přináší svědectví o kmeni Skýtů, který obýval území dnešní jihozápadní Ukrajiny a jehož členové pěstovali konopí a kouř z jeho semen inhalovali.²⁶

Účinky drog byly široce využívány ve většině kultur šamany při jejich věstecké a medicínské činnosti. A byla to právě medicína, ve které se účinky omamných látek již v dávných dobách uplatnily a dodnes nezřídka uplatňují. Ve starověkém Egyptě i Římě se používalo opium především jako sedativum. Římané ho označovali za „božský lék proti bolesti“ zároveň však doboví učenci upozorňovali na smrtelné následky předávkování. Ve středověké Evropě se omamné látky k lékařským účelům začínají široce užívat a zkoumat od dob Karla Velikého na přelomu 7. a 8. století. V 15. století vyšla tehdy nevýznamnější kniha o farmaceutických látkách nazvaná „*Compendium Saladini*“. S příchodem renesance došlo mj. v souvislosti se zámořskými objevy a pokroky ve vědě i k jistému hodnotovému posunu – představa všemocného boha, jenž je středobodem všeho byla do jisté míry oslabena. Životní tempo se začalo zrychlovat a lidé toužili po nových lákadlech, která se díky nevídanému rozvoji obchodu a kolonizaci stala dostupnými snadněji než kdykoliv předtím – návykových látkách. Např. španělští dobyvatelé sebou z Jižní Ameriky do Evropy přivezli kokain. K mnohem masivnějšímu zneužívání drog však začalo docházet mimo Evropu – zjm. v Číně pravidelně užívala opium dokonce celá čtvrtina obyvatelstva. Následná restrikce ze strany

²⁶ Historie drog – publikace byla zveřejněna bez udání autora na oficiálních internetových stránkách Policie ČR www.policie.cz

čínských orgánů vedla až k tzv. „opiovým válkám“, neboť Velká Británie, jako tehdejší světový obchodník s drogami číslo jedna, se cítila dotčena na svých obchodních zájmech.²⁷

Přestože drogy byly v Evropě užívány již předtím, opravdový drogový boom v podobě konzumace opia propukl ve Velké Británii koncem 18. století, kdy se indické opium rozšířilo i mezi méně majetnou dělnickou třídu. Dělníci v té době ve velkém množství nakupovali opium přímo v lékárnách, neboť bylo levnější než alkohol. V průběhu 19. se užívání opia rozšířilo i do jiných zemí – zjm. do Francie a Holandska. Ušetřeny nezůstali ani USA, kam se opium dostalo spolu s prvními čínskými imigranty. Tablety morfia (vyráběné z opia) pak byly podávány raněným ve válce Severu proti Jihu. Vojáci, kteří měli to štěstí a válku přežili si tak často odnesli z bojů návyk na morfin. Je tedy patrné, že drogy a obchod s nimi se stali globálním problémem, který vyústil až do nynější podoby mezinárodní spolupráce v boji s narkotiky nejen na půdě OSN.²⁸

1.4.2. DROGY V ČESKOSLOVENSKU

Přílivu drog nezůstalo ušetřena ani Československo. Již za dob habsburské monarchie byly popsány projevy závislosti na morfinu, tzv. morfinismu. Zprvu byl považován za vojenskou nemoc, neboť morfin byl používán, podobně jako v USA, ke tlumení bolesti u zraněných vojáků. V době míru se morfin rozšířil též do podsvětí a mezi smetánku, tzv. zlatou mládež. Jelikož v té době prakticky neexistovala právní regulace nakládání s omamnými látkami na vnitrostátní ani mezinárodní úrovni, byly drogy, resp. léky s obsahem morfinu volně prodejné v lékárnách. Ve 20 letech 19. století se mezi smetánkou v širší míře rozšířilo šňupání kokainu.

1.4.3. POČÁTKY PRÁVNÍ REGULACE DROG V ČSR

Jelikož snahy o komplexní rekonstrukci trestního práva za první republiky vyšly na prázdno, platil v Československu až do r. 1950 rakouský „**Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích**“ z r. 1852.

²⁷ Historie drog – publikace byla zveřejněna bez udání autora na oficiálních internetových stránkách Policie ČR www.policie.cz

²⁸ Historie drog – publikace byla zveřejněna bez udání autora na oficiálních internetových stránkách Policie ČR www.policie.cz

Co se mezinárodněprávních závazků týče, nově vzniklé Československo se stalo stranou **Mezinárodní opiové konvence** (1912), která byla opožděně vyhlášena ve sbírce zákonů pod č. 159/1922. Provádění této konvence bylo zčásti zajištěno z. č. 128/1923 o provádění Mezinárodní opiové konvence a prováděcí vyhláškou č. 147/1925.

Uvedená právní regulace byla do značné míry bezzubá, neboť dovozovala postihnout nelegální obchod s drogami pouze jako přestupek a nejvyšší možnou sankcí byl trest odnětí svobody na 3 měsíce, ovšem pouze v případě, že pachatel neuhradil uložený peněžitý trest. Důsledkem toho docházelo zjm. v 30. létech k nárůstu drogové kriminality. Odpovědí na tento stav bylo vydání opiového zákona.²⁹

Opiový zákon

V roce 1938 byl přijat velmi kvalitní a pokrokový **Opiový zákon** č. 29/1938 Sbírky zákonů a nařízení. Československu se tak konečně dostalo účinného legislativního aktu umožňujícímu efektivní boj s drogovou kriminalitou. Tento zákon rovněž reagoval na další vývoj mezinárodní úpravy a kromě **Mezinárodní opiové úmluvy z r. 1912**, realizoval též ustanovení **Mezinárodní opiové úmluvy z r. 1925** (147/1927 Sb. z. a n.), a **Úmluvy o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek z r. 1931** (173/1933 Sb. z. a n.).

Zákon v § 1 stanovil, že *„úřednímu dozoru podrobují se výroba, zpracování (přepracování), příprava, rozdělování, obchod, dovoz, průvoz a vývoz dále uvedených látek, ať již byly z části vyrobeny nebo zcela rafinovány, a to i když vzniknou cestou syntetickou“*. Suroviny, ze kterých se drogy vyrábí (např. listy koky), samotné drogy jakož i přípravky, které obsahují určitý minimální podíl morfinu nebo koky byly rozděleny do 4 skupin de facto podle míry zpracování návykové látky a podle druhu návykové látky. Zákon látky v něm uvedené sám nedefinoval, ale odkazoval na úpravu v mezinárodních smlouvách.

Jakýkoliv výrobek, který obsahoval některé z těchto látek, směl být vyráběn a uváděn do obchodu pouze po předchozím svolení ministerstva veřejného zdraví a tělesné výchovy. Vývoz takovýchto látek byl možný jen zcela výjimečně. Jiný režim se vztahoval na léky. Zákon kladl též specifické požadavky na označování takovýchto látek, které navíc musely být evidovány ve zvláštním registru, do kterého se evidovaly mj. drogy vydané na lékařský nebo veterinární předpis.

²⁹ Historie drog – publikace byla zveřejněna bez udání autora na oficiálních internetových stránkách Policie ČR www.policie.cz

Zákon dále upravoval skladování takovýchto látek, přičemž množství látek, které mohlo být skladováno, bylo upraveno v podzákoném předpisu.

Z hlediska trestního práva je podstatné, že došlo k výraznému zpřísnění trestněprávních postihů za zneužívání návykových látek – podle závažnosti bylo jednání kvalifikováno jako přestupek, přečin nebo zločin.

Přestupky trestaly okresní úřady pokutou od 500 do 50.000 Kč nebo vězením od 24 hodin do pěti měsíců.

Za **přečin** hrozilo tomu, „*kdo, nejsa k tomu oprávněn, úmyslně "látku" vyrobí, připraví, zpracuje, přepracuje, přechovává, má na prodej, uvede do oběhu, nabídne, doveze, vyveze nebo proveze nebo zprostředkuje obchod s ní*“ trest odnětí svobody od tří měsíců do tří let a trest peněžní od 5.000 Kč do 50.000 Kč. Pokud však čin spáchal ve velkém rozsahu nebo v jeho důsledku došlo k poškození zdraví, nebo smrti, dopustil se již **zločinu** a tudíž i sankce byla přísnější – trest odnětí svobody od 1 do 5 let a finanční postih od 10.000 do 100.000 Kč.

Zákon též obsahoval obdobu dnešního § 286 TZ, když tomu, „*kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přenechá nebo přechovává nástroj nebo předmět, který je nepochybně určen k neoprávněné výrobě nebo k přípravě nebo k neoprávněnému zpracování nebo přepracování "látky"*“ umožňoval uložit trest tuhého vězení v rozmezí od jednoho měsíce do jednoho roku a peněžité trest do 5.000 Kč

Trestný byl i pokus přečinu nebo zločinu. Pachatel mohl být též uložen policejní dohled a cizinec mohl být vyhoštěn. Soud a v případě přestupků okresní úřad mohli prohlásit látku, která byla předmětem deliktu resp. nástroj k výrobě látky za propadlý. Dopustil-li se deliktu pachatel jakožto osoba oprávněná nakládat s návykovými látkami, mohlo mu být trvale nebo dočasně zakázáno vykonávat danou funkci, odebrat povolení podle tohoto zákona nebo odebrat příslušnou živnostenskou koncesi.

1.4.4. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY A PROTIDROGOVÉ POLITIKY PO ROCE 1948

Bezprostředně po druhé světové válce dochází především v „západním světě“ k prudkému nárůstu spotřeby drog, který dosahuje vrcholu v 60. a 70. letech v dobách hippies. Od té doby představují drogy v západním světě (a nejen tam) obrovský problém a jejich konzumace je setrvale na vysoké úrovni. Zpočátku se na černý trh s narkotiky dostávají

především přebytky tisících prostředků z vojenských skladů, které po druhé světové válce ztratily opodstatnění. Později se začínají houfně vyrábět syntetické drogy a trh s nelegální návykové látky se stávají lukrativní komoditou pro organizované zločinecké skupiny, s čímž je spojen znepokojivý nárůst sekundární drogové kriminality, vražd nevyjímaje. V komunistickém Československu (a v zásadě ve východním bloku obecně) je situace o něco lepší. Nejzřetelnější rozdíl lze spatřovat v tom, že v Československu neexistovala tzv. otevřená drogová scéna tolik typická pro některá západní velkoměsta. Zdaleka to však neznamená, že by se východnímu bloku drogová kriminality vyhnula.

Dynamický rozvoj a globalizace černého trhu s narkotiky vyžadovala reakci – dne 11. prosince 1946 byl podepsán **Protokol 1946** s cílem podrobit kontrolu omamných látek OSN. Byla vytvořena Narkotické komise, která iniciovala další normotvorbu na mezinárodní úrovni, jež se následně promítla do právních řádů signatářských států. Následoval Protokol 1948 a protokol o opiu z roku 1953 (ČSR však nebyla smluvní stranou těchto aktů). V průběhu dalších let byly postupně na půdě OSN přijaty další 3 sěžejní úmluvy, které dnes tvoří základ mezinárodní regulace drog: **Jednotná úmluva o omamných látkách (1961), Úmluva o psychotropních látkách (1971) Úmluva proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (1988)**. (O těchto smlouvách bude podrobněji pojednáno v kapitole 2.2.)³⁰

Jelikož se ČSSR stala stranou těchto Úmluv, vyvstala potřeba uvést domácí úpravu do souladu s mezinárodními závazky. K tomu došlo mj. na základě z. č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, na základě jehož zmocnění bylo vydáno vládní nařízení č. 56/1967 Sb. o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví. Tuto vyhlášku dále prováděla vyhláška ministerstva zdravotnictví a spravedlnosti č. 57/1967 Sb.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Roku 1950 byl schválen nový trestní zákon, který nahradil v té době již historický trestní zákoník z roku 1852 a rovněž trestněprávní ustanovení Opiového zákona. Drogové delikty byly upraveny v hlavě IV. v § 197 a 198, které postihovaly nedovolenou výrobu, dovoz, vývoz, opatření pro jiného nebo přechovávání omamného prostředku, resp. výrobu, opatření pro jiného nebo přechování předmětu určeného k neoprávněné výrobě omamných

³⁰ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR 2003, str. 54 - 59

prostředků. Stanovení okruhu zakázaných návykových látek bylo svěřeno podzákonnému předpisu, konkrétně vyhlášce č. 283/1953 Sb.

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. a jeho novelizace

Trestněprávní úprava nedovolené dispozice s OPL byla až do účinnosti současného trestního zákoníku obsažena v trestním zákoně z roku 1961. Ten až do poloviny 90. let obsahoval v nezměněné podobě v § 187 a 188 dvě základní skutkové podstaty drogových trestných činů – nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů. Jednalo se v podstatě o úpravu, která byla s drobnými obměnami převzata z trestního zákona z roku 1950.

Pachatelem trestného činu podle původního znění § 187 byl ten, kdo bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl, jinému opatřil nebo přechovával omamné prostředky nebo jedy. Za takovéto protiprávní jednání mohl být pachateli uložen relativně mírný trest – trest odnětí svobody až na 2 léta nebo peněžitý trest nebo nápravné opatření spočívající v srážkách až ¼ mzdy po dobu nejdéle jednoho roku. Soud po tuto dobu mohl též nařídít změnu zaměstnání odsouzeného či jiná vhodná opatření. Z uvedené definice skutkové podstaty vyplývá, že trestné bylo i samotné přechovávání omamné látky pro vlastní potřebu. Na dva 2 až 8 let mohl být pachatel odsouzen v případě, že naplnil svým jednáním znaky kvalifikované skutkové podstaty – trestného činu se dopustil jako člen organizované skupiny, získal svým jednáním značný prospěch nebo jím způsobil těžkou újmu na zdraví více osob či smrt.

§ 188 pak sankcionoval výrobu, opatření nebo přechovávání předmětu způsobilého k nedovolené výrobě omamných prostředků trestem odnětí svobody až na 2 léta, peněžitý trest, nápravné opatření nebo propadnutí věci.

Okruh látek, které jsou považovány za omamné látky a jedy byl § 195 TZ svěřen zvláštnímu právnímu předpisu, kterým byla do r. 1967 vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 167/1995 Ú. I., později nahrazená již zmíněným vládním nařízením č. 56/1967 Sb. o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví provedeným vyhláškou ministerstva zdravotnictví a spravedlnosti č. 57/1967 Sb., která obsahovala seznam OPL. Tento seznam v 80. letech doplnili další vyhlášky a nakonec jej nahradilo nařízení vlády č. 192/1998 Sb., resp. jeho příloha č. 3 která, obsahovala ucelený seznam OPL.

Vývoj drogové scény a protidrogové politiky po roce 1989 a tomu odpovídající novelizace z. č. 140/1961 Sb.

V 90. Minulého století se naplnily černé předpovědi mnoha odborníků – vytváří se otevřená drogová scéna a poptávka po nelegálních návykových látkách prudce stoupá.

V této době také dochází k prvním novelizacím trestního zákona. První významnější novelou trestního zákona byla novela č. 175/1990 Sb. Trestným dle § 187 se stal i nedovolený průvoz omamné látky. Nejvýraznější a dle mého názoru poněkud nešťastnou novinkou, kterou zmíněná novela přinesla, byla dekriminálizace přechovávání omamné látky pro vlastní potřebu, které bylo nadále postihnutelné pouze jako přestupek. Jak známo, 90. léta se nesla ve znamení prudkého nárůstu užívání drog a vzniku otevřené drogové scény, přičemž tato změna mohla být jedním, byť zřejmě nikoliv nejpodstatnějším faktorem, který k tomu přispěl. Zmírněna byla také díkce § 188 – nově již nestačilo, aby byl předmět způsobilý k výrobě omamných látek, ale musel k ní být vysloveně určený, což pochopitelně kladlo vyšší nároky na dokazování. V zásadě však lze tuto změnu hodnotit spíše kladně, neboť původní znění § 188 umožňovalo postihnout de facto i držení předmětu, který by sice objektivně mohl být použit k výrobě OPL, nicméně v daném případě jej „pachatel“ používat k úplně jiným neškodným účelům.³¹

Novela č. 175/1990 Sb. též přinesla v podobě § 188a novou skutkovou podstatu trestného činu – šíření toxikomanie, která postihovala podněcování, podporování nebo svádění k užívání nelegálních drog.

Novela č. 112/1998 Sb. zavedla trestnost nabízení, zprostředkování a prodeje drogy a u trestných činů podle § 187 i § 188 byly zpřísněny sankce na 1 rok až 5 let odnětí svobody. Peněžitý trest nebylo nově možno uložit za tyto trestné činy samostatně a u trestného činu podle § 188 bylo možno nově uložit jako samostatný trest zákaz činnosti. Zároveň byly rozšířeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestného činu podle § 187, za které bylo možno uložit přísnější tresty. Úprava reagovala na potřebu ochránit mladistvé před následky drog, a proto např. ten, kdo opatřil OPL osobě mladší patnácti let mohl být potrestán trestem odnětí svobody na 8 až 12 let. V případě že trestným činem dle § 187 způsobil těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt, nebo získal-li trestným činem prospěch velkého rozsahu

³¹ Zeman, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, Trestněprávní revue 2/2007 (elektronická verze na www.beck-online.cz)

nebo spáchal-li takový čin ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou působící ve více státech, zvyšovala se trestní sazba na 10 až 15 let odnětí svobody.³²

Jelikož vývoj primární i sekundární drogové kriminality měl v průběhu 90. let vzrůstající tendenci, začal být drogový problém citlivě vnímán širokou veřejností a tím pádem se stal i významným politickým tématem. Jak již bylo uvedeno, novelou z roku 1990 došlo k dekriminálnímu přechovávání drog pro vlastní potřebu, což bylo mnohými vnímáno negativně a naráželo i na některé praktické problémy: „... zejména pouliční dealéři argumentovali právě tím, že drogy u nich nalezené (a často zjevně určené k obchodu) jsou drženy pro jejich vlastní potřebu, což při absenci jiných důkazů trestní stíhání vylučovalo“³³. Výsledkem debat zastánců i odpůrců legalizace na odborné úrovni byla novela trestního zákona č. 112/1998 Sb., která doplnila trestní zákon o § 187a. Uvedený paragraf začal rozlišovat mezi držením drogy ve větším množství než malém, které sankcionoval trestem odnětí svobody až na 2 léta a držením drogy v množství menším než malém, které trestné nebylo.³⁴

Poslední změnou z. č. 140/1961 Sb. byla novela č. 134/2002 Sb., která rozšířila § 188a o novou kvalifikovanou skutkovou podstatu – přísnější trest hrozil tomu, kdo se dopustil trestného činu šíření toxikomanie vůči osobě mladší osmnácti let, nebo pokud spáchal takový či tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

S účinností od 1. 1. 2010 vstoupil v účinnost zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a nařízení vlády č. 454/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákona a nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. O současné právní úpravě bude podrobně pojednáno v následujících kapitolách.

Právní úprava ochrany společnosti před návykovými látkami mimo trestní právo:

³² Zeman, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, *Trestněprávní revue* 2/2007 (elektronická verze na www.beck-online.cz)

³³ Zeman, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, *Trestněprávní revue* 2/2007, (elektronická verze na www.beck-online.cz)

³⁴ Zeman, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, *Trestněprávní revue* 2/2007, (elektronická verze na www.beck-online.cz)

Jak je patrné z předchozích řádků, trestní represe v oblasti nealkoholových drog byla legislativně upravena po celou dobu trvání socialistického Československa. O poznání horší však byla situace v oblasti prevence a léčby závislostí na nealkoholových drogách. Tehdejší zákon č. 120/1962 Sb. totiž poměrně podrobně upravoval otázky týkající se alkoholové závislosti, úprava boje proti nealkoholové toxikomanii však naprosto chyběla (s výjimkou zmíněné trestněprávní úpravy). Tento žalostný stav, vzdor pokusům nápravu, trval až do roku 1989! V roce 1977 byl vypracován návrh zákona ČNR o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi. Tento pokrokový zákon přišel s řadou zajímavých novinek – za zmínku stojí např. trojstupňový systém léčby, kdy osoby závislé na požívání návykových látek postupovaly podle míry jejich ochoty ke spolupráci léčbu různé intenzity a dobrovolnosti: 1) všechny osoby závislé na drogách se mohly dobrovolně podrobit léčebně preventivní péči. 2) Pokud takovéto osoby nebyly ochotné ke spolupráci přicházela v úvahu povinnost podstoupit ambulantní léčbu, anebo 3) byly povinny podrobit se ústavní léčbě, pokud by ambulantní péče nebyla dostačující. O povinnosti podrobit se léčbě rozhodoval Okresní národní výbor, přičemž povinnosti se léčit nebylo podmíněno spácháním trestného činu. Stačilo, aby zde byl zájem společnosti na takovémto opatření. Návrh zákona byl vládou schválen, zákonodárným orgánem se jej bohužel protlačit nepodařilo, což se nepříznivě projevilo na faktickém stavu léčby drogových závislostí.³⁵ Změnu přinesl až **zákon č. 37/1989 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi**, platný pouze na území České republiky.

2. TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY

2.1. PRAMENY PRÁVA

Právní úprava nakládání s drogami a boje s drogovou kriminalitou je upravena jednak na mezinárodní úrovni, jednak vnitrostátními právními předpisy jednotlivých států.

Klíčovou úlohu v mezinárodní normotvorbě hraje OSN a jeho specializované orgány pro oblast drog. Právě v rámci OSN vznikly tři klíčové smlouvy, jež tvoří základ boje s drogovou kriminalitou na mezinárodní úrovni – jsou to: **Jednotná úmluva o omamných látkách (1961)**, **Úmluva o psychotropních látkách (1971)** a **Úmluvou proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (1988)**. Z těchto smluv vyplývá pro ČR mj. nutnost trestněprávní úpravy drogových deliktů spojených s některou se zakázaných látek

³⁵ Historie drog – publikace byla zveřejněna bez udání autora na oficiálních internetových stránkách Policie ČR www.policie.cz

uvedených v seznamech, jež jsou přílohami uvedených smluv. Tyto úmluvy stanoví základní režim úpravy týkající se drog, přičemž státy mohou přijmout regulaci přísnější. Mezinárodní úmluvy stanoví ve svých seznamech konkrétní omamné či psychotropní látky, které podléhají regulaci. Na uvážení členských států je ponecháno, zda regulaci podřídí i jiné, než zde uvedené látky.

Na národní úrovni je trestněprávním základem boje s drogovou kriminalitou **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník** který definuje skutkové podstaty jednotlivých drogových trestných činů. V návaznosti na trestní zákoník bylo vydáno několik nařízení vlády, z nichž nejdůležitější je **Nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů**, zjm. pak jeho příloha č. 2, jež obsahuje tabulku, podle které se určí, jaké je množství větší než malé pro jednotlivé druhy omamných a psychotropních látek. Dalším prováděcím předpisem je **Nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku.**

Kromě výše uvedených ryze trestněprávních předpisů je nedílnou součástí právní úpravy drog i předpisy správního práva. **Z. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách** upravuje režim nakládání s návykovými látkami a stanoví, které látky jsou považovány za návykové látky ve smyslu zákona. Jelikož nikoliv každé nedovolené nakládání s OPL lze kvalifikovat jako trestný čin, je třeba též uvést **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.**

Evropská legislativa je zastoupena těmito přímo použitelnými předpisy:

- **Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog.**
- **Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.**
- **Nařízení Komise (ES) č. 1277/2005 ze dne 27. července 2005, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a k nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.**

- **Rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. Října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami.**

Tyto právní předpisy EU zpracovává z. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.³⁶ Z hlediska trestního práva je podstatné, že prekursorem může být jediné látka uvedená v přílohách předmětných nařízení.

2.2. ÚPRAVA OBSAŽENÁ V MEZINÁRODNÍCH SMLOUVÁCH

2.2.1. JEDNOTNÁ ÚMLUVA O OMAMNÝCH LÁTKÁCH (vyhl. MZV č. 47/1965 Sb.)

Roku 1961 spatřila světlo světa **Jednotná úmluva o omamných látkách**, jež vstoupila v platnost 13. prosince 1964 a byla doplněna vídeňským **Protokolem o změnách jednotné úmluvy o omamných látkách z r. 1972.** (ČSR protokol ratifikovala až v roce 1988). Tato úmluva spolu s úmluvou o psychotropních látkách a úmluvou proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami je dodnes základem mezinárodní úpravy boje proti drogám. Cílem těchto dohod je stanovit rozumné mantinely pro použití omamných látek k léčebným a vědeckým účelům a boj proti nedovolenému obchodu a zneužívání těchto látek. ČSR je signatářem všech tří uvedených smluv.

Jednotná úmluva podrobuje kontrole omamné látky uvedené v seznamech I – IV, které tvoří přílohu této úmluvy. Stanoví systém přibližných údajů o potřebě drog a statistických údajů, které jsou státy povinny předávat kontrolním orgánům OSN v oblasti drog – tj. zjm. touto úmluvou nově zřízenému *Mezinárodnímu úřadu pro kontrolu omamných látek* (dále jen „Úřad“). Vedle něho i nadále působí *Komise pro omamné látky* při hospodářské a sociální radě OSN (dále jen „Komise“). Významnou funkcí komise je pravomoc měnit zmíněné seznamy návykových látek. Takovéto doplnění seznamu o novou látku podléhající kontrole pak musí členské státy úmluvy implementovat do 180 dnů do vnitrostátní úpravy. Uvedené kontrolní orgány rovněž dbají nad dodržováním Jednotné úmluvy i dalších mezinárodních smluv OSN upravujících tuto oblast.

³⁶ Vetešník, P., Jemelka, L. Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, str. 144

Kromě pravomocí Úřadu a Komise, a ustanovení o omezení výroby a dovozu látek podléhajících kontrole obsahuje úmluva i speciální ustanovení o kontrole konopí, makové nati, omezení výroby opia určeného pro mezinárodní obchod...

Z pohledu trestního práva jsou významné zejm. čl. 35 až 37 Jednotné úmluvy. Čl. 35 upravuje boj proti nedovolenému obchodu s návykovými látkami. Signatářské státy jsou podle uvedeného ustanovení povinny zajistit v celostátním měřítku koordinaci preventivních a represivních akcí proti nedovolenému obchodu a jsou povinny spolupracovat mezi sebou i s mezinárodními organizacemi.

Čl. 36 zavazuje strany úmluvy, aby přijala opatření „*nutná k tomu, aby pěstování, produkce, výroba, těžba, příprava, držba, nabídka, dání do prodeje, distribuce, koupě, prodej, dodání z jakéhokoliv titulu, zprostředkování, odeslání, vypravení přes tranzit, doprava, dovoz a vývoz drog, neodpovídající ustanovení této Úmluvy, ... byly považovány za trestné činy, jsou-li spáchány úmyslně a aby na vážné případy byly vyměřeny přiměřené tresty, zejména vězení nebo jiné tresty odnětí svobody.*“ Především toto ustanovení je trnem v oku různým sdružením prosazujících legalizaci drog – např. European Coalition for Justt and Effectve Drgu Policies (ENCOD) na svých webových stránkách v článku „Jednotná úmluva OSN je po 50 letech mrtvá uvádí: „*Během uplynulých 50 let přihrála celosvětová prohibice monopol na nelegální látky kriminálním skupinám, které jsou přirozeně chamtivé a vyhýbají se zodpovědnosti a skládání účtů. Dnes jsou drogy snadno dostupné všem, včetně dětí. Ty dokonce končí ve vězeních, jak v Evropě, tak v USA, kde se očekává, že kontrolní systémy jsou nepropustné ... Po padesáti letech je čas uznat, že prohibicionistická politika se stala bezcennou a nemůže nadále sloužit jako základ pro něco, co je zavádějícím způsobem nazýváno „globálním systémem kontroly drog.“³⁷*

Článek 37 pak pojednává o možnosti zabavení a konfiskace látek a materiálu použitého k páchání uvedených deliktů.

2.2.2. ÚMLUVA O PSYCHOTROPNÍCH LÁTKÁCH (sděl. MZV č. 462/1991 Sb.)

Z popudu světové zdravotnické organizace (WHO) a Komise OSN byla ve Vídni uzavřena roku 1971 Úmluva o psychotropních látkách, jakožto reakce na rostoucí tendence zneužívání syntetických návykových látek. Tato úmluva navazuje na Jednotnou úmluvu

³⁷ <http://www.encod.org/info/Jednotna-umluva-OSN-je-po-50.html> (staženo 5. 7. 2012)

z roku 1961 a rozšiřuje seznam zakázaných látek o další, zjm. syntetické drogy, jakými jsou například psychotropní drogy typu extáze. Tyto látky byly zahrnuty do dalších 4 seznamů, které jsou přílohou této Úmluvy. I tyto seznamy mohou být dále doplňovány – zjistí-li na základě svých poznatků WHO, že je třeba určitou psychotropní látku doplnit na seznam, předloží hodnocení Komisi, která na základě tohoto stanoviska rozhodne o tom, zda zařadí látku do některého ze seznamů zakázaných, resp. kontrolovaných látek. Státy si mohou, jsou-li proto důležité důvody, vymínit výjimku z regulace určité látky doplněné na seznam Komisi.

Úmluva vymezuje podmínky výroby, nakládání a mezinárodního obchodu s látkami uvedenými v seznamech. Tak např. stanoví, že státy budou podmiňovat výrobu a distribuci látek uvedených v seznamech II až IV úřednímu povolení a zavedou účinný systém dohledu nad výrobou a distribucí látek podléhajících povolení,... Zvláštní ustanovení upravují přepravu psychotropních látek různými druhy dopravy, jiná ustanovení upravují systém inspekcí výrobců látek, ustanovení o statických údajích, zprávách Úřadu... V zásadě lze říci, že úprava obsažená v této úmluvě je podobná té obsažené v Jednotné úmluvě z roku 1961 s určitými specifiky psychotropních látek.

Úmluva o psychotropních látkách obsahuje taktéž trestní ustanovení – v podstatě zde platí obdobně totéž, co bylo napsáno výše o trestních ustanoveních v Jednotné úmluvě, navíc však úmluva z roku 1971 obsahuje ustanovení, dle kterého může být pachatelům drogové kriminality, kteří jsou závislí na užívání drog, uloženo místo trestu nebo vedle trestu opatření léčebné, výchovného a rehabilitačního charakteru. Strany mohou zavést ostřejší režim, než ten stanovený smlouvou.

2.2.3. ÚMLUVA PROTI NEDOVOLENÉMU OBCHODU S OMAMNÝMI A PSYCHOTROPNÍMI LÁTKAMI (sděl. MZV č. 462/1991 Sb.)

Uvedená úmluva je reakcí na rostoucí objem mezinárodního obchodu s drogami a představuje právní nástroj, který si klade za cíl sjednotit některé aspekty boje s touto kriminalitou v členských zemích Úmluvy. Zavazuje signatářské státy, aby přijaly vnitrostátní legislativní opatření k provedení jejích ustanovení. Z tohoto hlediska je významný zjm. článek 3 Úmluvy, podle kterého jsou státy povinny sankcionovat prostředky trestního práva výrobu, zhotovování, extrahování, přípravu, nabídnutí, rozšiřování, prodej, převoz, tranzit, dovoz i vývoz jakékoli omamné a psychotropní látky porušující ustanovení Úmluv z let 1961 a 1971,

je-li takovéto jednání zahrnuto úmyslem. Jako trestnou je dále nutno posoudit legalizaci výnosů z drogové kriminality i výrobu i držení prekurzorů a jiných prostředků potřebných k výrobě OPL či pěstování rostlin obsahujících OPL a v neposlední řadě též jakékoliv podněcování k nedovolenému používání OPL. Státy se úmluvou zavázaly tyto delikty stíhat tresty, které odpovídají jejich společenské škodlivosti, kdy Úmluva demonstrativně uvádí uvěznění, peněžité tresty a zabavení majetku. Smluvní státy mohou spolu s potrestáním nebo místo něho ukládat též resocializační a terapeutická opatření. Při aplikaci těchto pravidel je třeba přihlížet k okolnostem, které zvyšují společenskou nebezpečnost trestného činu, jako je účast na organizované zločinecké skupině, použití násilí, použití nebo zneužití mladistvých k páčání trestné činnosti nebo okolnost, že čin byl spáchán vůči mladistvému event. ve vzdělávacích či nápravných zařízeních apod. Shora vymezené závazky jsou v české legislativě realizovány především ustanoveními trestního zákoníku v § 283 až 287. Kromě výše uvedeného Úmluva podrobněji upravuje některé další instituty, realizované u nás taktéž trestním zákoníkem, popř. trestním řádem – konfiskace majetku nabytého v souvislosti s trestnou činností, vzájemnou právní pomoc, sledování dodávek drog na mezinárodní úrovni apod. Za pozornost stojí též ustanovení čl. 6, které upravuje vydávání. V něm se smluvní státy mj. zavazují, že zahrnou trestné činy, na které se vztahují „protidrogové úmluvy“ do každé smlouvy o vydávání pachatelů, jež mezi nimi bude uzavřena jako trestné činy podléhající vydávání.

2.3. ÚPRAVA V TRESTNÍM ZÁKONÍKU

Trestní zákoník upravuje drogové delikty v hlavě VII v § 283 až 287 a řadí je mezi *trestné činy obecně nebezpečné*. Patří sem:

- **Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283);**
- **Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284);**
- **Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285);**
- **Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286);**
- **Šíření toxikomanie (§ 287).**

Podle systematiky trestního zákoníku by bylo možné mezi drogové delikty zařadit též trestný čin **výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem** dle § 288 navazující na mezinárodní antidopingovou úmluvu, nicméně dle mého názoru s ohledem na odlišný účel a účinek, jakož i princip fungování těchto látek není takováto klasifikace na místě, a proto se uvedeným trestným činem nebudeme zabývat. Naproti tomu někteří autoři zastávají jiný názor, když např. uvádějí, že *„tato část trestných činů obecně nebezpečných (pozn. drogových deliktů) zahrnuje i trestný čin výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem (§288), jehož účelem je ochrana společnosti před negativními vlivy dopingu, neboť charakter takového jednání je obdobný neoprávněnému nakládání s omamnými a psychotropními látkami.“*³⁸

S drogovými delikty naopak souvisí trestný čin **ohrožení pod vlivem návykové látky** podle § 274 TZ, byť mezi drogové trestné činy i s ohledem na širší vymezení pojmu návyková látka ve vztahu k takovéto trestné činnosti zařazován nebývá.

2.3.1. VYMEZENÍ POJMŮ NÁVYKOVÁ LÁTKA A OMAMNÁ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKA V TRESTNÍM ZÁKONÍKU A V ZÁKONĚ O NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH

Pojem návykové látky upravuje trestní zákoník v § 130 velmi široce, když mezi tyto látky řadí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Mezi ostatní látky způsobilé ovlivnit psychiku člověka ve smyslu § 130 TZ řadí *„takové látky, které jsou jinak běžně používány například v domácnosti, v průmyslu, ve zdravotnictví (ředidla, čisticí prostředky, léky, náplně hasicích přístrojů, náplně šlehačkových bombiček apod.), a to za podmínky, že jsou způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo jeho sociální chování.“*³⁹

Alkoholické nápoje jsou vymezeny v § 2 písm. k) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. Podle citovaného ustanovení je alkoholickým nápojem lihovina, víno a

³⁸ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 368.

³⁹ Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 240

pivo jakož i nápoj, který není lihovinou, vínem nebo pivem, ale obsahuje více než 0,5 objemového množství alkoholu.

„Pojem návyková látka je často kritizován, že není dostatečně určitý a že vyvolání návyku není pojmovým znakem každé návykové látky. Z tohoto důvodu se zdálo, že uvedený termín není příliš vhodný, a proto bylo při přípravě návrhu trestního zákoníku uvažováno o jeho nahrazení jiným pojmem (např. droga, opojná látka apod.). Po proběhlé diskusi však byl zachován pojem návykové látky jako pojem, který je již v praxi vžitý.“⁴⁰

Takto výše uvedené široké vymezení návykové látky podle § 130 TZ se plně uplatní např. u trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky dle § 274 TZ nebo při splnění potřebných podmínek u trestného činu opilství dle § 360 TZ, nicméně pro potřeby „klasických drogových deliktů“ podle § 283 až 287 TZ je toto vymezení příliš široké. Pro účely těchto ustanovení je „**zakázanou látkou**“ podle § 289 odst. 1 až 3 TZ **pouze taková látka s omamnými a psychotropními účinky, která je výslovně uvedena ve zvláštním zákoně č. 167/1998 Sb. o návykových látkách**, resp. nařízení vlády č. 467/2009 Sb, které stanoví větší než malé u látek uvedených v zákoně o návykových látkách. Podle § 2 zmíněného zákona se **návykovými látkami rozumí omamné látky a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 zákona o návykových látkách**, přičemž přílohy č. 1 až 3 obsahují výčet omamných látek (např. kokain, heroin, konopí...) a v přílohách 4 až 7 jsou uvedeny psychotropní látky (např. extáze, LSD, metamfetamin...). Přílohy uvedeného zákona, které podávaly výčet prekursorů byly zrušeny. Místo nich se použijí seznamy prekursorů obsažené v přímo použitelných předpisech EU.

V souvislosti s rychlým rozvojem syntetických drog však vyvstala otázka, zda je třeba na tomto pravidle striktně trvat. V průběhu uplynulých let došlo k rychlému rozvoji tzv. Coffe shopů či Amsterdam shopů, ve kterých se prodávaly drogy, které měly zcela totožné účinky jako zakázané drogy, avšak oproti těmto drogám bylo jejich chemické složení částečně pozměno a tudíž se nejednalo o látky uvedené v příslušných seznamech. Výrobci těchto látek dokázali reagovat pružněji než legislativa a v okamžiku, kdy byla nějaká látka doplněna do seznamů drog, objevila se na trhu okamžitě látka nová, s nepatrně pozměněným chemickým složením, avšak srovnatelným účinkem. Coffe shopy se začaly těšit značné oblibě zjm. u mládeže, která si zde zdánlivě legálně pořizovala látky svým účinkem odpovídající tvrdým drogám, a proto bylo nutno tento problém řešit. Zdánlivou možností, jak tuto situaci řešit je

⁴⁰ Šámal, P. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2012, str. 1381

tzv. analogie účinku. Tento postup je však neprůchozí, neboť proti takovému postupu lze oprávněně namítnout ústavní zásadu nullum crimen sine lege a z toho plynoucí pohled trestního práva na problematiku analogie. „V trestním právu hmotném je dovoleno použít analogii (analogii legis) pouze ve prospěch pachatele, použití v neprospěch pachatele je vyloučeno. Analogie v trestním právu je zakázána pokud jde o rozšiřování podmínek trestní odpovědnosti a pokud jde o druh, výši a podmínky ukládání trestů a ochranných opatření.“⁴¹ Vzhledem k výše uvedenému nebyli majitelé Coffe shopů stíháni pro trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a jedy podle § 283 TZ, ale pro šíření toxikomanie podle § 287. Ten totiž poskytuje pro postih takového jednání daleko větší prostor, neboť trestného jednání podle § 287 TZ se dopustí ten, kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje či k užívání takové látky jinak podněcuje. Nemusí se tedy jednat pouze o OPL vysloveně uvedenou v přílohách zákona o návykových látkách, ale může se jednat např. i o toluen nebo rajský plyn⁴². Podstatné je, aby taková látka byla ve smyslu § 130 způsobila nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Pro úplnost je třeba doplnit, že ke dni dokončení této práce ještě nebyla k dispozici žádná judikatura Nejvyššího soudu a většina trestních řízení ve věci Coffe shopů byla buďto teprve v běhu nebo se na pachatele, jimž byl uložen pravomocný rozsudek, často vztahovalo amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013.

2.3.2. NEOPRÁVNĚNÁ VÝROBA A JINÉ NAKLÁDÁNÍ S OMAMNÝMI A PSYCHOTROPNÍMI LÁTKAMI A S JEDY (§283 TZ)

2.3.2.1. Obecná charakteristika

Základní skutkovou podstatu trestného činu podle § 283 odst. 1 TZ naplní ten, kdo **neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed**. Za takovéto jednání je pachatel ohrožen trestní sazbou na 1 rok až 5 let. Přitom není rozhodné, o jaké množství OPL se jedná, trestnost pachatele podle základní skutkové podstaty vzniká bez ohledu na množství takto obstarané látky. U kvalifikovaných skutkových podstat je jedním ze znaků

⁴¹ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, 912 s.

⁴² TR NS sp. zn. 3 Tdo 705/2005

spáchání takového činu ve značném rozsahu resp. ve velkém rozsahu, přičemž žádný předpis již nestanoví, co se rozumí značným resp. velkým rozsahem. (O této problematice viz níže.) Nicméně znaky kvalifikovaných skutkových podstat (okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby) jsou konstruovány alternativně, a je tudíž možné spáchat TČ kvalifikovaný podle 2. resp. 3. odstavce i s minimálním množstvím OPL, jestliže zde bude dána jiná okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, např. pokud by dealer prodal uživateli jen minimální množství nekvalitní drogy, avšak tento narkoman by po jejím užití utrpěl těžkou újmu na zdraví.

Ve všech případech, bez ohledu na to, zda byla naplněna základní nebo kvalifikovaná skutková podstata trestného činu, je standardně ukládán ve smyslu § 70 odst. 1 a), b) TZ trest propadnutí věci spočívající v propadnutí zajištěné OPL (je-li nějaká zajištěna), dále bývá obvyklé propadnutí igelitových sáčků určených k balení drogy, laboratorního náčiní tvořícího vybavení varny atd. Trest propadnutí věci se dále může dle okolností vztahovat na mobilní telefon vč. SIM karty, které byly prokazatelně používány ke kontaktu s odběrateli, propadnutí peněz získaných za prodej drogy apod. OPL na něž se vztahuje trest propadnutí věci jsou následně likvidovány. (V případě, kdy je zajištěna OPL, avšak nepodaří se vypátrat pachatele trestného činu, vydá v přípravném řízení státní zástupce usnesení o zničení OPL, jakožto věci, která ohrožuje bezpečnost lidí ve smyslu § 81b trestního řádu. Tak tomu často bývá v případech, kdy je OPL zajištěna vězeňskou službou v balíčku pro odsouzeného a nepodaří se zjistit totožnost osoby, která OPL odeslala.)

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně lidí před negativními důsledky vyplývajícími z nekontrolované výroby a nakládání s OPL, přípravky je obsahující, prekursory a jedy. Negativní důsledky jsou trojího druhu: zdravotní, sociální a ekonomické.⁴³

Objektivní stránkou trestného činu je neoprávněná výroba, dovoz, vývoz, nabídnutí, zprostředkování, prodej či jiné opatření OPL, prekursoru nebo jedu. Vzhledem k tomu, že tato práce se zabývá nealkoholovými nelegálními drogami, bude výklad níže věnován pouze jim a otázkou jedů se zabývat nebude. (Pro jedy však platí totéž. Co je jedem stanoví rovněž nařízení vlády č. 467/2009 Sb.).

⁴³ Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 575

Subjektem trestného činu podle § 283 TZ může být kdokoliv. Nemusí se jednat jen o fyzickou osobu, ale podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob také o právnickou osobu.

Z hlediska **subjektivní stránky** je vyžadován úmysl. „Vzhledem k tomu, že trestní zákoník v § 289 odkazuje na zvláštní právní předpisy stanovící, co se považuje za omamnou a psychotropní látku ..., neznalost tohoto znaku skutkové podstaty nevylučuje automaticky úmysl pachatele. ... ohledně jejich neznalosti se užije pravidla týkající se omylu právního, nikoli skutkového. Aby byl v takovém případě vyloučen úmysl pachatele (resp. jeho zavinění jako takové), muselo by se jednat o omyl omluvitelný, tj. takový, kterého se nemohl vyvarovat ve smyslu § 19.“⁴⁴ Podle judikatury postačuje úmysl nepřímý.⁴⁵

Omamnými a psychotropními látkami jsou pro účely § 283 jen látky uvedené v přílohách č. 1 až 7. zákona o návykových látkách. Přípravkem obsahujícím OPL mohou být různé směsi či roztoky libovolného skupenství, které obsahují některou z látek uvedených ve zmíněných přílohách zákona o návykových látkách. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, musí se tedy jednat o látku vysloveně uvedenou jako omamnou nebo psychotropní látku v přílohách zákona o návykových látkách. V případě distribuce či výroby jiné látky s omamnými nebo psychotropními účinky, avšak neuvedené v uvedených přílohách, by bylo takovéto jednání možno kvalifikovat jako šíření toxikomanie.

Podle § 283 se sankcionují různé formy dispozice s OPL:

- a) **výroba** – Neoprávněnou výrobou se rozumí nelegální výroba látek uvedených v přílohách 1. až 7. zákona o návykových látkách v jakémkoliv množství. Pojem výroba zahrnuje podle čl. 1 odst. 1 písm. n) Jednotné úmluva o návykových látkách „všechny procesy, kromě produkce, jež umožňují získání omamných látek a zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy“. Úmluva o psychotropních látkách udává v čl. 1 obsáhlejší definici, když za výrobu psychotropní látky označuje všechny postupy, jimiž lze získat psychotropní látky včetně čištění a přeměny psychotropních látek v jiné psychotropní látky. Patří sem též výroba přípravků, s výjimkou těch připravovaných v lékárnách na lékařský předpis.

⁴⁴ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 371

⁴⁵ TR NS sp. zn. 5 Tdo 1167/2004.

Nejvyšší soud definoval výrobu jako „*průmyslovou, ale i řemeslnou výrobu, stejně jako jakékoli jiné zhotovení nebo vytvoření omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího takovou látku, prekursoru nebo jedu, a to neoprávněným subjektem. Jde o jakýkoliv proces, kromě produkce (pěstování či vypěstování), jež umožňuje získání některé z uvedených látek a jde tak v praxi především o chemickou výrobu takových látek ze základních chemikálií, léčiv nebo přírodních surovin.*“⁴⁶

Problematiku legální výroby návykových látek a dispozice s nimi, vývozu a dovozu nevyjímaje, upravuje zákon o návykových látkách.

- b) **Dovoz a vývoz** spočívá podle zákona o návykových látkách v přemístění OPL (prekursoru, přípravku, jedu) z jiného státu do České Republiky resp. z České Republiky do zahraničí.
- c) **Průvoz** spočívá v dopravě OPL (prekursoru, přípravku, jedu) přes území České Republiky.
- d) **Nabízení** spočívá v offertě učiněné distributorem drogy třetí osobě. S trochou nadsázky lze říci, že se v podstatě jedná o klasický občanskoprávní návrh smlouvy (byť by právní úkon na základě takovéto nabídky byl pochopitelně neplatný pro rozpor se zákonem). Nabídka OPL je trestná bez ohledu na to, zda je přijata. Nemusí se jednat pouze o nabídku učiněnou konkrétní třetí osobě, lze si představit i situaci, kdy dealer nabízí látku např. prostřednictvím internetu i neurčitým třetím osobám. Ke vzniku trestnosti postačí, je-li nabídka učiněna jen jednou.
- e) **Zprostředkování** – Zprostředkováním se myslí jakákoliv činnost zprostředkovatele, jejímž předmětem je dodávka OPL spočívající v zajištění kontaktu mezi výrobcem a distributorem, výrobcem a uživatelem, distributory navzájem nebo distributorem a uživatelem OPL, aniž by zprostředkovatel s látkou samotnou sám jakkoliv fyzicky nakládal. (V případě, že by osoba, která je prostředním článkem řetězu OPL sama kupovala a následně prodávala dealerům nižšího článku distribučního řetězce, jednalo by se již o prodej.) „*Zprostředkováním je i zajištění kontaktu mezi osobou, která jiným způsobem obstará některou omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed jinému, např. mezi dárce takové látky a příjemcem daru.*“⁴⁷
- f) **Prodej** se vyznačuje směnou OPL (prekursoru, přípravku, jedu) za peníze na základě dohody mezi prodávajícím a kupujícím, přičemž dochází k faktickému předání drogy.

⁴⁶ TR NS sp. zn. 3 Tdo 52/2008 (viz. kap. 2.3.4.1.)

⁴⁷ Šámal, P. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2012, str. 1381

- g) **Přechovávání pro jiného** – „*Přechováváním omamné látky se rozumí jakýkoliv způsob držení zmíněné látky, přípravku, prekursoru nebo jedu, přičemž pachatel je nemusí mít přímo u sebe, avšak musí je mít ve své moci, v dispozici.*“⁴⁸ Není tedy rozhodné, zda má drogu při sobě, ve svém bytě nebo cizím bytě či například schovanou na pracovišti, podstatné je, aby byla v jeho moci. Trestní zákoník nestanoví, po jakou dobu musí mít pachatel OPL u sebe, podle citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu se musí jednat o dobu alespoň několika hodin. Může se tedy jednat i o dobu poměrně krátkou, podstatné však vždy je, aby drogu přechovával pro jiného. Na druhou stranu nestačí pouhé „*chvilkové držení, neboť by se již nejednalo o přechovávání, které předpokládá určitý časový prostor k uplatnění dispoziční moci držitele*“⁴⁹ Pokud by měl pachatel drogu u sebe jen několik desítek minut a následně ji prodal, jeho trestní odpovědnost podle § 283 TZ tím dotčena není, neboť jeho jednání bude posouzeno jako „prodej“.
- h) **Jiný způsob opatření**, jímž se myslí jakýkoliv jiný způsob opatření než prodejem. V praxi se bude jednat nejčastěji o darování, kdy např. bratr pošle svému sourozenci do vězeňského zařízení v balíčku heroin. Může se jednat i o situaci, kdy někdo drogu pro jiného ukradne nebo ji s někým za nějakou jinou věc vymění. „*Pod opatření výše uvedené látky či přípravku je možné zahrnout i vypěstování rostlin, které již obsahují některou z takových látek. Důležité je, že opatření takové látky či přípravku se děje ve vztahu k někomu jinému než samotnému pachateli.*“⁵⁰

K tomu, aby pachatel svým jednáním naplnil skutkovou podstatu trestného činu podle § 283 odst. 1 TZ stačí, aby byl splněn jen jeden z výše uvedených znaků a) až h). Navíc je vždy třeba, aby tato výroba, prodej, vývoz, dovoz atp. byly realizovány **neoprávněně**, tj. v rozporu s předpisy upravujícími nakládání s OPL, tedy zjm. v rozporu se zákonem o návykových látkách.

Příprava trestného činu neoprávněné výroby a jiného nakládání s OPL je trestná. Při aplikaci tohoto ustanovení je třeba vycházet z obecných ustanovení trestního zákoníku o přípravě trestného činu, zjm. pak z § 20 odst. 2 TZ, podle něhož je příprava trestná podle trestní sazby stanovené na zvlášť závažný zločin, k němuž směřovala, (nestanoví-li trestní zákon něco jiného), přičemž zvlášť závažným zločinem je ve smyslu § 14 odst. 3 TZ takový

⁴⁸ TR NS sp. zn. 5 Tdo 115/2003

⁴⁹ TR NS sp. zn. 5 Tdo 115/2003

⁵⁰ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 370.

úmyslný čin, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Z uvedeného tedy vyplývá, že příprava trestného činu neoprávněné výroby a jiného nakládání s OPL je trestná jen v případě naplnění kvalifikovaných skutkových podstat ve 2. až 4. odstavci.

2.3.2.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby:

Kvalifikační znaky lze v zásadě rozdělit do několika skupin: jednak je to organizovaná forma trestné činnosti, rozsah trestné činnosti a výše prospěchu z ní plynoucí, recidiva, spáchání trestného činu vůči dítěti a újma na zdraví tímto vzniklá.

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 283 odst. 2 je naplněna, pokud je zde dána kromě znaků vyžadovaných základní skutkovou podstatou ještě další okolnost, a to:

- a) spáchal-li pachatel trestný čin jako člen organizované skupiny,
- b) byl-li již za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán
- c) spáchal-li čin ve značném rozsahu
- d) spáchal-li čin ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.

K naplnění této kvalifikované skutkové podstaty postačí, je-li dána alespoň jedna z uvedených okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Ze stejného principu vychází i další kvalifikované skutkové podstaty podle § 283 TZ. Pachatel trestného činu kvalifikovaného podle § 283 odst. 2 TZ je ohrožen trestní sazbou od 2 do 10 let nebo propadnutím majetku.

Trestem odnětí svobody v rozmezí od 8 do 12 let nebo propadnutím majetku bude podle § 283 odst. 3 TZ pachatel potrestán tehdy, pokud:

- a) způsobí svým činem těžkou újmu na zdraví
- b) spáchá-li čin v úmyslu získat pro sebe značný majetkový prospěch
- c) spáchá-li čin ve značném rozsahu, nebo
- d) spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Trest odnětí svobody v sazbě od 10 do 18 let nebo propadnutí majetku hrozí pachateli, naplní-li kvalifikovanou skutkovou podstatu dle § 283 odst. 4 TZ tím, že:

- a) způsobí tímto činem těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt

- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.

K jednotlivým okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby lze uvést následující:

Organizovanou skupinu konstantní judikatura definuje jako „*nejméně tříčlenné sdružení trestně odpovědných osob, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu a tím i jeho nebezpečnost pro společnost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter, a lze tak spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za člena skupiny nebo výslovné přistoupení ke skupině. Postačí, že se pachatel do skupiny fakticky včlenil a aktivně se na její činnosti podílel. Ke znaku „člen organizované skupiny“ se musí vztahovat úmysl, přičemž postačí i úmysl eventuální.*“⁵¹ Z uvedeného mj. plyne, že činnost jednotlivých pachatelů nemusí být stejně intenzivní a nemusí mít pro organizovanou skupinu stejný význam, přičemž ne všichni členové musí v dané trestné činnosti figurovat jako pachatelé, může se jednat i o jinou formu účastenství. „*To, že jednání některého z členů takové skupiny se jeví jako jednání méně závažné (posuzováno jak z hlediska jeho povahy, tak i příčinného významu pro způsobení následku), nemůže mít samo o sobě vliv na závěr, že jde o čin spáchaný organizovanou skupinou.*“⁵² Jako příklad organizované skupiny ve smyslu § 283 odst. 2 písm. a) nám může posloužit právě jednání popsané v citovaném rozhodnutí⁵³ - skupina 6 lidí – osoby A, B, C, D, E, F - měly rozdělené úkoly tak, že osoby A a B vyráběly pervitin z účinné látky léků Modafen a Nurofen, který ve velkém množství dovážely osoby C, D, E, přes hranice z Polska, kde jsou tyto léky bez omezení prodejné, přičemž všichni jmenovaní věděli, že tyto léky budou užity k výrobě pervitinu, a následně byl takto vyrobený pervitin distribuován osobou F blíže nezjištěným dealerům nižšího stupně distribučního řetězce. Pokud by např. osoba C převezla léky přes hranice pouze jednou, nemělo by to při splnění dalších výše uvedených podmínek na kvalifikaci jejího jednání podle § 283 odst. 2 písm. a) vliv, neboť dle judikatury postačuje,

⁵¹ TR NS sp. zn. 8 Tdo 267/2012

⁵² TR NS sp. zn. 8 Tdo 267/2012

⁵³ TR NS sp. zn. 8 Tdo 267/2012

aby zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty spočívající ve spáchání trestného činu členem organizované skupiny byl naplněn i jen jediným skutkem.

Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je taktéž **speciální recidiva**, tedy v tomto případě skutečnost, že pachatel byl za trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL podle § 283 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. (Pokud by byl v minulosti potrestán za pouhé přechovávání OPL, nejednalo by se o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, ale jen o přitěžující okolnost ve smyslu § 42 písm. p). Odsuzující rozsudek v obou případech musí být pravomocný. V případě znaku „odsouzen“ není třeba, aby došlo k výkonu trestu, nemusí ještě ani dojít k započetí výkonu trestu, stačí, že je zde pravomocný odsuzující rozsudek. Rozhodným datem je zde právní moc rozsudku. U „potrestání“ je třeba kromě právní moci odsuzujícího rozsudku ještě alespoň zčásti vykonaný trest, pokud vykonání trestu nemá ten následek, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (např. když se pachatel osvědčí ve zkušební době podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, byl vykonán trest zákazu činnosti nebo obecně prospěšných prací), event. pokud se již právní moci odsuzujícího rozsudku na pachatele nehledí, jako by odsouzen nebyl. Pro posouzení tříleté lhůty u „potrestání“ je rozhodující okamžik, kdy byl trest odnětí svobody vykonán, event. kdy bylo od jeho výkonu upuštěno, okamžik podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody....

Pro ilustraci lze uvést příklad, kdy *obviněný A. B. byl 1. 3. 2010 pravomocně odsouzen podle § 283 odst. 1 za prodej 20 papírků LSD k trestu odnětí svobody na 18 měsíců s podmíněným odkladem výkonu trestu na 2 roky. Soud po uplynutí zkušební lhůty rozhodl, že se osvědčil. Několik týdnů poté, 5. 6. 2012 byl A. B. zadržen hlídkou Policie ČR při prodeji pytlíčku s menším množstvím pervitinu bezdomovci. A. B. bude v takovémto případě postižitelný pouze podle § 283 odst. 1, protože k jeho odsouzení ze dne 1. 3. 2010 již nelze přihlížet, neboť na toho, kdo se osvědčil ve zkušební době podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody se hledí, jakoby odsouzen nebyl.* Na druhou stranu u takovéto osoby není naplněna podmínka řádného života jakožto polehčující okolnosti.

Jako další příklad ohledně „potrestání“ nám může sloužit situace, kdy *obviněný dlouholetý recidivista J. R. byl dne 5. 1. 2006 pravomocně odsouzen podle tehdejšího § 187 odst. 2 písm. a) trestního zákona (dnešní § 283 odst. 2 písm. a)) k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 5 let. Obviněný J. R. vykonal celý trest ke dni 20. 2. 2011. 10. 6. 2012 byl dopaden při prodeji menšího množství extáze. Obviněný J. R. bude za tento skutek postižitelný*

podle § 283 odst. 2 písm. b) neboť byl v posledních třech letech za takovýto čin potrestán, přičemž pro posouzení tříleté lhůty je zde rozhodný datum vykonání trestu, v tomto případě tedy 20. 2. 2011.

Novou okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, vynucenou vyšší potřebou ochrany dětí před účinky OPL, je **spáchání trestného činu ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.** Pojem „větší rozsah“ je dán jednak kvantitou a jednak čistotou drogy a podrobněji o vymezení tohoto pojmu bude pojednáno v následující podkapitole. Při určování „množství většího než malé“ se vychází z tabulek uvedených v příloze nařízení vlády č. 467/2009 Sb. Dítětem se podle § 126 myslí osoba mladší osmnácti let, silnější ochrana je pak zaručena dítěti mladšímu patnácti let. Pro kvalifikaci skutku podle § 283 odst. 2 písm. d) postačuje, aby tento znak byl naplněn z nedbalosti.

Při výkladu dalšího znaku kvalifikované skutkové podstaty – **způsobení těžké újmy na zdraví** – je třeba vycházet z výkladových ustanovení trestního zákoníku v § 122, podle kterého se jedná o vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění spočívající v zmrzačení, ztrátě nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztrátě nebo podstatnému oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivých útrapách nebo delší dobu trvající poruše zdraví. Tento kvalifikační znak bude zpr. naplněn z nedbalosti, může však jít i o úmysl, neboť ve vztahu k trestnému činu těžkého ublížení na zdraví podle § 146 je ustanovení § 283 odst. 3 písm. a) speciální ustanovení a souběh je tudíž vyloučen.⁵⁴ Důkazním prostředkem pro posouzení, zda je dán kvalifikační znak „způsobení těžké újmy na zdraví“ bude klíčový znalecký posudek z oboru soudního lékařství event. psychiatrie (pokud např. aplikace zakoupené drogy vyvolala u uživatele schizofrenii). Zjm. je-li osobou, jíž vznikla těžká újma na zdraví, dlouholetý narkoman odebírající drogy od různých dealerů, bude problematické prokázat, že tento následek způsobil právě konkrétní dealer. Jednodušší v tomto ohledu bude situace, kdy k poruše zdraví došlo v důsledku jednorázového užití závažně naředěné drogy. Ještě přísnější postih hrozí pachateli v případě, že způsobí takovýmto činem **újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt** alespoň jedné osoby. Smrt však musí být způsobena výhradně z nedbalosti. Pokud by pachatel úmyslně usmrtil jiného tím, že by mu dodal smrtící drogu, dopustil by se trestného činu vraždy podle § 140.

⁵⁴ Šámal, P. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2012, str. 2874

Okolností podmiňující použití trestní sazby je také **spáchání činu v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo prospěch velkého rozsahu** podle § 283 odst. 3 písm. b) TZ resp. § 283 odst. 4 písm. b) TZ. Při interpretaci těchto znaků je třeba opět vycházet z obecné části trestního zákoníku, konkrétně z § 138 odst. 1 a odst. 2. Za značný prospěch je považována hodnota odpovídající nejméně 500.000,- Kč, prospěchu velkého rozsahu odpovídá částka nejméně 5.000.000,- Kč. Uvedeného prospěchu nemusí být skutečně dosaženo, postačí, pokud úmysl pachatele bude směřovat k získání takto vysokého prospěchu pro sebe nebo i pro kohokoliv jiného.

Spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech vymezuje Nejvyšší soud takto: *„Organizovanou skupinou“ se rozumí sdružení nejméně tří osob, jejichž vzájemná součinnost na trestné činnosti se vyznačuje plánovitostí, odpovídajícím rozdělením úloh mezi jednotlivé členy a koordinací jejich jednání v takové míře, že to zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu. Organizovaná skupina působí „ve více státech“, jestliže působí na území nejméně dvou států, přičemž postačí, že jedním z těchto dvou států je Česká republika. Spáchání činu „ve spojení“ s organizovanou skupinou působící ve více státech předpokládá takový vztah mezi pachatelem a uvedenou skupinou, při kterém je pachatel sám přímo zapojen do činnosti takové skupiny nebo alespoň podporuje její činnost, těží z její činnosti, navazuje na její činnost apod.“⁵⁵ Z uvedeného plyne, že pachatel nemusí být přímo členem organizované zločinecké skupiny, natožpak jejím organizátorem, postačuje volnější forma spolupráce. V uvedeném rozhodnutí Nejvyšší soud ve shodě se soudy nižší instance dospěl k závěru, že takovýto znak naplňuje jednání obviněné R.W., slovenské občanky trvale žijící ve Španělsku, spočívající vtom, že v telefonickém spojení s osobami na území ČR a Kolumbie zajistila, že dosud neztotožněná osoba zaslala z Kolumbie obviněnému M.M. na adresu jeho družky A.P. v Uherském Brodě kurýrní poštou zásilku, která obsahovala 450,5 g kokainu s podílem účinné látky kokainové báze 362,65 g. Poté, co si M.M. převzal zásilku od A.P. jej obviněná R.W. telefonicky opakovaně instruovala, jak zásilku překontrolovat, což M.M. učinil. (Zásilka byla zajištěna na letišti v Londýně a jako sledovaná zásilka dopravena do ČR, kde byla zaměněn její obsah a předán k další přepravě.) Obviněná byla uznána vinnou trestným činem dle § 187 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 4 písm. c) a odsouzena k trestu odnětí svobody na 13 let a k trestu vyhoštění na neurčito. Obviněná si neúspěšně podala dovolání, kdy vady předchozích rozhodnutí spatřovala v nesprávném právním posouzení. Namítla, že na naplnění znaku „spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“ nelze usuzovat*

⁵⁵ TR NS sp. zn. 7 Tdo 342/2012

jen z toho, že drogu opatřila v zahraničí a prodala ji dalším osobám. Soud toto vyvrací argumentem, že pašování kokainu v množství určeném evidentně na export z typické drogové destinace do ČR a jeho následná distribuce je natolik složitou záležitostí, že se neobejde bez organizované spolupráce více osob. Článkem spojujícím kolumbijskou část řetězce s českou částí řetězce byla právě obviněná, z čehož je nepochybné, že jednání obviněné je bezpečně podřaditelné pod shora uvedenou definici znaku „spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech“.

2.3.2.3. Znak „značný rozsah“, „velký rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“ a „větší rozsah vůči dítěti mladšímu patnáct let“

Posuzování shora uvedených znaků v praxi činí nemalé potíže. Důvod tkví především v tom, že zákonodárce tyto znaky hojně využívá, aniž by je ovšem jakkoli vymezil – na rozdíl od znaku základní skutkové podstaty „v množství větším než malém“. Nejedná se ovšem o legislativní chybu, jak by se mohlo na první pohled zdát. Vzhledem k rozmanitosti posuzovaných skutků tak trestní zákoník dává velký prostor judikatuře, aby vymezila, co ještě považuje za značný rozsah a co již za velký rozsah, přičemž při subsumpci daného jednání pod konkrétní znak kvalifikované skutkové podstaty se nevychází jen z gramáže. *„Argumenty jsou prosté – pokud by zákonodárce vázal právní kvalifikaci pouze na množství nelegální manipulované drogy, uvedl by to přímo do textu zákona a pokud by množství drogy považoval za základní a jinými okolnostmi nepřekročitelné kritérium, rovněž by to uvedl v zákoně.“⁵⁶*

Postupem času se však ukazuje, že s ohledem na složitost problému a rozmanitost případů se judikatura nedokázala sjednotit (resp. nestanoví konkrétní postup) a posuzování těchto znaků se v rozhodovací praxi, vzdor existenci řady metodických pokynů a rodící se judikatuře Nejvyššího soudu často liší. (Otázkou ovšem je, zda je vůbec stanovení jednotných a dostatečně konkrétních pravidel možné.)

Komentářová literatura je v tomto poměrně stručná, uvádí, že *„hodnocení uvedených znaků bude záviset na posouzení konkrétních okolností, za nichž byl tento čin spáchán... Pro naplnění všech těchto znaků kvalifikovaných skutkových podstat postačí nedbalost.“⁵⁷*

⁵⁶ Novotná, J. K rozsahům spáchání drogového trestného činu podle § 283 trestního zákoníku – pohled na současnou soudní praxi. Bulletin Národní protidrogové centrály 2/2011, str. 15

⁵⁷ Šámal, P. Trestní zákoník. 2. Vydání, Praha: C. H. Beck 2012, str. 2625

Při posuzování znaků „velký rozsah“ v ustanovení § 283 odst. 3 písm. c) TZ, „značný rozsah“ v ustanovení § 283 odst. 2 písm. c) TZ a „větší rozsah vůči dítěti mladšímu 15 let v § 283 odst. 2 písm. d) TZ se přihlédne zejména k:

- **Druhu OPL (jedu) s přihlédnutím k nebezpečnosti dané látky s ohledem na zdravotní a společenské dopady a možných následků pro konzumenta**
- **kvalitě OPL vyjádřené množstvím účinné látky**
- **kvantitě, tj. k celkovému množství dané OPL v gramech**
- **intenzitě újmy, jež hrozila nebo skutečně nastala**
- **počtu osob, kterým byla látka distribuována (event. měla být distribuována)**
- **výši peněžní částky, kterou za vyrobenou, resp. distribuovanou OPL pachatel utržil nebo mohl utržit**
- **délce doby, po níž pachatel s uvedenými látkami neoprávněně nakládal**
- **okolnostem vztahující se ke konkrétnímu způsobu provedení činu, tj. zda došlo k výrobě, dovozu, zprostředkování, prodeji nebo „jen“ k darování, zda se jednalo o prekursor nebo přímo OPL....⁵⁸**

V případě dětí mladších 15 let se kvalita uvedené látky nebo jedu posoudí i z hlediska zvláštních vlastností ve vztahu k dětem a je třeba zohlednit konkrétní způsob provedení distribuce OPL ve vztahu ke snížené schopnosti dětí bránit se negativním vlivům okolí. V neposlední řadě se přihlédne k věku dětí, jimž byla látka distribuována i jeho rozumové a volní vyspělosti („mentálnímu věku“). Pro výše uvedená kritéria platí, že „žádné z těchto hledisek či kritérií nelze přehnaně zdůrazňovat na úkor jiného či naopak omezovat jeho použitelnost ve prospěch jiného“⁵⁹

Jsou-li všechna výše popsaná kritéria v daném případě v rovnováze, sehrává klíčovou roli množství OPL, přičemž následně je třeba zohlednit i kvalitativní aspekt, tedy množství účinné látky. Takto uvedený postup při hodnocení předmětných znaků je soudní praxí v zásadě všeobecně přijímán a byl opakovaně vyjádřen i rozhodovací praxí Nejvyššího soudu. Podle jeho judikatury kvalifikaci znaku „ve větším rozsahu“ je třeba „opřít především o

⁵⁸ Novotná, J., K rozsahům spáchání drogového trestného činu podle § 283 trestního zákoníku – pohled na současnou soudní praxi, Bulletin Národní protidrogové centrály 2/2011, str. 15 (Obdobně též níže citovaná rozhodnutí NS.)

⁵⁹ Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 11, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

množství omamné a psychotropní látky, s níž pachatel nakládal.... Zmíněný pojem však nelze zužovat toliko na množství (objem nebo hmotnost) příslušné látky (drogy) ... Vedle kvantitativního vyjádření omamné nebo psychotropní látky nutno brát na zřetel též její druh a kvalitu a zohlednit i další okolnosti, za nichž byl čin spáchán, tedy zejména dobu, po kterou pachatel s uvedenými látkami nakládal, počet osob, jimž je např. opatřil, prodal, pro ně přechovával, případně i další poznatky charakterizující způsob spáchání činu. Všechna zmíněná hlediska charakterizující nejen kvantitativně, ale i kvalitativně zákonný znak „ve větším rozsahu“ se mohou tedy v různé míře uplatnit vedle sebe, protože charakterizují různé stránky nebezpečnosti výroby, držení a dalšího nakládání s drogami...“⁶⁰

Kámen úrazu však spočívá v nalezení optimálního kvantitativního návodu, podle kterého lze rámcově postupovat. Nejvyšší soud přitom poznamenává, že „*Trestný čin podle § 283 tr. zákoníku dopadá na všechny omamné a psychotropní látky, které se od sebe liší co do povahy i účinků, v důsledku čehož nelze pro všechny tyto látky stanovit společnou hranici či výši rozsahů ve smyslu § 283 odst. 2 písm. d), odst. 3 písm. d) [větší rozsah], odst. 2 písm. c) [značný rozsah], odst. 3 písm. c) [velký rozsah] tr. zákoníku, ale je nutné každý z těchto rozsahů vymezovat individuálně. Toto rozlišení je třeba odvíjet od množství těchto látek stanoveného jako množství větší než malé, které je pro jednotlivé omamné a psychotropní látky určeno nařízením vlády č. 467/2009 Sb.*“⁶¹ V citovaném rozhodnutí obviněný v rozmezí 15 měsíců nejméně ve 20 případech vyrobil blíže nezjištěné množství psychotropní látky pervitin, přičemž celkem 64,8g takto vyrobeného pervitinu následně prodával, daroval či jiným způsobem umožnil užít 8 ustanoveným a dalším nezjištěným osobám. Takovéto množství za daných okolností Nejvyšší soud ve shodě s názorem Krajského soudu podřadil pod znak „**značný rozsah**“ a zamítl dovolání obviněného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě, kterým byl uznán vinným trestným činem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákoníku a odsouzen k trestu odnětí v trvání 3 roků a 6 měsíců.

Pod znak „**velký rozsah**“ ve smyslu § 283 odst.1, odst. 3 písm. c) TZ Nejvyšší soud ve shodě s nižšími instancemi podřadil situaci, kdy obviněná po dobu přibližně 2 let prodávala či darovala osobě A celkem nejméně 500g pervitinu buď zdarma, za protislužbu, nebo za peněžní úplatu až 1.500 Kč za gram a osobě B prodala nejméně 20g pervitinu za cenu podle předávaného množství od 200 do 700 Kč. Soud v předmětném rozhodnutí mj.

⁶⁰ TR NS sp. zn. 8 Tdo 204/2010

⁶¹ TR NS sp. zn. 8 Tdo 463/2010

konstatoval, že při posuzování rozsahů je „vždy zdůrazňována individuální povaha každého případu distribuce drog se zřetelem na okolnosti, za nichž jsou distribuovány, povahu a druh drogy, osobou pachatele anebo následky, k nimž v souvislosti s nimi došlo. **Uváděné výčty těchto okolností, na jejichž základě se jednotlivé rozsahy určují, jsou demonstrativní a příkladné (fakultativní), nemusí tedy nastat vždy všechny a není nutné, aby i intenzita každého z nich byla pro naplnění znaku velkého rozsahu vždy veliká. Postačí totiž, když výrazné intenzity nabudou jen některé z možných kritérií či hledisek, a není také nutné, aby byly vždy zjištěny všechny nebo aby byly dány najednou.**“⁶²

Z judikatury Nejvyššího soudu je patrné, že se tento zdráhá stanovit obecné množství pravidlo pro posouzení těchto kvalifikačních znaků a vždy klade důraz na individuální okolnosti daného případu. Přesto však v rozhodovací praxi orgánů činných v trestním řízení vznikají určité obecné zásady pro posuzování těchto množství znaků pro případy, kdy všechna výše uvedená kritéria jsou v rovnováze a hlavní roli hraje množství omamné a psychotropní látky. Pro tyto případy např. doporučuje Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství *orientačně* vycházet z následujících hodnot:

	Množství větší než malé*	Větší rozsah Větší rozsah vůči dítěti nebo dítěti ml. 15 let	Značný rozsah	Velký rozsah
Metamfetamin	2 g	4-10 g** 4-7 g***	15-50 g	100-250 g
Marihuana	15 g	50-75 g** 45-75 g***	250-375 g	1500-1875 g
Hašíš	5 g	20-25 g** 15-25 g***	80-125 g	500-625 g
Kokain	1 g	2-5 g** 1,5-3 g***	9-25 g	50-125 g
Heroin	1,5 g	3-7,5 g** 2-4,5 g***	9-37,5 g	75-187,5 g
XTC	4 tbl.	15-20 tbl.** 10-20 tbl.***	80-100 tbl.	400-500 tbl.
Houby	40 ks	120-200 ks** 80-150 ks***	600-1000 ks	3000-5000 ks

⁶² TR NS 8 Tdo 639/2012

* znak „větší než malé“ není zákonným znakem základní skutkové podstaty u tohoto trestného činu, uvedeno pouze pro orientaci. Není proto vyloučeno, že s přihlédnutím k dalším okolnostem případu (viz ostatní kritéria uvedená shora) bude možno shledat znak „větší rozsah vůči dítěti“ nebo „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než 15 let“ i při množstvích blížících se množství většímu než malému v prvním sloupci tabulky, tedy hodnotách poměrně nízkých

** Uvedeno jen pro účely porovnání a vyjádření vztahu k tomuto znaku chránícímu děti a děti mladší než 15 let, protože o zákonný znak tu nejde.

*** Byl-li trestný čin spáchán ve větším rozsahu vůči dítěti nebo dítěti mladšímu než 15 let, lze se výrazně odchýlit od hodnot v tabulce především směrem dolů (nelze do všech důsledků předjímat konkrétní trestní věci týkající se dětí nebo dětí mladších 15 let).

63

Dalším příkladem z praxe může být rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě, ve kterém soud při určování rozsahů v případě, kdy ostatní kritéria byly v rovnováze, vycházel z množství distribuované látky, přičemž použil klíč, jenž se odvíjí od násobků pěti. Vycházel pak z této úvahy: jestliže množství větší než malé podle nařízení vlády č. 467/2009 Sb. je u pervitinu stanoveno na 2 g, pak k naplnění znaku „větší rozsah“ je třeba alespoň 10 g, pro „značný rozsah“ 50 g a pro „velký rozsah“ minimálně 250 g.⁶⁴ Naproti tomu jiná rozhodnutí jiných krajských soudů vycházejí někdy z odlišných konstrukcí.

Na závěr lze shrnout, že neexistují žádné závazné číselné limity, které by pevně stanovily, jaké množství daného druhu OPL představuje značný rozsah a jaké naproti tomu již velký rozsah atp. V konkrétním případě je vždy třeba zohlednit i další kritéria, jako např. kvalitu OPL, počet osob, kterým byla látka distribuována... Údaje obsažené v různých doporučujících tabulkách či kvantitativní pravidla vyjádřená v judikatuře soudů lze uplatnit subsidiárně až tehdy, když je zjištěno, že ostatní kritéria pro posouzení těchto znaků jsou zastoupena v konkrétním případě přibližně stejně intenzivně.

⁶³ Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů 1 SL 110/2010 Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 11-12, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

⁶⁴ TR KS 6 To 36/2010, převzato z: Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 17, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

2.3.2.4. § 283 TZ ve vztahu ke konopí a jiným rostlinám obsahující omamnou a psychotropní látku.

Určité problémy při podřazování jednání pod danou skutkovou podstatu vznikají v případě, kdy se trestné jednání týká pěstování konopí (event. jiných rostlin obsahujících OPL uvedených v nařízení vlády č. 455/2009 Sb.) a jeho dalšího zpracování. Současný trestní zákoník, na rozdíl od původního trestního zákona, upravuje v § 285 TZ novou skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku. Vzniká tak otázka, co je na místě kvalifikovat jen jako „pěstování“ a co již posoudit jako „výrobu“ OPL podle § 283 TZ. Judikatura již před účinností nového trestního zákoníku rozlišovala mezi pouhým pěstováním konopí a jeho dalším zpracováním. Např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 687/2006 tento došel k závěru, že *„za výrobu omamné nebo psychotropní látky podle § 187 tr. Zák. (pozn.: dnes § 283) nelze považovat pouhé pěstování rostliny konopí (rod Cannabis)... O výrobu by se jednalo pouze za situace, kdy by sklizená rostlina konopí byla neoprávněně zpracována v procesu vedoucím k výrobě látky způsobilé ke spotřebě (marihuana) nebo k získání psychotropní látky THC.“* V případě, že trestná činnost došla až do fáze výroby, je podle judikatury třeba, aby bylo před soudem prokázáno a soudem v rozsudku uvedeno, jaká konkrétní činnost nad rámec pěstování konopí byla realizována.⁶⁵

Momentem, kdy se nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku mění na nedovolenou výrobu je tedy okamžik, kdy jsou rostliny konopí již sklizeny a začíná jejich zpracování. Při vymezení fáze „pěstování“ se vychází z Jednotné úmluvy o omamných látkách. *„Pro samotný závěr ohledně právní kvalifikace pouhého pěstování rostliny konopí bez navazujících procesů je klíčová definice pojmu „pěstování“... Úmluva dále rozlišuje mezi výrazy „výroba“ a „produkce“, když výrazem výroba označuje všechny procesy kromě produkce. Produkci se pak rozumí proces, spočívající v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují.“*⁶⁶ Pokud by např. při prohlídce nebytových prostor byly zajištěny rostliny pouze ve fázi růstu (tedy „pěstování“), bylo by možno takovéto jednání kvalifikovat jako nedovolenou výrobu podle § 283 TZ ve stádiu pokusu pouze v případě, že by se podařilo dostatečně spolehlivě prokázat, že úmyslem pachatele bylo z pěstovaných rostlin v budoucnu vyrobit marihuanu nebo hašiš popř. získat OPL v jiné formě. Důkazem by mohla být např. výpověď pachatele či svědků,

⁶⁵ TR NS 3 Tdo 52/2008

⁶⁶ Bradáčová, L. Proč není pěstování rostliny konopí výrobou. Státní zastupitelství 04/2008, str. 28

opis z trestního rejstříku, byl-li pachatel již dříve pro obdobnou trestnou činnost odsouzen (což ovšem samo o sobě zřejmě stačit nebude), záznamy odposlechů telefonického provozu...

Neoprávněné vypěstování rostliny konopí rovněž nelze považovat za výrobu předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky podle § 286 TZ. Judikatura vzniklá ještě za účinnosti starého trestního zákona to dovozuje z toho, že konopí seté je samo o sobě omamnou látkou, a nemůže být tedy současně předmětem určeným k výrobě takové látky.⁶⁷ Naproti tomu pěstování jiných „zakázaných“ rostlin než konopí, které slouží k výrobě OPL, ač sami o sobě drogou nejsou, by bylo možno kvalifikovat podle § 286 TZ jako opatření předmětu určeného k nedovolené výrobě OPL.⁶⁸ (Takovými rostlinami budou např. kaktusy obsahující meskalin). V případě aktuálně platného trestního zákoníku by navíc pěstování konopí nebo jiných hub či rostlin uvedených v nař. vlády 455/2009 Sb. v množství větším než malém *pro vlastní potřebu* bylo kvalifikováno jako nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 TZ. Posouzení toho, zda dané jednání kvalifikovat jako výrobu podle § 283 TZ, pěstování pro vlastní potřebu podle § 285 tz nebo jako výrobu a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL podle § 286 TZ bude v praxi záviset zjm. na prokázání toho, zda pachatelův úmysl směřoval k vyrobění OPL pro jiného (tj. zpr. k prodeji takovéto látky dalším osobám), nebo zda rostliny pěstoval pro vlastní potřebu. Takovéto dokazování může činit obtíže a může se tedy stát, že úmysl pachatele vyrobit OPL a dále ji distribuovat nebude prokázán a dotyčný bude odsouzen jen pro trestný čin podle § 285.

Pro úplnost je třeba dodat, že trestné je nedovolené pěstování jen takových rostlin konopí, které obsahují více než 0,3 % látky THC. Konopí, které nedosahuje požadované koncentrace THC bývá označováno za technické konopí, přičemž konzumace směsí z takovýchto rostlin nenavozuje drogové opojení.

2.3.3. PŘECHOVÁVÁNÍ OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY A JEDU (§284 TZ)

2.3.3.1. Obecná charakteristika

Trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu dle § 284 odst. 1 TZ se dopustí ten, kdo „**neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující**

⁶⁷ Rt 52/2008

⁶⁸ Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 706

jakýkoliv tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC)“. Pro takovéto jednání trestní zákoník stanovuje sazbu až na 1 rok trestu odnětí svobody, zákaz činnosti či propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Základní skutková podstata v prvním odstavci představuje privilegovanou trestnost ve vztahu ke skutkové podstatě ve druhém odstavci.⁶⁹ Základní skutková podstata ve druhém odstavci pak postihuje až dvěma lety odnětí svobody, zákazem činnosti nebo propadnutím věci přechovávání jiné omamné nebo psychotropní látky než té uvedené v odstavci 1 nebo jedu v množství větším než malém. Zákonodárce tak rozlišuje mezi nedovoleným přechováváním tzv. „měkkých drog“ představovaných různými konopnými produkty obsahující tetrahydrokanabinol (THC) označovaných jako kanabinoidy, jejichž držení považuje za méně společensky škodlivé a tudíž postihnutelné nižší trestní sankcí, a ostatních tzv. „tvrdých drog.“

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně lidí před negativními důsledky způsobenými nedovoleným přechováváním a konzumací OPL a jedu.

Objektivní stránka trestného činu spočívá v nedovoleném přechovávání OPL výhradně pro vlastní potřebu a v množství větším než malém. V případě, že by pachatel přechovával drogu pro jiného, byl by přísněji postižitelný podle § 283 TZ pro nedovolenou výrobu a jiné nakládání s OPL a jedy. § 284 TZ tedy představuje subsidiární privilegovanou skutkovou podstatou ve vztahu k § 283 TZ.⁷⁰

Pojem „přechovávání“ pak lze vymezit jako jakýkoliv způsob držby OPL bez ohledu na to, zda má pachatel tuto látku v daný okamžik bezprostředně u sebe či nikoliv. O přechovávání se jedná např. i tehdy, pokud je droga ukrytá v pachatelově automobilu, v úschově v bezpečnostní schránce na nádraží, šuplíku v práci nebo schovaná ve skrýši v přírodě. Podstatné je, aby měl látku ve své moci. Na délce doby držení přitom nezáleží.⁷¹

Subjektem trestného činu podle § 284 je fyzická osoba a může jím být podle nového zákona o trestní odpovědnosti právnických osob i osoba právnická.

⁶⁹ Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 13, (staženo dne 16. 2. 2013 z.

<http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

⁷⁰ Šámal, P. Trestní zákoník, 2. Vydání. Praha: C. H. Beck 2012, str. 2634

⁷¹ Šámal, P. Trestní zákoník, 2. Vydání. Praha: C. H. Beck 2012, str. 2634

Z hlediska **subjektivní stránky** se vyžaduje u tohoto ohrožovacího trestného činu úmysl. Trestný čin je dokonán již samotným neoprávněným fyzickým přechováváním OPL, její konzumace ke vzniku trestní odpovědnosti není relevantní.

2.3.3.2. Množství větší než malé

Protiprávní je přechování jakéhokoliv množství OPL. Podle toho, zda se jedná o **množství větší než malé** nebo množství, které této kvantitě nedosahuje se na posouzení pachatelovo jednání a uložení sankce za ně užijí buď normy trestního nebo přestupkového práva. Trestným je tedy pouze přechovávání OPL v množstvím větším než malém. Co je považováno za množství větší než malé stanoví pro každou jednotlivou OPL na základě výslovného zmocnění v § 289 odst. 2 TZ **nařízení vlády. č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, resp. příloho č. 2** tohoto nařízení. (Příloha č. 1 se vztahuje k jedům). Zmíněná příloha obsahuje tabulku, ve které jsou v 1. a 2. sloupci uvedeny obecně vžitá názvy drogy resp. její mezinárodní název v českém jazyce, v 3. sloupci pak množství větší než malé, ve 4. účinná psychotropní látka a poslední sloupec udává nejmenší množství účinné psychotropní látky, jež musí obsahovat látka, označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé. Množství uvedené ve třetím sloupci se považuje za množství větší než malé jen tehdy, pokud zkoumané množství OPL obsahuje minimálně takové množství účinné látky uvedené pro danou OPL v pátém sloupci. To znamená, že trestné je přechovávání pouze takové drogy, kterou:

- a) pachatel přechovával *přinejmenším* v množství, které je podle třetího sloupce pro danou drogu považováno za množství větší než malé, *a současně*
- b) toto zkoumané množství (bez ohledu na to, zda je ho 5 nebo 150 g) obsahuje minimálně tolik účinné látky, kolik je uvedeno pro danou drogu v pátém sloupci.

Pokud by jedna z podmínek a) a b) nebyla naplněna, nejednalo by se o množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku. Judikatura k tomuto udává: „*V případě marihuany je ve třetím sloupci, který stanoví množství větší než malé, uvedeno více než 15 g sušiny. Význam pátého sloupce spočívá v tom, že množství uvedené ve třetím sloupci, tj. více než 15 g sušiny, se považuje za množství větší než malé pouze za předpokladu, pokud zkoumané množství*

drogy obsahuje nejméně 1,5 g účinné psychotropní látky THC. Z dikce „zkoumané množství“, která je uvedena v nadpisu pátého sloupce, logicky vyplývá, že je-li předmětem zkoumání více než 15 g sušiny, pak při jakémkoli množství látky označené jako droga musí být přítomno nejméně 1,5 g účinné látky, aby ono jakékoli množství bylo možné považovat za množství větší než malé. Hranice stanovená v množství nejméně 1,5 g účinné látky je rozhodná pro závěr, že jakékoli zkoumané množství přesahující 15 g sušiny je vždy důvodem jen k tomu, aby se toto množství považovalo za množství větší než malé.“⁷²

Pro lepší orientaci je níže uvedena tabulka s množstvím větším než malým u nejčastěji užívaných drog a pod ní několik příkladů:

Typ drogy	Mezinárodní nechráněný název v českém jazyce	Množství větší než malé	Účinná psychotropní látka	Nejmenší množství účinné psychotropní látky, jež musí obsahovat látka, označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé
pervitin	Metamfetamin	Více než 2 g	(+)-fenyl-2-methylaminopropan	0,6 g 0,72 g (hydrochlorid)
Heroin	Heroin	Více než 1,5 g	3,6-diacetylmorfin	0,2 g 0,22 g (hydrochlorid)
Kokain	Kokain	Více než 1 g	Methylester benzoylekdgoinu	0,54 g 0,6 g (hydrochlorid)
LSD	LSD LSD-25	5 papírků, tablet, želatinových kapslí nebo „krystalů“ impregnovaných účinnou látkou	(+)-N, N-diethyllysergamid (diethylamid kyseliny d-lysergové)	0,000134 g 0,000250 g (tartarát)
Extáze (MDA)	Tenamfetamin	Více než 4 tablety/kapsle nebo více než 0,4g práškovité či krystalické substance	2-amino-1-(4-methylthio-fenyl)propan	0,20 g
Hašiš	Pryskiřice z konopí	Více než 5 g	Delta-9-tetrahydrocannabinol	1, g

⁷² TR NS sp. zn. 77/2011

Marihuana	Konopí	Více než 15 g sušiny	Delta-9-tetrahydrocannabinol	1,5 g
------------------	--------	-----------------------------	------------------------------	--------------

⁷³

V případě, kdy je u pachatele zajištěno více druhů drog, nelze množství jednotlivých drog pro účely naplnění znaku „množství větší než malé“ sčítat. Pokud by tedy pachatel měl u sebe 3 tablety extáze, 1,5 g pervitinu a 12 g sušiny konopí, jednalo by se jen o přestupek. Toho mohou někdy využívat drobní pouliční distributoři, kteří díky mnohdy štědře nastaveným limitům se např. u marihuany snadno dostanou do limitu 15 g sušiny (tj. cca 10 dávek) resp. u pervitinu do 2 g (tj. taktéž cca. 10 dávek). V případě, kdy pak takovýto pachatel tvrdí, že má drogu jen pro vlastní potřebu a při současné absenci jiných důkazů prokazujících úmysl s drogou nakládat ve smyslu § 283 TZ je pak pachatel prostředky trestního práva nepostižitelný. Pokud by ovšem naopak měl pachatel v kapse kalhot 1 g pervitinu a pod sedačkou svého motorového vozidla dalších 1,5 g pervitinu, byl by již trestně odpovědný neboť vzhledem k tomu, že se v obou případech jedná o stejnou účinnou látku, dochází k jejich součtu. K součtu by mohlo teoreticky dojít rovněž v případě marihuany a hašiše, neboť účinná látka delta-9-tetrahydrocannabinol je u obou drog stejná.

Příklady:

- pokud bude u pachatele zajištěn pervitin o celkové hmotnosti 2,5 g a expertizou bude zjištěno, že procento účinné látky je 78,0 %, bude takto zajištěná látka obsahovat 1,95 g čisté metamfetaminové báze (účinné látky), bude se tudíž jednat o množství větší než malé a tedy trestný čin.
- zajištěné množství přechovávané sušiny marihuany činí 25 g, přičemž kvalita této směsi je velmi malá a obsahuje pouze 0,5 % THC, tedy 0,125 g účinné látky delta-9-tetrahydrocannabinolu. Minimální množství sušiny požadované výše uvedeným nařízením vlády je 15 g, zkoumané množství však musí obsahovat alespoň 1,5 g delta-9-tetrahydrocannabinolu, což v tomto případě není splněné. Jedná se tedy pouze o přestupek.
- Policejní hlídka při kontrole osoby u této zajistila balíček s marihuanou obsahující 100 g sušiny. Následnou expertizou bylo zjištěno, že předmětná sušina obsahuje 10,88 % THC, tedy 10,88 g účinné látky. Vyšetřováním se nepodařilo prokázat, že by látka byla určena k další distribuci a obviněný tvrdil, že má marihuanu výhradně pro vlastní potřebu.

⁷³ Nař. vlády č. 467/2009 Sb.

Vzhledem k množství účinné látky 10,88 g delta-9-tetrahydrocannabinolu je podle soudní praxe naplněn znak kvalifikované skutkové podstaty podle § 284 odst. 3 TZ „ve větším rozsahu“.

2.3.3.3. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby:

Trestní zákoník u trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu rozeznává dva znaky kvalifikované skutkové podstaty vycházející z rozsahu páchané trestné činnosti – „větší rozsah“ a „značný rozsah“.

Kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu podle § 284 odst. 3 naplní ten, kdo spáchá trestný čin přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu **ve větším rozsahu**, za což je ohrožen trestem odnětí svobody v sazbě od 6 měsíců do 5 let nebo peněžitým trestem. Trestem odnětí svobody na 2 léta až 8 let je ohrožen pachatel, který naplní kvalifikovanou skutkovou podstatu podle § 284 odst. 4 tím, že spáchá předmětný trestný čin **ve značném rozsahu**.

Ohledně posuzování znaků „větší rozsah“ a „značný rozsah“ lze v základních rysech odkázat na to, co je uvedeno v kapitole 2.3.2.3. u trestného činu podle § 283 TZ o znacích „značný rozsah“ a „velký rozsah“, proto jen na tomto místě stručně zopakujeme:

Dominantním, avšak nikoliv jediným kritériem je zde **množství OPL** vyjádřené v gramech. Dalšími kritérii jsou:

- **druh látky** nebo jedu s ohledem na její závažnost s ohledem na zdravotní a sociální dopady a možné následky
- **kvalita látky** nebo jedu vyjádřená účinným množstvím
- **délka doby, po níž pachatel uvedené látky nebo jedy přechovával nebo pěstoval**⁷⁴

Konkrétní posouzení rozsahu páchané trestné činnosti, je tedy odvislé jak od kritérií kvantitativních, tak i kvalitativních. Jsou-li uvedená kritéria v rovnováze, doporučuje Metodický návod Nejvyššího státního zastupitelství vycházet orientačně z níže uvedené tabulky. Jedná se jen o hrubé vodítko při určování právní kvalifikace:

⁷⁴ Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 14, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

	Množství větší než malé	Větší rozsah	Značný rozsah	Velký rozsah*
Metamfetamin	2 g	8-10 g	40-50 g	200-250 g
Marihuana	15 g	75 g	375 g	1875 g
Hašiš	5 g	25 g	125 g	625 g
Kokain	1 g	4-5 g	20-25 g	100-125 g
Heroin	1,5 g	6-7,5 g	30-37,5 g	150-187,5 g
XTC	4 tbl.	20 tbl.	100 tbl.	500 tbl.
Houby	40 ks	180-200 ks	900-1000 ks	4500-5000 ks

2.3.4. NEDOVOLENÉ PĚSTOVÁNÍ ROSTLIN OBSAHUJÍCÍCH OMAMNOU NEBO PSYCHOTROPNÍ LÁTKU (§285)

2.3.4.1. Obecná charakteristika

Pro uvedený trestný čin je postižitelný podle § 285 odst. 1 TZ ten, kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje konopí v množství větším než malém. Sankcí může být trest odnětí svobody až na 6 měsíců, peněžitý trest nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Trest propadnutí věci ve smyslu § 70 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku se týká zejména zajištěného konopí a dále pak pěstitelského náčiní, tedy především lampiček, pěstitelských stanů, digitální vah, hnojiv, návodů na pěstování konopí apod.

Trestného činu dle § 285 odst. 2 TZ se dopustí ten, kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než tu, která je uvedena v odst. 1, a která obsahuje omamnou nebo psychotropní látku. Pachatel je v tomto případě ohrožen trestem odnětí svobody až na 1 rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Objektem trestného činu je zájem společnosti na ochraně před negativními důsledky nedovoleného a tím pádem i nekontrolovatelného pěstování rostlin a hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku. Jedná se tedy výhradně o pěstování rostlin nebo hub za

⁷⁵ Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 17, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

účelem tzv. „samozásobitelství“, „to znamená, že navazujícím krokem není distribuce a s tím související ohrožení zdraví třetích osob“⁷⁶. Je však třeba upozornit na to, že „pěstování jiných rostlin než rostliny konopí, např. kokainovníku pravého za účelem následné výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 TZ, samozřejmě za podmínky, že je příprava k tomuto trestnému činu trestná.“⁷⁷ (Otázkou ovšem zůstává, zda se orgánům činným v trestním řízení podaří prokázat úmysl takovouto látku vyrobit). Trestné je pěstování pouze takových rostlin a hub, které jsou uvedeny v příloze nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující omamnou nebo psychotropní látku a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákona. Podle přílohy č. 1 se jedná o tyto rostliny:

- 1) **rostliny konopí (Cannabis)**, kdy protiprávní je pěstování všech druhů a odrůd za předpokladu, že obsahují více než 0,3 % látek skupiny tetrahydrokanabinolů z celkové hmotnosti rostliny. Pěstování tzv. technického konopí, které obsahuje méně než 0,3 % účinné látky trestné není. Takovéto konopí je naopak běžně používáno k výrobě kosmetiky, léků či oděvních a jiných textilních produktů,
- 2) **rostliny obsahující DMT,**
- 3) **rostliny obsahující 5-methoxy-DMT,**
- 4) **rostliny obsahující meskalin**
- 5) **kokainovník pravý**

Co se hub týče, jsou zakázány ty, které obsahují psilocybin a psilocin (např. lysohlávky). Podle přílohy č. 2 množství větší než malé představuje více než 5 rostlin, resp. více než 40 hub. Naopak pěstování rostlin, které sice rovněž vykazují omamné a psychotropní účinky, avšak nespádají pod žádnou kategorii uvedenou v nařízení vlády č. 455/2009 Sb., není trestné (např. puškovec, některé druhy lišejníků, muškátový oříšek, petúnie....)⁷⁸

Z hlediska **subjektivní stránky resp. subjektu** se jedná o úmyslný trestný čin, kterého se může dopustit jak fyzická osoba, tak podle § 7 zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim i právnická osoba. Ve vztahu ke znakům kvalifikovaných skutkových podstat „ve větším rozsahu“ a ve „značném rozsahu“ pak postačí nedbalost.

⁷⁶ Šámal., Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2012, str. 2892

⁷⁷ Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 592

⁷⁸ Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 592

Pěstováním se dle čl. 1 odst. 1 písm. i) Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 rozumí pěstování opiového máku, keře koka a rostliny konopí. Pachatel musí pěstovat rostliny výhradně pro svoji následnou potřebu, tj. pěstitel je výhradním a jediným budoucím konzumentem pěstovaných rostlin. Naproti tomu pěstování rostlin za účelem další distribuce, typické pro velkopěstírny, je považováno za trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s jedy podle § 283 TZ.

Pro vymezení okamžiku, ve kterém se z pouhého nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 TZ stává přísněji trestná výroba omamné a psychotropní látky ve smyslu § 283 TZ je rozhodující okamžik, kdy začne být rostlina zpracovávána, tedy kdy bude započata výroba omamných látek. *„Pokud jednání pachatel k uskutečnění výroby v budoucnu sice směřovalo, ale k její realizaci nedošlo, bylo by možné jednání posuzovat jako pokus, eventuálně přípravu trestného činu podle § 187 (pozn. dnes § 283 TZ)“*⁷⁹. Jednočinný souběh trestných činů podle § 283 TZ a 285 TZ není možný.

Výrobou jsou všechny ty procesy, s výjimkou produkce, jež umožňují získávání omamných látek, přičemž výroba zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy. Produkci se rozumí proces, který spočívá v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které obsahují tyto plody.⁸⁰ V případě konopí se pěstování mění na výrobu v okamžiku, kdy je rostlina sklizena a jsou započaty první úkony k výrobě vlastní směsi ve formě způsobilé k požívání – tedy moment, kdy z konopí začne být sušením vytvářena marihuana resp. pryskyřice na hašiš. Na tomto místě považují za vhodné podrobněji probrat z tohoto hlediska stěžejní judikát Nejvyššího soudu sp. zn. **3 Tdo 52/2008**, o jehož normativní věty se opírá výklad této kapitoly:

Obviněná byla Okresním soudem v Nymburce uznána ve dvou případech vinou trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle 188 odst. 1, odst. 2 písm. a) trestního zákona (tedy dnešní trestný čin **výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky** ve smyslu § 268 odst. 1, odst. 2 písm. a)), kterých se dopustila tím, že na pozemku přiléhajícím k rodinnému domu pěstovala konopí, kdy tyto rostliny u ní byly zajištěny ještě ve fázi růstu. V jednom případě navíc 1 ks vzrostlé rostliny darovala své známé na léčbu kožní nemoci. Následným znaleckým zkoumáním bylo z těchto rostlin získáno v prvním případě 11,93 kg toxikomanicky

⁷⁹ Bradáčová, L. Proč není pěstování rostliny konopí výrobou. Státní zastupitelství 04/2008, str. 28

⁸⁰ čl. 1 odst. 1 písm. i) resp. čl. 1 odst. 1 písm. n), t) Jednotné Úmluvy o omamných látkách z roku 1961

využitelného podílu s přítomností účinné látky THC v množství 203 g a ve druhém případě 393,82 g využitelného podílu rostlin obsahujícího 1,97 g účinné látky. Proti tomuto rozhodnutí si podala obviněná odvolání ke Krajskému soudu v Praze, přičemž tento odvolání zamítl. Obviněná si podala následně dovolání mj. z důvodu nesprávného posouzení věci. Argumentoval, že pouhé pěstování konopí není výrobou látky způsobilé ke spotřebě (marihuany), a že z konopí vyráběla mast pro léčebné účely. (Dále mj. napadla podřazení skutku pod znak „ve větším rozsahu“.)

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že konopí je již samo o sobě omamnou látkou, a proto jeho pěstování nemůže být opatřením předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné látky podle § 118 odst. 1 trestního zákona. Samotné pěstování nelze posuzovat ani jako výrobu omamné a psychotropní látky. O výrobu omamné nebo psychotropní látky by se jednalo teprve tehdy, když by rostlina začala být zpracovávána do stavu způsobilého ke spotřebě nebo k získání psychotropní látky THC. Soud navíc vyjádřil závěr, že v daném případě nebyl naplněn materiálně znak trestného činu, neboť stupeň nebezpečnosti nebyl vyšší než nepatrný, popřípadě malý, a to ani ve vztahu k té části skutku, kdy obviněná poskytla výhradně pro léčebné účely jednu neusušenou rostlinu své známé. To by přitom mohlo být posuzováno jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona (dnes § 283 odst. 1 TZ). Ke stejnému výsledku by se podle aktuálně platného trestního zákoníku dospělo za použití zásady subsidiarity trestní represe. Zohledněno bylo zjm. to, že obviněná z konopí nevyráběla marihuanu a používala jej výhradně k výrobě mastičky, která jí sloužila k léčbě dlouhotrvajícího onemocnění chodidel, na které žádná jiná léčba nezabírala. Z výše popsaných důvodů Nejvyšší soud vyhověl dovolání a zrušil usnesení Krajského soudu v Praze a přikázal mu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal.

Citované usnesení Nejvyššího soudu je významné i z jiného hlediska. Konstatuje totiž, že v případě, kdy je konopí určeno výhradně k lékařskému použití, je třeba zvažovat, zda je nutné řešit danou věc prostředky trestního práva. Naproti tomu je ovšem nutné poznamenat, že vznik tohoto usnesení spadá do období účinnosti starého trestního zákona, který neznal trestný čin nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku, a je tudíž otázkou, zda takovýto závěr má místo i v podmínkách aktuální platného trestního zákoníku. Domnívám se však, že ve zcela výjimečných odůvodněných případech, kdy je evidentní, že „zakázané rostliny“ byly pěstovány výhradně za účelem léčby je možné zásadu subsidiarity trestní represe uplatnit. Účelem předmětného ustanovení totiž zajisté není postihovat výrobu mastiček na léčbu nohou, ale pěstování rostlin s cílem požívat pro vlastní potřebu z nich

následně vyrobené OPL. K obdobnému závěru se kloní i část odborné literatury: „*Je-li sledovaným cílem využití rostliny k alternativní léčbě (zejména rostliny konopí), což by mělo být v praxi orgány činnými v trestním řízení náležitě prokázáno (např. výpisem z lékařské dokumentace), aby tak nedocházelo ke zneužití pro jiné účely, mohlo by dojít k prolomení absolutní trestní odpovědnosti konstatováním faktu, že se v daném případě nejedná o čin společensky škodlivý ve smyslu § 12 odst. 2 TZ.*“⁸¹ Proti tomu je samozřejmě možné namítnout, že je dnes možné obdobné preparáty koupit legálně v lékárně buďto bez lékařského předpisu (produkované z tzv. technického konopí) nebo nově též na lékařský předpis (konopí nebo konopný preparát, kdy obsah THC je vyšší než 0,3 %).

2.3.4.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby:

Trestní zákoník stanoví pro trestný čin nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dvě kvalifikované skutkové podstaty. Znakem první z nich je spáchání uvedeného trestného činu ve větším rozsahu (§ 285 odst. 3 TZ), resp. spáchání činu ve značném rozsahu u druhé z nich (§ 285 odst. 4 TZ). Naplní-li pachatel svým jednáním kvalifikovanou skutkovou podstatu podle § 285 odst. 3 TZ, bude potrestán odnětím svobody až na 3 léta nebo peněžitým trestem. V případě naplnění znaku „ve značném rozsahu“ ve smyslu § 285 odst. 4 TZ se sazba trestu odnětí svobody pohybuje od 6 měsíců až do 5 let.

Ohledně posuzování znaků „větší rozsah“ a „značný rozsah“ platí to, co bylo řečeno u trestného činu přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu. Stěžejní roli hraje množství OPL, které je při znaleckém zkoumání z rostlin získáno. Zohlednit je třeba rovněž kvalitativní stránku, tedy množství účinné látky v takto získané směsi (typicky množství THC v konopí), dále druh rostliny nebo houby a doba, po kterou předmětné rostliny nebo houby byly pěstovány. Pokud jsou uvedena kritéria v rovnováze, lze vycházet orientačně z následující tabulky:

	Množství větší než malé	Větší rozsah	Značný rozsah
Rostliny konopí, resp. z nich znaleckým zkoumáním získaná marihuana	15 g	75 g	375 g
Houby	40 ks	180-200 ks	900-1000 ks

⁸¹ Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 592

2.3.5. VÝROBA A DRŽENÍ PŘEDMĚTU K NEDOVOLENÉ VÝROBĚ OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY A JEDU (§286)

2.3.5.1. Obecná charakteristika

§ 286 odst. 1 TZ postihuje výrobu prekursoru nebo jiného předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku, který obsahuje omamnou nebo psychotropní látku, nebo jedu, jakož i jejich opatření pro sebe nebo pro jiného. Pachatel takového trestného činu bude potrestán až na 5 let, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Objektem trestného činu je zájem na ochraně společnosti před nelegálním a tím pádem nekontrolovatelným nakládáním s přípravky obsahujícími OPL, prekursory a přípravků sloužících k nedovolené výrobě OPL. **Subjektem** trestného činu může být jen fyzická osoba. Z hlediska **subjektivní stránky** se jedná o úmyslný čin.

Vypěstování rostliny obsahující OPL je výrobou předmětu k nedovolené výrobě OPL pouze tehdy, pokud již samotná vypěstovaná rostlina není takovou látkou.⁸³ V případě pěstování rostlin konopí, které ještě nezačaly být sklizní a sušením přetvářeny na marihuanu, se tedy jedná o pouhé nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku ve smyslu § 285 TZ, neboť konopí je samo o sobě omamnou látkou zařazenou do seznamu IV. podle Úmluvy o omamných látkách přílohy č. 3 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách. V případě, že by již konopí bylo zpracováváno na marihuanu, jednalo by se o výrobu OPL podle § 283 TZ. Nikdy se však v případě pěstování konopí nejedná o trestný čin podle § 286 TZ. Pokud by se jednalo o rostlinu, která slouží k výrobě OPL a sama není omamnou nebo psychotropní látkou, kvalifikace podle § 286 by přicházela v úvahu.⁸⁴

Problematický je vztah mezi trestným činem nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 TZ a trestným činem výroba a

⁸² Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů, 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 17, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)

⁸³ TR NS 3 Tdo 52/2008 (viz. výklad v předchozí kapitole)

⁸⁴ Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 376

držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286. Obě skutkové podstaty se totiž částečně překrývají, když § 283 TZ cílí mj. na toho, **kdo neoprávněně vyrobí**, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo **jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává** OPL, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, **prekursor** nebo jed. Podle § 286 je pak postižitelný ten, kdo **vyrobí**, sobě nebo **jinému opatří anebo přechovává** mj. právě **prekursor** nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky. § 286 ZT je třeba chápat jako **subsidiární** ve vztahu k § 283 TZ.⁸⁵ Pokud tedy někdo *prekursor* neoprávněně vyrobí; anebo jej opatří či přechovává pro jinou osobu, než pro sebe, bude postižitelný primárně za dokonáný trestný čin nedovolené výroby podle § 283 TZ. Podle § 286 TZ je pak postižitelná taková výroba nebo opatření prekursoru, které je samo o sobě v zásadě legální, avšak tato „dovolenost“ se vztahuje vzhledem k okolnostem k jinému účelu, než ke kterému jej vyrobil nebo opatřil pachatel (Pachatel si např. zakoupí větší množství léků obsahujících pseudoefedrin v Polsku, avšak nikoliv za účelem tlumení bolesti, přičemž v daném případě se ovšem neprokáže úmysl vyrábět drogy).

Domnívám se, že poněkud jiná situace nastává v případě, kdy někdo vyrobí nebo si opatří *jiný předmět určený k nedovolené výrobě OPL*. Pokud si pachatel opatří jiný předmět určený k nedovolené výrobě OPL s *konkrétním* úmyslem OPL skutečně vyrábět, mělo by být jednání posouzeno přednostně podle § 283 odst. 2 až 4 TZ jako příprava k zvláště závažnému zločinu výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy (za splnění podmínek příslušných ustanovení). Úmysl se ovšem musí v takovémto případě vztahovat i k okolnostem podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedených v kvalifikovaných skutkových podstatách v odstavcích 2 až 4.⁸⁶ Musí tedy být například prokázáno, že si pachatel opatřil „jiný předmět určený k nedovolené výrobě OPL“ s úmyslem vyrábět jeho prostřednictvím

⁸⁵ Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 595

⁸⁶ Při těchto úvahách jsem se mj. podpůrně opíral i o rozhodnutí sp. zn. Rt 19/2004. Vzhledem k tomu, skutková podstata uvedená v § 188 odst. 1 starého tr. zákona neobsahuje, na rozdíl od té v § 286 TZ, pojem prekursor, nelze dle mého názoru přejímat závěry učiněné ve shora uvedeném rozhodnutí beze zbytku a v prostředí současného trestního zákoníku je třeba rozlišovat mezi situací, kdy si někdo opatří nebo vyrobí prekursor s úmyslem vyrábět OPL a situací, kdy si někdo opatří jiný předmět určený k nedovolené výrobě OPL. Právní věta rozhodnutí Rt 19/2004 praví: „*Opatření (vyrobení, přechovávání) předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky je trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák., který je ve vztahu k trestnému činu podle §187 tr. zák. subsidiární. Pokud si pachatel opatří takový předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět, má přednost použití primárního ustanovení o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle §7 odst. 1 tr. zák., § 187 odst. 2 až 4 tr. zák.*“ (Text rozhodnutí Rt 19/2004 převzat z: Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, str. 596)

OPL ve velkém rozsahu. Přitom je třeba zdůraznit, že příprava musí spočívat v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání konkrétního individuálně určeného zvláště závažného zločinu. V takovém případě je pak z důvodu vztahu subsidiarity § 286 TZ ve vztahu k § 283 TZ vyloučen i jednočinný souběh uvedených trestných činů. Pokud by se úmysl naplnit některou z kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu podle § 283 TZ nepodařilo prokázat, nezbyvá než daný skutek kvalifikovat jen podle § 286 TZ. Trestná je totiž pouze příprava k zvláště závažnému zločinu, jestliže to zákon výslovně stanoví. Jednání, které by mohlo být hodnoceno pouze podle základní skutkové podstaty obsažené v § 283 odst. 1 TZ není vzhledem k výši sazby zvláště závažným zločinem. Naproti tomu, pokud by si pachatel opatřil prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky bez úmyslu spáchat konkrétní individuálně určený trestný čin s tím, že by se mu v budoucnu něco takového mohlo hodit, popřípadě zcela bez úmyslu drogy vyrábět, byl by postižitelný nanejvýš pouze podle § 286 TZ. Přitom je třeba mít na paměti, že například laboratorní vybavení, které lze použít k výrobě drog, může mít i zcela jiné právně nezávadné využití. V takovém případě by se pak vůbec nejednalo o trestný čin. Komentářová literatura k tomuto uvádí: *„Trestným činem výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu podle § 286 je totiž již sama jeho výroba, opatření nebo přechovávání, bez ohledu na to, zda jich pachatel nebo někdo jiný zamýšlí použít k trestnému činu podle § 283 buď vůbec, nebo v dohledné době. K přechovávání takového předmětu určeného k nedovolené výrobě omamných nebo psychotropních látek nebo přípravku je obsahujícího nebo jedu může dojít i po vykonání (dokonání) trestného činu podle § 283. V takovém případě by mohlo jít o souběh s trestným činem nadržování podle § 366.“*⁸⁷

Z výše uvedeného plyne, že konkrétní právní kvalifikace bude odvislá zejm. od důkazní situace v daném případě. Pokud např. během domovní prohlídky bude u pachatele, který se již v minulosti dopouštěl závažnějších drogových deliktů, zajištěna varna pervitinu i suroviny k výrobě 2 kg pervitinu, nemělo by činit potíže prokázat jeho vinu přípravou zvláště závažného zločinu podle § 283 odst. 3 TZ (znak „ve velkém rozsahu“). Pokud ovšem bude bez dalšího zajištěno pouze laboratorní náčiní, ze kterého lze sestavit varnu, bude činit potíže vůbec prokázat spáchání trestného činu a pachatel bude nejvýše odpovědný podle § 286 TZ.

Pro úplnost dodejme, že prekursorem je látka uvedená v kategorii 1 přílohy I nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 nebo v kategorii 1 přílohy nařízení Rady

⁸⁷ Šámal, P. Trestní zákoník. 2. vydání, Praha: C. H. Beck 2012, str. 2899

(ES) č. 111/2005. Obecně je lze definovat, jako substance, které se běžně užívají v chemickém a farmaceutickém průmyslu. Vzhledem ke svým specifickým vlastnostem jsou rovněž zneužívány jako základní surovina při výrobě drog. Určitou syntetickou drogu pak bez odpovídajícího prekursoru nelze vyrobit. Příkladem může být efedrin či pseudoefedrin, které se používají k výrobě pervitinu.^{88 89}

Jiným předmětem určeným k nedovolené výrobě OPL se rozumí „*nejen přístroje, jiná zařízení a jejich součásti, ale i suroviny, které jsou podle své povahy způsobilé a zároveň určené k takové výrobě. Nemusí jít však o předměty výlučně určené k takové výrobě.*“⁹⁰ Konkrétně se může jednat např. o laboratorní vybavení varny pervitinu, hydroxid sodný a jiné chemikálie používané při výrobě drog. V případě odsuzujícího rozsudku pak bude ve vztahu k těmto předmětům a prekursorům uložen trest propadnutí věci.

2.3.5.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby:

Kvalifikovanou skutkovou podstatu uvedenou pod § 286 odst. 2 TZ naplní ten, kdo spáchá čin jako člen organizované skupiny, nebo jej spáchá ve značném rozsahu, větším rozsahu vůči dítěti nebo získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. Ohledně znaků „jako člen organizované zločinecké skupiny“ a „značný prospěch“ lze plně odkázat na to, co bylo řečeno u § 283 TZ. Pojmy „značný rozsah“ a „větší rozsah vůči dítěti“ je však třeba vyložit s ohledem na specifika trestného činu podle § 286 TZ samostatně. Předně je v tomto případě přinejmenším problematické využití orientačních množstevních tabulek, tak jako je tomu u jiných drogových deliktů. Domnívám se, že o přiměřeném užití tabulky uvedené u § 283 TZ lze uvažovat jen u prekursorů, ze kterých je bezprostředně vyráběna OPL (např. u efedrinu). V konkrétním případě by mohlo být vypočítáno, kolik OPL v gramech by bylo z takového množství prekursoru vyrobeno a toto množství následně porovnat s tabulkou. To vše samozřejmě za předpokladu, že ostatní kritéria pro posouzení daného rozsahového znaku budou relativně v rovnováze – tj.:

- **kvalita a množství samotného prekursoru,**
- **druh prekursoru,**
- **jiné zvláštní okolnosti vztahující se ke způsobu provedení trestného činu.**

⁸⁸ Štáblová, R., Brejcha, B. Drogy – vybrané kapitoly. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, str. 50

⁸⁹ Pojem prekursoru je podrobněji vysvětlen již v úvodní části práce.

⁹⁰ Šámal, P. Trestní zákoník, 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2012, str. 2899

Ve vztahu ke znaku „větší rozsah vůči dítěti“ bude vedle množství rozhodující věk dítěte, konkrétní způsob provedení činu vztahující se k zvláštním vlastnostem dětí a způsobilost množství látky k použití pro více osob.

V případě jiných předmětů určených k nedovolené výrobě OPL pak mnohdy z povahy věci nelze žádnou množstevní tabulku použít ani orientačně. Komentářová literatura k tomuto uvádí: „*Trestný čin podle § 286 odst. 1 je spáchán ve značném rozsahu, je-li stupeň ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem vyplývajícího z činu uvedeného v odstavci 1 značně vysoký, zejména tehdy, vyrobí-li, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává prekursor a jiné předměty určené k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu ve značném množství, přičemž tvoří kompletní zařízení k výrobě, které je způsobilé k výrobě některé takové látky ve velkém množství tak, aby mohla sloužit pro více lidí, anebo sice nelze z nich vytvořit takové zařízení, ale uvedené předměty jsou vyráběny soustavně, tzv. po živnostensku a jsou dodávány různým odběratelům k mnoha zařízením, jejichž jsou nezbytnou součástí nebo tvoří potřebné suroviny pro výrobu na takových zařízeních.*“⁹¹

2.3.6. ŠÍŘENÍ TOXIKOMANIE (§ 287)

2.3.6.1. Obecná charakteristika

§ 287 je ustanovení trestního zákoníku, které lze chápat vůči ostatním drogovým deliktům jako subsidiární v tom smyslu, že umožňuje stíhat i rozšiřování takových látek, které nejsou uvedeny v přílohách z. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů resp. nař. vlády č. 467/2009 Sb.

Základní skutkovou podstatu trestného činu šíření toxikomanie naplní ten, kdo **svádí** jiného ke zneužívání **jiné návykové látky než alkoholu** nebo ho v tom **podporuje** anebo kdo zneužívání takové látky jinak **podněcuje** nebo **šíří**. Uvedené jednání je postihováno trestní sazbou trestu odnětí svobody až na 3 léta. Lze též uložit trest zákazu činnosti, a to jako samostatný i ve spojení s jiným.

⁹¹ Šámal, P. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2012, str. 2900

Objektem trestného činu je zájem společnosti na ochraně lidí před nebezpečím, které plyne z podporování, propagace a podněcování k užívání jiných návykových látek než alkoholu.

Šíření toxikomanie je úmyslným ohrožovacím trestným činem, který je dokonán již samotným sváděním, podporováním či podněcováním ke zneužívání nebo šířením širokého spektra látek – může se jednat o různá ředidla, čisticí, naplně do zapalovačů, toluen, rajský plyn apod. Do této kategorie patří mj. zdánlivě legální syntetické drogy nabízené v tzv. Amsterdam shopech, které sice nejsou uvedeny v přílohách z. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, nicméně vzhledem k jejich vlastnostem spadají pod pojem návykové látky ve smyslu § 130 TZ. Tyto nové syntetické drogy mají často silnější a nepředvídatelnější účinek než klasické syntetické drogy jako heroin či pervitin. O problematice Amsterdam shopů je podrobněji pojednáno v kapitole 2.3.1.

K naplnění znaků skutkového podstaty tohoto trestného činu není třeba, aby osoby, vůči nimž jednání pachatele směřuje, tyto látky skutečně užily. Jednáním pachatele nemusí být ve výsledku ani fakticky ovlivněny. Stačí, že k samotné podpoře, podněcování, svádění či šíření dojde.

Podrobnější rozbor si nepochybně zaslouží nedávné a do značné míry přelomové rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1206/2012, které prošlapalo cestu k trestnímu postihu provozovatelů tzv. Grown shopů. Jedná se o obchody, které nabízejí pěstitelské potřeby pro pěstitele konopí, a to včetně semínek konopí setého, jakož i brožury a časopisy s návody pro uživatele.

Výše uvedeným rozhodnutím Nejvyšší soud z důvodu zjevné neopodstatněnosti odmítl dovolání dvou obviněných, kteří byli rozsudkem okresního soudu v Semilech ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové uznáni vinnými přečinem šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) TZ ve spolupachatelství a odsouzeni k podmíněným trestům odnětí svobody. Uvedeného trestného činu se oba dopustili tím, že po dobu cca. 2 měsíců ve volně přístupné kamenné prodejně prezentovali materiály propagující pěstování konopí a užívání marihuany a poskytovali návod k jeho pěstování za účelem získání rostlin konopí s co nejvyšším objemem účinné látky THC. Předmětné materiály podrobně popisoval „příjemné účinky“ jednotlivých kultivarů konopí. Obchod dále nabízel k prodeji semena řady druhů konopí setého a tyto pachatelé prodali řadě blíže nezjištěných zákazníků. (Samotná marihuana ani vypěstované rostliny konopí však v prodejně prodávány nebyly).

Dovolatelé spatřovali vady napadených rozhodnutí v nesprávném právním posouzení, když připustili, že skutek se stal, tak jak bylo popsáno ve výrocích rozhodnutí, avšak tento není trestným činem. Argumentovali tím, že samotný prodej semínek není trestný a trestné není ani svobodné šíření informací, které jsou navíc volně dostupné na internetu. Kriminalizace letáků je tak podle nich v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe. Upozorňovali přitom také na to, že pěstování rostlin pro vlastní potřebu v malém množství je trestním právem tolerováno, a proto není důvod kriminalizovat prodej semínek ve spojení se šířením návodu, jak z nich vypěstovat rostliny. Trestným činem by podle nich bylo, pokud by sváděli přímo ke zneužívání OPL. Nejvyšší soud v rozhodnutí nejprve výstižně vyložil, co je myšleno ve smyslu § 287 pojmem **podněcování** – tím je *„projev, kterým pachatel zamýšlí ovlivnit rozhodnutí jiných osob tak, aby zneužily jiné návykové látky než alkohol. Nezáleží na formě projevu (ústní, písemná, konkludentní aj.). Podněcování se může stát přímo, nepřímo i skrytě (např. vychvalování pozitivních účinků zneužívání drog nebo poskytování návodů k dosažení vyšší efektivity v této činnosti). Na rozdíl od svádění zde není projev pachatele zaměřen na konkrétní osobu nebo osoby, i když i zde jeho snaha míří k vyvolání zneužívání návykových látek u těch, jimž je jeho projev určen.“*⁹² Nejvyšší soud následně dospěl k názoru, že v daném případě šlo jak o podněcování, tak i šíření návykové látky, což bylo i obchodním zájmem obviněných. Tohoto cíle bylo dosahováno šířením reklamních letáků, katalogů a časopisů, jejichž účelem bylo mj. seznámit zákazníka s „pozitivními“ psychotropními účinky konkrétních druhů konopí, a tím u něj navodit touhu drogu okusit a příp. ji i dále šířit. Úmysl pachatelů podněcovat k užívání návykových látek byl podtržen i dalším nabízeným sortimentem, z něhož je nepochybné, že se nejednalo o pouhý „hobby market“ – zjm. vodní dýmky, papírky na jointy, drtičky... Prodávány byly navíc jen feminizovaná semena, ze kterých jediných může vyrůst rostlina s vysokým obsahem THC. K námitce, že spojením dvou legálních činností (prodeje semen a šíření tiskovin) nemůže být naplněna skutková podstata trestného činu a k námitce ultima ratio Nejvyšší soud poznamenává, že *„prodej několika semen konopí setého, pokud by skutečně směřoval k uspokojování sběratelských zálib zákazníků, je svým účelem, a tedy i společenskou škodlivostí, naprosto něco odlišného než prodej semen a dalších zařízení pro pěstování rostlin konopí pro účely jejich užívání jako drogy. ... Obdobně též skutečnost, že předmětné propagační materiály a časopisy lze získat i volně na internetu, ještě neznamená, že nejsou způsobitelné k šíření toxikomanie...“*⁹³

⁹²TR NS sp. zn. 8 Tdo 1206/2012

⁹³ TR NS sp. zn. 8 Tdo 1206/2012

Uvedené rozhodnutí by tak mělo sjednotit doposud spíše zdrženlivou praxi orgánů činných v trestním řízení ohledně postupu proti grown shopům a dává naději, že bude učiněna tomuto byznysu přítrž tak, jako se to předtím stalo v případě tzv. Amsterdam shopů. (V jejich případě ovšem v době vypracování této práce nebylo publikováno žádné rozhodnutí Nejvyššího soudu, zčásti nepochybně také pro to, že se na velkou část již pravomocně rozhodnutých kauz vztahuje amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013.)

Ve vztahu § 283 TZ a § 287 TZ opět platí, že § 287 je vůči § 283 subsidiární. „*Pokud je podporování ve zneužívání jiné návykové látky než alkoholu spatřováno jen v prodeji, v opatření jinému nebo přechovávání psychotropní látky, je tato skutečnost vyjádřena již v právní kvalifikaci primárním trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák., který poskytuje ochranu témuž objektu jako trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák.*“⁹⁴ To ovšem platí pouze o výrobě a distribuci návykových látek vysloveně uvedených v nařízení vlády 497/2009 Sb.

2.3.6.2. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

Kvalifikovanou skutkovou podstatu dle § 287 odst. 2 TZ naplní ten, kdo trestný čin šíření toxikomanie spáchá:

- a) jako člen organizované skupiny,**
- b) vůči dítěti,**
- c) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.**

Za takto spáchaný přečin může být pachatel postihnut trestem odnětí svobody na 1 rok až 5 let nebo peněžitým trestem (jako samostatným trestem nebo ve spojení s jiným trestem).

Kvalifikovanou skutkovou podstatu podle § 287 odst. 3 TZ pak naplní ten, kdo se jednání popsaného v základní skutkové podstatě dopustí **vůči dítěti mladšímu patnácti let**. Za to je ohrožen trestem odnětí svobody na 2 až 8 let. Ohledně všech výše uvedených znaků kvalifikovaných skutkových podstat lze plně odkázat na výklad ohledně § 283 TZ.

⁹⁴ TR NS sp. zn. 6 Tdo 1497/2003

2.4. PRÁVNÍ ÚPRAVA OBSAŽENÁ V ZÁKONĚ O NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH A ZMĚNĚ NĚKTERÝCH DALŠÍCH ZÁKONŮ (z. č. 167/1998 Sb.) V KONTEXTU TRESTNÍHO PRÁVA

2.4.1. Předmět úpravy

§ 1 zákona o návykových látkách vymezuje předmět úpravy tak, že „*zákon upravuje v návaznosti na přímo použitelné předpisy ES zacházení s prekursory a pomocnými látkami a stanoví pravomoc a působnost správních orgánů nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a přímo použitelnými předpisy ES, které podle těchto přímo použitelných předpisů ES vykonává členský stát.*“ Jádrem úpravy zákona o návykových látkách je úprava **zacházení s návykovými látkami a přípravky obsahujícími návykové látky a prekursory, vč. přípravků obsahujících efedrin a pseudoefedrin jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi. Dále upravuje pěstování máku, konopí a koky a vývoz a dovoz makoviny.** Zákon dále v § 43a upravuje působnost orgánů státní správy na úseku návykových látek – ministerstva zdravotnictví (a v kontextu jiných ustanovení, podzákoných a interních předpisů též pravomoc jemu podřízených správních orgánů), Policie ČR a Celních orgánů. Mimo toto ustanovení je stanovena i v dílčích otázkách přenesená působnost krajského úřadu a obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Podle § 44 pro řízení ve věcech podle tohoto zákona užije správní řád (s určitými výjimkami).

2.4.2. Zákon o návykových látkách a jeho přílohy v kontextu trestního práva

Z hlediska trestního práva je podstatné, že trestné ve smyslu § 283 až 286 TZ je výroba, prodávání, jiné nakládání, přechovávání pro vlastní potřebu, pěstování atd. jen takové drogy, která je výslovně uvedena v přílohách 1 až 7 zákona o návykových látkách resp. prekursoru uvedeného v příslušných předpisech EU. Ke vzniku trestní odpovědnosti je navíc třeba, aby se jednalo o **nedovolené** nakládání resp. výrobu těchto látek. Naproti tomu nemůže být trestná taková dispozice s OPL, kterou zákon o návykových látkách výslovně povoluje, resp. která je prováděna na základě povolení příslušného orgánu vydaného na základě zákona o návykových látkách.

Tyto skutečnosti by se měly také patřičně projevit ve výroku obžaloby, návrhu na potrestání, trestním příkazu nebo rozsudku event. některých jiných rozhodnutích v trestních

věcech. Vedle popisu skutku tak ve výroku bude obsažena i specifikace OPL uvedením jejího názvu, dále čistota směsi uvedená v procentech a množství účinné látky obsažené v této směsi v gramech. Výrok bude dále obsahovat odkaz na konkrétní seznam, ve kterém je daná omamná nebo psychotropní látka zařazena. Pro lepší pochopení níže uvádím příklad výrokové části obžaloby a rozsudku ve věcech drogové kriminality. *Všechny níže uvedené skutky, jména jakož i jiné osobní údaje jsou smyšlené:*

OBŽALOBA

Státní zástupce okresního státního zastupitelství v Klatovech podává podle § 176 odst. 1 tr. řádu obžalobu na obviněného

Antonína N o v á k a

nar. 22. 2. 1988 v Plzni, bez zaměstnání, trvale bytem v Klatovech, Plzeňská 12,

že

- 1) v blíže nezjištěném období od začátku ledna do 3. 2. 2013 v Klatovech, v herně Tip Sport na adrese Plzeňská 55, prodal nejméně ve čtyřech případech matamfetamin neboli pervitin o nezjištěné koncentraci Angelice Lakatošové, nar. 15. 1. 1990, přičemž za takto vymezené období prodal svědkyni nejméně 2 g uvedené látky za finanční částku nejméně 3.000,- Kč,
- 2) v blíže nezjištěném období od začátku ledna do 3. 2. 2013 v Klatovech, v místě svého trvalého bydliště na adrese Plzeňská 12 prodala Jaroslavu Peřinkovi, nar. 9. 9. 1979, nejméně ve třech případech metamfetamin neboli pervitin, přičemž v posledním případě byla po předávce u uvedeného svědka předmětná látka zajištěna a následným odborným zkoumáním bylo zjištěno, že její hmotnost činí celkem 1,05 g o procentuální čistotě 71,0 % tedy 0,746 g čisté metamfetaminové báze, přičemž celkem za uvedené období prodal svědkovi nejméně 3 g uvedené látky za finanční částku nejméně 1.500,- Kč, přičemž

metamfetamin neboli pervitin je psychotropní látka zařazená do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách přílohy č. 5 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a změně některých dalších zákonů v platném znění,

tedy

neoprávněně prodal psychotropní látku

čímž spáchal

sub. 1) – 2) obžaloby:

pokračující přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku.

Odůvodnění ...

.....

ROZSUDEK

Okresní soud Plzeň-město rozhodl samosoudcem Mgr. Janem Petrem v hlavním líčení konaném dne 15. 3. 2013 takto:

Obžalovaný

Karel Horvát,

nar. 4. 10. 1980 v Chebu, bez zaměstnání, trvale bytem Plzeň, U Chlumu 55,

je vinen, že

na přilehlém pozemku u domu na adrese svého trvalého bydliště v Plzni, U Chlumu 55 od blíže nezjištěné doby do 15.30 hodin dne 15. 8. 2012, pěstoval nejméně pro vlastní potřebu rostliny konopí, kdy u něj při domovní prohlídce konané dne 15. 8. 2012 bylo zajištěno 60 ks vzrostlých rostlin konopí indického o délce 80 – 170 cm, z nichž bylo znaleckým zkoumáním získáno celkově 1.315 g sušeného toxikomanicky využitelné směsi s obsahem 2,9 % účinné látky delta-9-tetrahydrocannabinol (THC) tedy 38,135 g THC,

přičemž konopí je omamná látka zařazená do seznamu IV podle jednotné úmluvy o omamných látkách přílohy č. 3 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a změně některých dalších zákonů v platném znění, a delta-9-tetrahydrocannabinol (THC) je psychotropní látka zařazená do seznamu II podle Úmluvy o psychotropních látkách přílohy č. 5 zákona č. 167/1998 Sb. o návykových látkách a změně některých dalších zákonů v platném znění.

tedy

neoprávněně pro vlastní potřebu pěstoval v množství větším než malém rostlinu konopí a čin spáchal ve značném rozsahu

čímž spáchal

přečin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku dle § 285 odst. 4 trestního zákoníku⁹⁵

a odsuzuje se

podle § 285 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvou (2) let.

Podle § 81 odst. 1 trestního zákoníku se obžalovanému výkon trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání čtyř (4) let.

Podle § 70 odst. 1 písm. a) se ukládá trest propadnutí věci – sušené směsi marihuany o hmotnosti 1.301 g (zkoumáním bylo spotřebováno dalších 14 g) – t. č. uloženo v režimovém skladu KŘ PPK v bezpečnostní obálce č. 1111 pod č. j. KRPP – 1111/KT-E-2012

Odůvodnění ...

.....

3. SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČNÍ ÚPRAVOU

Trestněprávní úprava drogové kriminality v evropských zemích má řadu společných i odlišných aspektů. V zásadě lze říci, že nedovolená výroba a distribuce drog je sankcionována ve všech evropských zemích, stejně tak jako jejich přechovávání pro vlastní potřebu. V jednotlivých evropských zemích se liší postoj k některým „měkkým drogám“. V Nizozemsku je fakticky legální přechovávání a užívání konopných drog do určitého množství a s jistým omezením ve vztahu k cizincům též jejich prodej a výroba, resp. pěstování konopí. Jiné země, vč. České republiky, při ukládání sankcí rozlišují mezi tvrdými a měkkými drogami. Rovněž případná hranice mezi přestupkem a trestným činem se liší, přičemž v některých zemích je trestné přechování jakéhokoliv množství omamné a psychotropní látky. V některých zemích je na rozdíl od České republiky navíc postihována i

⁹⁵ Vzhledem k nízké koncentraci účinné látky se může jevit jako spekulativní, zda neužít právní kvalifikaci podle § 285 odst. 3 TZ.

samotná konzumace, tedy aplikace drogy (např. ve Švédsku a omezeně též ve Velké Británii). Rozdíly mezi trestním postihem aplikace drog a jejich držením pro vlastní potřebu se často do značné míry stírají – ten, kdo si chce aplikovat drogu, ji musí nejprve předtím přechovávat pro vlastní potřebu. Rozdíl spočívá v tom, že v zemích, kde je trestné jen přechovávání již prakticky nelze postihnout za přechovávání pachatele, který drogu již spotřeboval. V zemích, kde je trestná i samotná aplikace mají takovéto orgány podstatně širší možnosti – „*díky tomuto přístupu mají tyto orgány možnost navíc postihnout také jejich samotnou konzumaci (aplikaci). V takovémto případě však postačí pouze prokázat za pomoci lékařského vyšetření, že podezřelá osoba (uživatel) se nachází ve stavu jimi navozeném.*“⁹⁶ Postih konzumace OPL se může vztahovat na všechny OPL (např. ve Švédsku) nebo jen na některé OPL – (např. Velké Británii je postihováno pouze kouření nebo jiné zneužívání opia). Některé země postihují jen konzumaci na veřejných místech (např. ve Španělsku je správním deliktem konzumace OPL na veřejných místech, v prostředcích veřejné dopravy a v prostorách veřejných institucí⁹⁷.)

3.1. SLOVNESKO

Po rozpadu Československa zdělila ČR i SR trestní zákon z roku 1961, který prošel na obou stranách hranice dílčími novelizacemi. Na Slovensku byl již v průběhu roku 2005 přijat nový předpis publikovaný pod č. 300/2005 Z. z. - Trestný zákon. Ten, na rozdíl od českého trestního zákoníku, řadí drogové delikty mezi „**trestné činy ohrožující život alebo zdravie**“. Jejich úprava je obsažena v § 171 až 174 a rozlišuje dva trestné činy. Je to jednak trestný čin nedovolené výroby omamných a psychotropních látek, jedů nebo prekurzorů, jejich držení a obchodování s nimi v § 171 až 173 a jednak šíření toxikomanie v § 174. Zásadní rozdíl oproti české úpravě představuje fakt, že slovenský trestný zákon nerozlišuje mezi tzv. měkkými a tvrdými drogami. Celkově pak lze konstatovat, že slovenská úprava stanoví přísnější sankce, a to především ve vztahu k výrobě a distribuci drog.

§ 171 odst. 1 postihuje trestem odnětí svobody až na tři roky přechovávání OPL, jedu nebo prekursoru pro vlastní potřebu. Trestem odnětí svobody až na pět let bude dle § 171 odst. 2 potrestán ten, kdo se uvedeného jednání dopustí ve větším rozsahu. Nevýhodou

⁹⁶ Volevecký, P. Drogové trestné činy, možný postih a související otázky ve vybraných zemích Evropské unie a Norsku. Trestní právo 7-8/2011, str. 25

⁹⁷ Volevecký, P. Drogové trestné činy, možný postih a související otázky ve vybraných zemích Evropské unie a Norsku. Trestní právo 7-8/2011, str. 26

slovenské úpravy je, že jednoznačně nestanoví minimální množství drogy, které se vyžaduje k naplnění znaků uvedeného trestného činu. „Podle judikatury se k naplnění trestnosti činu vyžaduje, aby šlo o množství drogy, které po užití může ovlivnit psychiku člověka, resp. znamená nebezpečí pro jeho zdraví nebo život včetně nebezpečí vzniku návyku na užívání takovéto látky... Vzdor tomu, že ustanovení § 171 Trestného zákona nezohledňuje druh drogy, orgány činné v trestním řízení a soud při posouzení trestní odpovědnosti pachatele podle § 171 Trestného zákona hodnotí druh, kvalitu a účinky zajištěné drogy na lidský organismus...“⁹⁸ V praxi tak např. jednorázové vykouření dávky konopí, které obsahuje méně než 1% THC nelze považovat za konzumaci psychotropní látky, která by mohlo ovlivnit psychiku průměrného konzumenta.⁹⁹ Přechováváním OPL, prekurzoru či jedu pro vlastní potřebu se ve smyslu § 135 odst. 1 rozumí jejich držení po libovolně dlouhou dobu v množství odpovídající maximálně trojnásobku obvyklé jednorázové dávky a to pro vlastní potřebu. Přechováváním pro vlastní potřebu ve větším rozsahu se pak dle § 135 odst. 2 rozumí „mít neoprávněně v držbě po jakoukoliv dobu omamnou látku, psychotropní látku, jed nebo prekurzor, která odpovídá nejvíce desetinásobku obvyklé jednorázové dávky na použití pro vlastní potřebu.“¹⁰⁰

Jako výhoda se může jevit výslovné vymezení rozsahů přímo v § 135 trestného zákona. Ani takovýto postup však není bez problémů. Slovenská úprava totiž vychází z pojmu „obvyklé jednorázové dávky“. Její vymezení je poměrně nesnadné a ve finále je tak jako tak ponecháno judikatuře. Vychází se přitom především z čistoty drogy, resp. množství účinné látky v gramech a její způsobnosti ovlivnit chování uživatele z krátkodobého hlediska. Následně se zjišťuje, zda množství zajištěné drogy odpovídá jeho obvyklé jednorázové dávce, event. více jednorázovým dávkám. „Vzhledem k současné úpravě není možné vyjádřit toto množství všeobecně platným číselným ekvivalentem, neboť jeho posouzení závisí kromě uvedených okolností i na zohlednění rozdílných účinků stejného množství drogy na dvou rozdílných uživateli v závislosti na jejich věku, pohlaví, zdravotním stavu, stupni rozvoje jejich fyzické anebo psychické závislosti, případné míry tolerance, způsobu aplikace drogy a

⁹⁸ Čentěš, J. K trestnosti prechovávania drog v SR a v ČR. Státní zastupitelství 9/2011, str. 16 (překlad ze slovenského jazyka)

⁹⁹ Čentěš, J. K trestnosti prechovávania drog v SR a v ČR, Státní zastupitelství 9/2011, str. 16

¹⁰⁰ Maší'anyová, D. et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná část. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. str. 216 (překlad ze slovenského jazyka)

*jiných okolnostech.*¹⁰¹ Při určení obvyklé jednorázové dávky se tedy vychází vždy z konkrétních okolností daného případu. Ve složitějších případech je třeba přizvat znalce.¹⁰²

§ 172 odst. postihuje toho, kdo neoprávněně vyrobí, vyveze, dá přepravit, koupí, prodá, vymění, doveze nebo přechovává OPL, prekurzory nebo jedy, nebo kdo takovou činnost zprostředkuje. Vymezené jednání je postihnutelné trestem odnětí svobody na 4 až 10 let. § 171 odst. 2 až 4 pak upravuje kvalifikované skutkové podstaty, kdy k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby patří například:

- speciální recidiva (bez časového omezení)
- spáchání předmětného trestného činu vůči osobě, která se léčí z drogové závislosti
- spáchání trestného činu na osobě mladší patnácti let
- spáchání trestného činu ve větším rozsahu
- způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti
- spáchání trestného činu ve značném rozsahu
- způsobení těžké újmy na zdraví či smrti více osob
- spáchání činu v rámci nebezpečného seskupení
- spáchá-li čin ve velkém rozsahu,

přičemž naplní-li pachatel některý z posledních třech uvedených znaků, bude potrestán z našeho pohledu velmi přísným trestem odnětí svobody v rozmezí 20 až 25 let.

Výhodou trestného zákona je, že vymezuje, byť nikoliv zcela jednoznačně, hranici mezi množstvím drogy neoprávněně přechovávané pro vlastní potřebu podle § 171 a množstvím drogy přechovávané za jiným účelem, zpr. distribucí. Interpretací § 171 odst. 2 ve spojení s § 135 odst. 2 a § 172 odst. 1 písm. d) lze dovodit, že touto hranicí je 10 jednorázových dávek. V případě, že je u pachatele zajištěno více než 10 dávek, automaticky se předpokládá, že jsou určené k další distribuci a takovýto pachatel je tudíž přísněji trestný podle § 172.¹⁰³

Podle § 173 je postihována výroba, dovoz nebo přechovávání předmětu určeného na nedovolenou výrobu OPL, jedu nebo prekurzoru, a to pro sebe nebo pro jiného.

¹⁰¹ Čentěš, J. K trestnosti prechovávanía drog v SR a v ČR. Státní zastupitelství 9/2011, str. 17

¹⁰² Čentěš, J. K trestnosti prechovávanía drog v SR a v ČR. Státní zastupitelství 9/2011, str. 17

¹⁰³ Čentěš, J. K trestnosti prechovávanía drog v SR a v ČR. Státní zastupitelství 9/2011, str. 18

Ve všech uvedených případech je ke vzniku trestní odpovědnosti vyžadován úmysl. Příprava je trestná dle § 13 odst. 1 ve spojení s § 10 odst. 1 a 2 u zločinů, tedy úmyslných trestných činů, pro které zákon stanoví horní hranici trestní sazby vyšší než pět let.

Objektivní stránku trestného činu šíření toxikomanie naplní dle § 174 ten, kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje nebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří. Kvalifikovanou skutkovou podstatu naplní ten, kdo spáchá trestný čin veřejně nebo na chráněné osobě. Trestní sazba v základní skutkové podstatě se pohybuje od 1 do 5 let, u kvalifikované skutkové podstaty se sazba pohybuje od 3 do 8 let. Příprava je trestná vzhledem k trestním sazbám jen u zločinu dle kvalifikované skutkové podstaty. Z hlediska subjektivní stránky se vyžaduje úmysl.

Omamné a psychotropní látky jakož i podmínky pro zacházení s nimi vymezuje zákon č. 139/1998 Z. z., o omamných látkách, psychotropných látkách a přípravcích. Jako trestné podle ustanovení § 171 až 172 lze posoudit pouze držení a jinou dispozici těch látek, které jsou uvedeny jako omamné nebo psychotropní látky v seznamech uvedeného zákona.

3.2. VELKÁ BRITÁNIE

Pro britské trestní právo je typická neexistence komplexní hmotněprávní úpravy v jednom předpise. Hlavním pramenem protidrogového práva ve Velké Británii a Severním Irsku jsou dva právní předpisy. Prvním základním předpisem je protidrogovým zákon z roku 1971 „*Misuse of Drugs Act 1971*“, který byl doplněn protidrogovým zákonem z roku 2005 „*Drugs Act 2005*“. Zákon z roku 1971 představuje naplnění protidrogových konvencí OSN na národní úrovni a obsahuje jak úpravu patřící do oblasti správního práva tak i trestněprávní. Je tedy de facto kombinací obdoby českého zákona o návykových látkách a trestněprávních ustanovení, který obsahuje trestní procesní a hmotněprávní ustanovení a některá ustanovení, která lze označit jako policejní právo. Zákon z roku 2005 posiluje pravomoci policie v boji proti drogám. Umožňuje např. zadržet pašeráka – polykače drog na 192 hodin, testování zadržovaných na drogy atd. Z hmotněprávního hlediska je podstatné, že zavádí presumpci úmyslu přechovávanou drogu dále distribuovat pro případ, že množství zajištěné drogy překročí stanovené množství.

Dalším významným zákonem je „*Drug Trafficking Act 1994*“, který umožňuje snadněji zabavovat obchodníkům s drogami výnosy z trestné činnosti. V případě usvědčení se

vychází z toho, že veškerý provinilcův majetek pochází z trestné činnosti a že z trestné činnosti dále pocházejí veškerá aktiva, která prošla rukama odsouzeného za šest let nazpět. Drug Trafficant Act platí pouze v Anglii a Walesu, Skotsko a Severní Irsko mají obdobnou úpravu v Criminal Law Scotland resp. Proceed of Crime order.

Mezi další zákony vztahující se mj. k drogové problematice lze zařadit The Crime and Disorder Act 1998, který umožňuje uložit pachateli – narkomanovi léčení z drogové závislosti a dále Criminal Justice and Police Act 2001, který umožňuje znesnadnit mezinárodní obchod s drogami tím, že osobám usvědčeným z předmětné trestné činnosti může být uložen zákaz cestování až na čtyři roky.¹⁰⁴

Protidrogovým zákonem z roku 1971 byl založen Sbor pro zneužití drog (The Advisory Council on the Misuse of Drugs), který lze charakterizovat jako jakýsi poradní orgán, který mj. činí legislativním a výkonným orgánům doporučení ohledně doplnění či vynětí určité látky uvedené v seznamech látek podléhajících regulaci a s nímž musí být konzultována veškerá změna legislativy.¹⁰⁵ Tyto seznamy kontrolovaných drog jsou obsaženy v příloze protidrogového zákona z roku 1971 a rozdělují drogy resp. účinné látky do 3 tříd – v třídě A jsou mj. meskalin, opium, kokain a metamfetamin třída B zahrnuje amfetaminy mimo metamfetaminu a konopné produkty, třída C benzodiazepan a též anabolické steroidy, které jsou ve Velké Británii řazeny mezi drogy. Toto členění vychází ze společenské škodlivosti těchto drog s ohledem na nebezpečí vzniku návyku a z toho plynoucích sociálních důsledků.¹⁰⁶ Uvedená kategorizace má mimořádný význam, neboť zařazení skutku pod konkrétní trestní sazbu závisí na tom, ve které třídě je droga, se kterou bylo v konkrétním případě nedovoleně disponováno, zařazena.

Konstrukce skutkových podstat je odlišná od kontinentálního pojetí. V samotném protidrogovém zákoně se nachází v poněkud specifické formě hypotéza a dispozice právní normy, zatímco sankce jsou uvedeny v tabulkách v příloze. Systém sankcí je koncipován velmi složitě a vychází jednak z toho, do které třídy spadá daná droga a dále z toho, jaký soud ve věci rozhoduje. Může jím být „Magister Court“ nebo ve významnějších případech „Crown Court“, který také ukládá přísnější sankce. Všechny níže uvedené sankční rozpětí je tedy třeba chápat zobecněně.

¹⁰⁴ Drug legislation – Country profile – United Kingdom – dokument stažen 2. 3. 2013 z

<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofiles&country=UK>

¹⁰⁵ King, L. A. The misuse of drugs act. A guide for forensic scientists. The Royal Society of Chemistry 2003, str. 3

¹⁰⁶ King, L. A. The misuse of drugs act. A guide for forensic scientists. The Royal Society of Chemistry 2003, str. 4

Trestněprávní ustanovení obsahuje čl. 5 odst. 2 a 3 a čl. 5 odst. 2 a 3 ve spojení s čl. 8 a konečně článek 9 protidrogového zákona z roku 1971.

Čl. 3 zakazuje import a export kontrolovaných drog s výjimkou případů v něm uvedených – např. licence pro vědecké a pedagogické účely...

Čl. 4 odst. 2 postihuje toho, kdo nedovoleně vyrábí kontrolované drogy nebo se na takovéto výrobě podílí. Podle čl. 4 odst. 3 je pak postižitelný ten, kdo dodává (distribuuje) nebo učiní nabídku distribuce jiné osobě, nebo se podílí na takovéto distribuci. Podle uvedeného ustanovení je trestná též nedovolená výroba a účast na výrobě kontrolovaných drog. Tyto zločiny jsou souhrnně teorií označovány jako „drug trafficking“ a jednotlivé způsoby nedovolené dispozice jsou blíže vymezeny v Drug Trafficking Act. V případě, že se jedná o **drogy třídy A**, lze uložit trest odnětí až na 12 měsíců nebo peněžitý trest jako samostatný nebo vedle trestu odnětí svobody, resp. v případě řízení před Crown Court dokonce trest odnětí svobody na doživotní, u **drog třídy B** trest odnětí svobody až na 12 měsíců a (nebo) peněžitý trest, v případě řízení před Crown Court až 14 let a u **drog třídy C** až na 3 měsíce a (nebo) resp. 5 let odnětí svobody, rozhoduje-li Crown Court. V případě, kdy se jedná již o třetí odsouzení pachatele za výrobu či distribuci drog třídy A, je minimální hranice trestní sazby stanovena na 7 let (u Crown Court i Magister Court).¹⁰⁷

Podle čl. 5 odst. 2 je trestně postižitelný ten, kdo bez úředního povolení přechovává drogy pro vlastní potřebu. Trestně odpovědný není ten, kdo nabyl drogu za účelem předcházení trestné činnosti jiných osob a okamžitě, jakmile to bylo možné, učinil všechny kroky k jejímu zničení či vydání úřadům nebo osobě oprávněné k nakládání s drogami. Čl. 5 odst. 3 pak postihuje přechovávání drog s úmyslem další distribuce. Za přechovávání **drogy třídy A** může Magister court uložit trest odnětí svobody až do 6 měsíců nebo peněžitý trest jako samostatný nebo vedle trestu odnětí svobody. V řízení před Crown Court lze uložit trest odnětí svobody až na 7 let nebo peněžitý trest, jehož horní ani dolní hranice není stanovena, a to jako trest samostatný nebo ve spojení s trestem odnětí svobody. V případě **drog třídy B** lze uložit trest do 3 měsíců nebo peněžitý trest samostatně či ve spojení s trestem odnětí svobody v případě řízení před Magister Court, resp. trest odnětí svobody až na 5 let nebo peněžitý trest jako samostatný nebo vedle trestu odnětí svobody. Přechovávání **drog třídy C** je sankcionováno odnětím svobody až do 3 měsíců a (nebo) peněžitým trestem resp. trestem

¹⁰⁷ Volevecký, P. Drogové trestné činy, možný postih a související otázky ve vybraných zemích Evropské unie a Norsku. Trestní právo 7-8/2011, str. 33

odněti svobody až na 2 roky a (nebo) peněžitým trestem. V méně závažných případech lze uložit namísto uvedených sankcí některý z četných alternativních trestů, např. napomenutí.¹⁰⁸

Čl. 7 naproti tomu obsahuje negativní vymezení, kdy trestné ve smyslu čl. 4 a 5 není, pokud lékař nebo veterinář nebo dentista nakládá s drogami, resp. je přechovává za účelem výkonu jeho profese.

Čl. 8 je trestně postižitelný ten, kdo ve svých provozních prostorách strpí výrobu nebo distribuci kontrolovaných drog ve smyslu čl. 4, či kouření nebo přípravu opia nebo kouření marihuany nebo pryskyřice z marihuany.

Čl. 9 zavádí trestnost kouření nebo jiného užívání opia. Ve Velké Británii je tedy trestné i samotné užívání drog, avšak výhradně ve vztahu k opiu. Dále zakazuje držení předmětů, ke kouření opia, např. dýmek. V praxi se však takto striktně uvedené zákazy příliš neaplikují.¹⁰⁹

Trestným je podle. čl. 19 i pokus jakéhokoliv shora uvedeného trestného činu stejně tak jako podněcování ke spáchání takového činu.

Na rozdíl od českého práva, britské drogové předpisy neobsahují kvalifikované skutkové podstaty a okolnosti daného případu – jako např. množství atd. se zohlední jednak ve vztahu k druhu soudu, který ve věci rozhoduje a dále v rámci trestní sazby.

Z našeho hlediska lze považovat za inspirativní čl. 2 odst. 2 protidrogového zákona z roku 2005, podle kterého je třeba stíhat jako přechovávání s úmyslem další distribuce takové delikty, kde množství přechovávané látky překračuje stanovené limity, přičemž úmysl tuto látku dále distribuovat již není třeba prokazovat. Významná je též směrnice Úřadu veřejného žalobce (státního zastupitelství) z roku 1996 novelizovaná roku 2005, která zavádí faktickou dekriminizaci držení malého množství jakýchkoliv drog pro vlastní potřebu.

¹⁰⁸ Drug legislation – Country profile – United Kingdom – dokument stažen 2. 3. 2013 z <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofiles&country=UK>

¹⁰⁹ Drug legislation – Country profile – United Kingdom – dokument stažen 2. 3. 2013 z <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofiles&country=UK>

3.3. NIZOZEMSKO¹¹⁰

Základním pramenem protidrogového práva v Nizozemsku je dodnes Opiový zákon („Opium Welt“) z roku 1928. Oproti podobě z doby svého vzniku byl však zásadním způsobem novelizován a rozšířen. Zásadní z tohoto pohledu byla novela z roku 1976, která mimo jiné začala rozlišovat mezi měkkými a tvrdými drogami, přičemž do první kategorie řadí produkty z konopí s výjimkou oleje z konopí. Při potírání drogové kriminality se též užije obecná část nizozemského trestního zákona, zjm. ustanovení o možnosti konfiskovat majetek. Otázky obchodu s prekursory se zabývá zákon o Závislostech na chemických substancích, kterým jsou implementovány nařízení Evropské Unie upravující nakládání s prekursory.¹¹¹

I nizozemské právo vychází z výslovného vymezení jednotlivých kontrolovaných drog v seznamech, jež jsou přílohou opiového zákona. Konkrétně se jedná o rozdělení jednotlivých drog do 2 tabulek (seznamů) podle míry jejich nebezpečnosti pro jedince a společnost. První kategorie je označena jako „látky představující neakceptovatelné riziko“ a druhou kategorii tvoří „ostatní látky“. Látky představující neakceptovatelné riziko jsou dále rozděleny do 3 tříd – kategorie A zahrnuje mj. opiáty a kokain, kategorie B codein a C amfetaminy vč. metamfetaminu (pervitinu) a LSD. Mezi „ostatní látky“ jsou řazeny jednak barbituráty a tranquilizery a především konopí s výjimkou oleje z konopí. Tak jako v jiných zemích, i tyto seznamy jsou průběžně rozšiřovány. Podle holandské úpravy na seznam mohou být zařazovány látky způsobivé k ovlivnění lidského organismu, jestliže poškozují lidské zdraví a jsou škodlivé pro společnost. Zařazení dané drogy do určité kategorie má význam z hlediska výše trestního postihu.

Čl. 2 zakazuje držení drog zařazených na seznam 1 na území nebo mimo území Nizozemska, dále zakazuje obchodování, nabídku, pěstování, převážení, dovoz a vývoz nebo výrobu drog. Čl. 3 obsahuje tutéž úpravu pro měkké drogy zařazené na seznam 2. Samotné užití drogy trestné není. Z takto vymezených zákazů může ministerstvo zdravotnictví připustit výjimky v zájmu veřejného zdraví, ochrany zvířat ...

Trestně stíháno je pouze držení nadlimitního množství drogy – u drog zařazených na seznam č. 1 je to 0,5 g drogy, u konopí 5 g.

¹¹⁰ Text vychází z anglického znění nizozemského Opiového zákona publikovaného na www.emcdda.europa.eu

¹¹¹ Drug legislation – Country profile – Netherlands – dokument stažen 2. 3. 2013 z <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html>

Čl. 3b odst. 1 zakazuje publikace, které zjevně propagují prodej, distribuci nebo obstarávání drog způsobem uvedeným v čl. 2 a 3. Veškeré výše uvedené zákazy se nevztahují na použití drog v medicínské, veterinární nebo výzkumné praxi na základě povolení.¹¹²

Sankce za výše uvedené delikty jsou uvedeny samostatně v čl. 10 a 11 opiového zákona.

V případě přechovávání menšího množství drog pro vlastní potřebu hrozí u konopných drog postih na 1 měsíc odnětí svobody a (nebo) pokuta a za přechovávání menšího množství ostatních drog trest odnětí svobody na 1 rok a (nebo) pokuta.

Přechovávání tvrdých drog zařazených do seznamu 1 s úmyslem jejich další distribuce je postižitelné trestem odnětí svobody až na 4 roky a (nebo) pokutou. V případě měkkých drog zařazených do seznamu 2 hrozí trest odnětí svobody až na 2 roky a (nebo) pokuta. Pokud množství zajištěných drog přesahuje stanovený limit, má se bez dalšího za to, že jsou tyto určeny k další distribuci.

Pachatel, který obchoduje s drogami, jejich obchod zprostředkuje nebo je nabízí či vyrobí drogu zařazenou do seznamu 1, bude potrestán trestem odnětí svobody až na 8 let a (nebo) pokutou. V případě, že uvedeným způsobem disponuje s drogou zařazenou do seznamu 2 nebo ji vyrábí, je ohrožen trestní sankcí až na 2 roky a (nebo) pokutou. Nejprísněji je postižitelný dovoz a vývoz drog, kdy v případě drog uvedených na seznamu 1 hrozí trest odnětí svobody až na 12 let a (nebo) pokuta. Jedná-li se o import nebo export drog zařazených do seznamu 2, je možno uložit trest odnětí svobody do 4 let a (nebo) pokutu. Pokud by se ovšem jednalo o import nebo export malého množství drogy určené výhradně pro vlastní potřebu, je možné uložit jen trest o výměře do 1 roku a (nebo) pokutu.

Nizozemská legislativa a zjm. praxe zaujímá zvláštní postoj ke konopí a produktům z něj. Jeho držení ve větším množství a prodej jakéhokoli množství je oficiálně ve smyslu § 2 resp. 3 trestným činem. Faktická situace je ovšem o poznání jiná a za splnění určitých podmínek se postihu vyhne i licencovaný prodejce marihuany. Přestože je tedy technicky vzato i prodej relativně malého množství marihuany trestným činem, fakticky jsou coffe shopy tolerovány. Nedovolený obchod s marihuanou tedy nadále zůstává nelegální, avšak tolerovaný. Nizozemsko je navíc smluvní stranou protidrogových úmluv OSN a je tudíž zavázáno k tomu, aby prodej marihuany považovalo za protiprávní. Fakticky tak dle mého

názoru ze strany Nizozemska dochází k obcházení ustanovení Úmluvy o omamných látkách a Úmluvy o psychotropních látkách. Dle Nizozemské praxe by byl provozovatel postižitelný pouze tehdy, pokud by nesplnil kritéria stanovená směrnicemi Rady státních zástupců. Podle nich:

- jedné osobě nesmí být jednorázově prodáno více než 5 g marihuany a v obchodě mohou být zásoby v maximálním úhrnném množství 500 g;
- prodejce nesmí prodávat tvrdé drogy a nesmí v provozovně prodávat alkoholické nápoje;
- drogy nesmějí být prodávány osobám mladším 18 let;
- reklama na drogy je zakázána;
- coffe shopy nesmějí svým prodejem obtěžovat okolí a narušovat veřejný pořádek.

V případě, že by coffe shop výše uvedená kritéria porušil, hrozí mu ztráta licence a v krajním případě podle okolností daného případu trestní postih provozovatele a příp. i zákazníka. Zákazník zakupuje marihuanu výhradně pro vlastní potřebu a v případě, že by ji přeprodával dále, byl by trestně postižitelný.¹¹³

V reakci na drogovou turistiku zavedlo Nizozemsko relativně nedávno další zpřísnění prodeje marihuany a hašiše. Od původního plánu, podle kterého mělo být možno prodávat konopné drogy na celém území Nizozemska pouze registrovaným držitelům „konopných pasů“, které by byly vydávány pouze osobám starším osmnácti let s trvalým pobytem v Nizozemsku bylo nakonec upuštěno. Současná úprava dává možnost jednotlivým územním samosprávám, aby si sami rozhodli, jaká opatření k omezení prodeje marihuany cizincům podniknou. K regulaci přistoupili zejm. jižní územně samosprávné celky sousedící s Belgií a Německem, ve kterých se drogová turistika projevovala nejvýrazněji. To z pochopitelných důvodů vyvolalo mohutný odpor provozovatelů coffe shopů a celá věc se cestou předběžné otázky dostala až k Soudnímu dvoru Evropské unie (dále jen SDEU). V uvedeném případě byla rozhodnutím starosty Maastrichtu dočasně odebrána licence provozovateli coffe shopu p. Josemansovi, který v rozporu s obecně závaznou vyhláškou uvedeného města prodal nerezidentovi (cizinci) nejméně ve dvou případech marihuanu. Ten se proti takovému rozhodnutí bránil soudní cestou s argumentací, že dané rozhodnutí porušuje ustanovení

¹¹³ Drug legislation – Country profile – Netherlands – dokument stažen 2. 3. 2013 z <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html>

unijního práva upravujícího volný pohyb zboží a služeb a zákaz diskriminace¹¹⁴. SDEU upozornil, že prodej konopí je zakázán ve všech zemích EU a navíc tyto restriktce vycházejí z mezinárodních smluv přijatých OSN i legislativy EU. Sama EU navíc přijala některé akty, které výslovně upravují boj proti drogové turistice¹¹⁵. SDEU dospěl k závěru, že na prodej omamných látek se evropská regulace zákazu diskriminace ani volného pohybu služeb nevztahuje, neboť se jedná o činnost sice tolerovanou, avšak stále protiprávní. Z toho důvodu se provozovatelé coffe shopů nemohou dovolávat porušení ustanovení smluv o zákazu diskriminace a volného pohybu služeb ve vztahu k prodeji konopných drog. Jiná je ovšem situace ve vztahu k nealkoholickým nápojům a potravinám, které mohou být v coffe shopech rovněž prodávány, a k nimž je tudíž cizincům rovněž odepřen přístup. SDEU rozhodl, že *„článek 49 ES musí být vykládán v tom smyslu, že taková právní úprava, jako je právní úprava dotčená v původním řízení (pozn. předmětná vyhláška města Maastricht), představuje omezení volného pohybu služeb zakotveného Smlouvou o ES. Toto omezení je nicméně odůvodněno cílem spočívajícím v boji proti drogové turistice a obtěžujícím jevům, které s sebou přináší.“*¹¹⁶ Napadený zákaz vstupu cizinců do coffe shopů byl tudíž shledán jako přípustný a je praktikován i nadále.

4. KRIMINOLOGICKÉ ASPEKTY DROGOVÉ KRIMINALITY

4.1. AKTUÁLNÍ VÝVOJ NA DROGOVÉ SCÉNĚ

Jak již bylo řečeno v úvodu, drogová scéna doznala s nástupem 90. let zásadní změny, přičemž v obecných rysech zůstává situace stejná i dnes. Po pádu komunismu u nás vzniká v souvislosti se snížením vnější sociální kontroly, zmírnění režimu na hranicích a celkovým uvolněním poměrů otevřená drogová scéna související s masivnějším zneužíváním drog. Často se v této souvislosti mluví o tzv. „odložené epidemii“. Zatímco západ si prošel vlnou masivního zneužívání drog již v 60. a 70. letech, na východě masivnějšímu přílivu drog bránila uzavřenost totalitních států. Do střední a východní Evropy tato epidemie dorazila až po pádu těchto režimů a udeřila s o to větší silou. Situaci zajisté nepomohl ani rozpad systému státní preventivní a léčebné péče a jeho částečná privatizace, kdy některé činnosti zjm. v oblasti prevence byly přeneseny na bedra v té době ještě vznikajících neziskových

¹¹⁴ Čl. 12, 18, 49 a 28 Smlouvy o ES (dnes čl. 18, 21, 56 a 34 Smlouvy o fungování EU)

¹¹⁵ Např. usnesení Rady ze dne 29. listopadu 1996 o opatřeních pro boj proti drogové turistice uvnitř Evropské unie

¹¹⁶ Rozsudek SDEU ze dne 16. 12. 2010 M. M. Josemans v. Burgemeester van Maastricht. Věc C-137/09

organizací. Tou dobou se ČR navíc stává významnou tranzitní zemí a na českém území tak zůstává část převážených drog, které se dostávají k domácím uživatelům. Po roce 1994 se z ČR stává i cílová destinace. Země zažívá příliv levného heroinu ze zahraničí, který postupně začíná konkurovat domácímu pervitinu. Ve velkém se začíná šířit i pěstování konopí, ať již po domácku či „tzv. indoor způsobem“ ve velkopěstírnách provozovaných nejčastěji vietnamskými gangy. Užívání marihuany setrvale roste, především mezi mládeží a ČR se tak dostává v evropském srovnání na špici žebříčku spotřebitelů marihuany. Tento rostoucí trend se v posledním roce sice zastavil, avšak situace zůstává alarmující. Otevřená drogová scéna se rozvíjí zejm. ve velkých městech, nejvíce pak pochopitelně v Praze. Narkomani se pohybují na veřejných prostranstvích, kde si tvrdé drogy aplikují i kupují a páchají sekundární drogovou kriminalitu s cílem získat prostředky pro nákup drogy. Typická je dobře dostupná hierarchická síť distributorů a konkurenční boj mezi dealery.¹¹⁷

Mimo klasickou drogovou scénu vznikají po vzoru západních zemí i subkultury „technoscény“ a jiné taneční hudby často zneužívající extázi, LSD a marihuanu. Rozmáhá se též příležitostné užívání marihuany a tanečních drog na diskotékách.

4.1.1. SITUACE NA TRHU S JEDNOTLIVÝMI DRUHY DROG

Pervitin je získáván zejm. z volně prodejných léčiv obsahujících pseudoefedrin – nejčastěji se jedná o Sudafed, Modafen a Zyrtec. Poté, co byly v ČR zpřísněny podmínky prodeje těchto léčiv se rozmohl v masivnějším měřítku dovoz léků ze zahraničí, především z Polska a Slovenska, kde jsou tyto léky snáze dostupné. Přesto, že po zásahu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže se prodej těchto léků v ČR do jisté míry opět uvolnil, zahraniční zdroje, zejm. v případě Polska zůstávají nadále bohatě využívány. Je to dáno mj. tím, že na polském trhu lze získat léky až s dvojnásobným množstvím účinné látky a tyto lze zakoupit zcela bez omezení i na čerpacích stanicích, supermarketech či drogeriích. Výroba samotného pervitinu pak probíhá v menších snadno přemístitelných varnách přímo na území ČR, což je motivováno snahou ztížit odhalení. *„Kolem jedné „varny“ se zpravidla pohybuje malá skupinka lidí, kdy jednotlivci mají rozdělené úkoly. Někdo vyrábí metamfetamin, někdo jezdí pro léčiva, někdo distribuuje výsledný produkt. Zpravidla všichni jsou zároveň uživateli této*

¹¹⁷ Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 33 a násl.

drogy.¹¹⁸ Počet odhalených varen má od roku 2000 s určitými výkyvy rostoucí tendenci stejně tak jako množství zabaveného metamfetaminu (viz. příloha č. 1). Stále větší podíl na trhu s pervitinem, zjm. v některých regionech, získávají pachatelé vietnamské národnosti. *„Jejich pervitin je kvalitní se 75 % účinné báze, což představuje téměř 100% čistý metamfetamin. Takto vyrobený metamfetamin je následně distribuován nejen v ČR, ale dochází k jeho masivnímu vývozu do SRN.“*¹¹⁹ Právě Německo je k velké nelibosti tamějších úřadů hlavní destinací, kam je český pervitin takřka výhradně z vietnamské produkce vyvážen. Jsou zaznamenávány rovněž případy, kdy si pro pervitin do příhraničních obcí přijíždějí přímo němečtí uživatelé. Na nižších příčkách distribučního řetězce pak vystupují především občané české národnosti a Romové, Vietnamci mají prodej pervitinu přímo uživatelům spíše jako vedlejší činnost k jiným protiprávním činnostem.¹²⁰

Další vývoj na trhu s pervitinem je odvislý zjm. od přístupu států EU k prodeji léků obsahujících efedrin a pseudoefedrin. *„Dokud se prodej těchto léčiv neomezí, bude i nadále přístup k prekurzoru pro výrobce metamfetaminu snadný. Jaký dopad má omezení volné distribuce těchto léčiv ukázala praxe z období května až září 2009, kdy výrobci metamfetaminu z nedostatku začali nakupovat ve velkém množství léky s pseudoefedrinem v zahraničí. Je na místě zde uvést také tu skutečnost, že bez omezení volného prodeje těchto léčiv v celém střeoevropském regionu, potažmo v celé Evropské Unii, nebude možné úplně zamezit výrobcům v přístupu k pseudoefedrinu.“*¹²¹

Heroin se v poslední dekádě těšil značné popularitě a získával si oblibu u narkomanů, kteří předtím užívali pervitin. Např. v Praze je již od počátku tisíciletí poměr uživatelů pervitinu a heroínu v poměru 1 : 1, v léčebných zařízeních dokonce 1 : 3 ve prospěch pervitinu.¹²² V posledních létech je však patrný trend výraznějšího snižování poptávky po heroínu, kdy důvodem jsou zjm. jeho fatální důsledky na lidský organismus a častá úmrtnost

¹¹⁸ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 7

¹¹⁹ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 7

¹²⁰ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za roky 2009, 2010, a 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, 2011 a 2012

¹²¹ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 7

¹²² Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR 2003, str. 161

uživatelů těchto drog. Na Ostravsku si však získal oblibu tzv. chemický heroin „fentanyl“ dovážený ze Slovenska, který má ještě silnější účinky než klasický heroin.¹²³

Heroin se do ČR a následně dále do Evropy dostává tzv. „Balkánskou trasou“. Jižní balkánská trasa vede přes Turecko, Řecko, Albánii a Itálii, střední balkánská cesta vede přes Turecko, Bulharsko, Srbsko, Chorvatsko a Slovinsko do Itálie a nebo Rakouska a severní Balkánská trasa vede z Turecka přes Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko a Slovensko do České republiky a dále do SRN. Zásilky jsou převáženy v úkrytech v kamionech nebo autobusech nebo prostě jen přichyceny pod vozidlo, o čemž v některých případech neví ani sami řidiči dotčených vozidel. Zdrojovými oblastmi nelegálního opia, ze kterého se heroin vyrábí je především Afghánistán a dále pak oblast „Zlatého trojúhelníku“ v Barmě a Laosu. Na Afghánistán připadají 3/4 světové produkce.¹²⁴

Distribucí heroinu se u nás na vyšších stupních distribučního řetězce zabývají takřka výhradně Albánci původem zjm. z Kosova event. jiných balkánských zemí. Heroin je ředěn paracetamolem a kofeinem tak, že výsledná čistota substance se pohybuje mezi 5 – 10 %.

Rostoucí oblibě se těší **Kokain** – důvodem je zjm. jeho vyšší dostupnost a snižující se cena, která se v současné době pohybuje v průměru kolem 1.500 Kč za gram, někdy jej lze sehnat i za částku nižší než 1.000 Kč.

Kokain se do Evropy dostává z Jižní Ameriky (Kolumbie, Peru a Bolívie) v zásilkách po moři nebo letecky v osobních zavazadlech. Byly zaznamenány i případy, kdy si tuzemští dealéři pomocí různých zprostředkovatelů a organizátorů nechali neúspěšně zaslat zásilku s kokainem kurýrní službou přímo z Kolumbie.¹²⁵ V rámci Evropy je pak kokain distribuován prostřednictvím skupin pocházejících ze západní Afriky, jejichž příslušníku je po celé Evropě značné množství a mohou tak snadno vytvářet mezinárodní zločinecké sítě. V ČR se distribucí drogy zabývají na vyšších i nižších stupních distribuce zjm. Nigerijci event. jiní Afričané nebo rodilí Češi. Afričané prodávají kokain zjm. v Praze v nočních klubech a na ulici před zábavními podniky.¹²⁶

¹²³ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2012, str. 7

¹²⁴ Štáblková, R., Brejcha, B. Drogy – vybrané kapitoly. Praha: Policejní akademie České republiky 2005, str. 17 a násl.

¹²⁵ Viz. např. TR NS sp. zn. 7 Tdo 342/2012 (podrobněji v kap. 2.3.2.2.)

¹²⁶ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 11 - 12

„Čistota kokainu často přímo souvisí s trasou, po které putuje. V zemi původu obsahuje směs prodáváného kokainu až kolem 90% čistého kokainu, v Holandsku 50% a v ČR na ulici se může čistota pohybovat i kolem 10%. Kokain se často ředí např. fenacetinem (derivát paracetamolu – léčiva) či levamisolem (prostředek veterinární léčby užívaný k odčervení hospodářských zvířat).“¹²⁷

Z hlediska dalšího vývoje se dá očekávat rostoucí tendence ve spotřebě této drogy, neboť se stává snáze dostupnou i méně movitým vrstvám obyvatelstva.

Setrvalý stav spotřeby lze spatřovat u **extáze**. Tato droga je užívána mladými lidmi ve věku okolo 20 let především na různých technoparty a diskotékách. Množství potenciálních uživatelů i akcí, kde je možno tyto drogy zakoupit je v zásadě po dlouhou dobu konstantní a nelze očekávat v tomto ohledu významnější zvrat. Extáze je do ČR vzhledem k schengenskému prostoru snadno dopravována z Holandska a Polska. V ČR se nevyrábí.

Rovněž u taneční drogy LSD je zaznamenáván dlouhodobě setrvalý stav. Droga je prodávána na diskotékách, často samotnými provozovateli těchto podniků nebo minimálně s jejich vědomím a odpovídajícím podílem na zisku. Dokazování však činí potíže. *„Ti, kteří berou LSD, nemohou pít alkohol, pijí vodu, maximálně džus nebo coca colu, a proto tvrzení, že majitelé klubu o distribuci drog nevědí není příliš důvěryhodné. Ze vstupného a dvacetikoruny za sodovku by kluby nepřežily.“¹²⁸*

Tradičně nejzneužívanější drogou u nás je Marihuana. V rámci EU patří ČR vůbec k absolutní špičce ve zneužívání této návykové látky, a to zjm. mezi školáky. Spotřeba marihuany nejen mezi mládeží od pádu komunismu setrvale rostla, nejprve rychleji, poté pozvolněji, a to až do roku 2011, kdy byl mezi školáky zaznamenán mírný pokles takřka v mezích statistické odchylky.

Marihuana distribuovaná na území ČR je tradičně tuzemského původu. Často si ji pěstují uživatelé sami buď klasickým způsobem, nebo v menších improvizovaných pěstírnách, jejichž jednoduché vybavení lze nakoupit na internetu. Výroba marihuany ve velkém je doménou vietnamských gangů, které ve velkopěstírnách produkují rostliny konopí o mimořádně vysoké kvalitě, pochopitelně s použitím nepříliš zdravotně šetrných hnojiv a

¹²⁷ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 12

¹²⁸ LSD, str. 2, článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skpvnavykove-latky-navykove-latky.aspx> (staženo 25. 1. 2013)

jiných chemikálií. „Tento druh trestné činnosti umožňuje vietnamským osobám velmi rychlý návrat investovaného kapitálu a vysoké a snadné zisky v porovnání s možným trestním postihem. V případě odhalení „pěstírny“ ze strany Policie ČR bez předchozího rozpracování nebo v důsledku kontrolní činnosti energetických firem (ČEZ, PRE, E-ON) dochází k trestnímu postihu „zahradníků“, nikoli organizátorů trestné činnosti. Zahradníci jsou v současnosti dobře placeni, a proto nemají motivaci spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.“¹²⁹ Zahradníky jsou obvykle osoby, které jsou v tuzemsku nebo v jiné zemi hledáni pro jinou trestnou činnost či osoby, které z jiných důvodů figurují na samém dnu hierarchického žebříčku a mohou tudíž být po dlouhou dobu zavřeni v pěstírně. Prostředky pro obdělávání úrody jim vozí jiní Vietnamci a jiní pachatelé zase odvázejí sklizeň a předávají ji osobám, které ji následně vyvezou nebo přerozdělí k další distribuci na území ČR. K dovozu technologií pro velkopěstírny často občané Vietnamu zřizují v ČR obchodní společnosti specializované na dovoz těchto zařízení z Holandska. Jedná se tedy o klasickou organizovanou zločineckou skupinu, kterou se však jen velmi zřídka podaří rozkrýt v její úplnosti. V pěstírně jsou vždy skupiny rostlin v různém stupni vzrůstu tak, aby mohla být poptávka uspokojována průběžně. Nemalá část takto vyprodukované sušiny konopí putuje na západ, kde se cena za 1 kg sušiny pohybuje až okolo 4.000 euro. V tuzemsku se prodejem marihuany zabývají na nejnižších stupních distribuce Češi, Romové a někdy též Vietnamci přímo ve svých večerkách.

Z hlediska územního v počtu spáchaných drogových trestných činů vede Praha následovaná Ústeckým krajem a s větším odstupem Ostravskem.

K trendům vývoje drogové trestné činnosti v ČR a v EU viz. také příloha č. 2 až 5 této práce.

4.2. ZNEUŽÍVÁNÍ DROG MEZI ŽÁKY ŠKOL

Velkým celosvětovým problémem je zneužívání drog mezi mládeží. Mladí lidé ve věku do 18 let jsou obecně náchylnější k drogovým experimentům i ke vzniku návyku. Vytvářejí si party, mnohdy ve stylu subkultury, pro níž je typické „hulení a bobule“. V rámci nich pak dochází k prvním experimentům – někdy čistě ze zvědavosti, jindy aby zapadli mezi

¹²⁹ Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2012, str. 11

své vrstevníky. Od tohoto zlomového okamžiku je pak mnohdy jen krůček k tvrdým drogám. Mladiství tedy potřebují vyšší stupeň ochrany, z čehož vychází i český trestní zákoník, když mezi okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby řadí mj. znaky „ve větším rozsahu vůči dítěti“, „v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let“ a „ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let“ u trestného činu podle § 283 TZ. Věk je zohledňován také u trestného činu šíření toxikomanie podle § 287 TZ.

Z kriminologicko-preventivního hlediska a z pohledu trestní politiky má velký význam sběr dat, jejich zhodnocení a následné promítnutí těchto výsledků do legislativních a jiných, zjm. preventivních opatření. Česká republika se účastníka projektu ESPAD, v rámci kterého na základě statistických zkoumání na školách po celé Evropě každoročně vzniká „Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách“. Výhodou těchto studií je, že na rozdíl od policejních či justičních statistik nevycházejí z počtů odhalených trestných činů nebo množství zabavených drog za určitý časový úsek, ale informace jsou získávány zjm. v podobě tzv. self-reportových studií. Studenti ve věku 16 let jsou pomocí anonymních dotazníků tázáni na vymezené otázky. Většina těchto otázek je ve všech zemích stejná, přičemž každý stát má možnost zařadit do dotazníku i své specifické otázky, které se však ve vlastní zprávě obsahující mezinárodní srovnání neobjeví. Tato metoda je obecně z hlediska zjištění skutečného vývoje drogové kriminality, v tomto případě specificky mezi studenty, přesnější než policejní statistiky, neboť těch se může odrazet mj. aktuální finanční, materiální a personální obsazení policejních orgánů, statistiky mohou být rovněž zkresleny úspěšnou jednorázovou akcí, při které je zadrženo velké množství drog...

Výsledky ESPAD za poslední roky vyznívají pro ČR poměrně nelichotivě. „43% studentů v České republice odpovědělo, že mají přinejmenším jednu zkušenost s některou z dotazovaných drog, což je více než dvojnásobek průměru zemí ESPAD, jenž činí 18%.“¹³⁰ Přesto lze vysledovat některé pozitivní trendy. Z výsledků studií z období let 2003 až 2011 vyplývá setrvalý pokles spotřeby tvrdých drog, jako je pervitin a heroin. Ohledně tanečních drog a dalších halucinogenů je situace po dlouhá léta poměrně stabilní a odchylky se vyskytují v podstatě jen v mezích statistické chyby. Naopak za velmi alarmující lze považovat procentu uživatelů konopných drog, které je mezi mládeží vůbec nejvyšší v Evropě. Množství zkoumaných uživatelů marihuany navíc v průběhu let 2003 až 2010 v zásadě setrvale rostlo,

¹³⁰ The 2011 ESPAD Report - Substance Use Among Students in 36 European Countries. Stockholm: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), 2012, str. 85 (pozn. překlad z anglického jazyka, staženo dne 1. 2. 2013 z http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf)

zlom přišel až v roce 2011, kdy toto číslo poprvé pokleslo. Jedná se o pokles asi o 3%, avšak vzhledem k tomu, že se jedná teprve o první rok poklesu, bylo by předčasné hovořit o nějakém setrvalém trendu a teprve budoucnost ukáže, zda se česká mládež ubírá lepším směrem.

Co se konkrétních údajů týká, podle statistiky z roku 2011 užilo marihuanu nebo hašiš alespoň jednou v životě 42,3 % šestnáctiletých, přičemž 14,6 % ji užilo alespoň jednou v posledních 30 dnech. V tomto ohledu pro změnu vede Francie a Monako, kde v posledních 30 dnech užilo drogu více než 20 % respondentů, přičemž tento údaj dává s jistou mírou tolerance tušit, jaké je v dané zemi procento pravidelných uživatelů konopných drog. Oproti předchozímu roku u nás v tomto ohledu dochází k určitému snížení. Například v roce 2007 mělo zkušenost s užitím marihuany nebo hašiše 45,1 % dotázaných studentů. Studie ESPAD 2011 k tomu stavu nelichotivě udává: *„Zemi s nejvyšším užíváním cannabis je Česká republika, kde 42 % studentů užilo marihuanu nebo hašiš přinejmenším jednou během jejich života. Vysoká prevalence (35 - 39 %) je také hlášena z Francie, Monaka a Spojených států (nejsou členem ESPAD). Nejnížší hodnota užívání konopí je hlášena z Albánie a Bosny a Hercegoviny (Republiky Srbské) (obojí po 4 %) stejně tak jako z Faerských ostrovů, Moldavska, Černé Hory a Norska (5 %).“*¹³¹ Studie současně ukazuje, že podle vnímání studentů jsou konopné drogy nejsnáze dostupné opět v ČR: „Čeští studenti považují konopí za snadněji dostupné než studenti v jakékoliv jiné zemi ESPAD. Téměř šest z deseti odpovědělo, že cannabis je v ČR snadno k dostání.“¹³² Příležitost ozkoušet konopí mělo 57 % respondentů.

K užívání hub obsahujících omamnou nebo psychotropní látku¹³³ se doznalo 7 % respondentů, což je opět nejvyšší číslo v Evropě. ČR je následována Francií, Monakem a Slovenskem po 5 % respondentů. Evropský průměr je 2 %.

Ve vztahu k ostatním nelegálním drogám situace rovněž není příliš lichotivá, na rozdíl od konopí však o poznání lepší a navíc lze vysledovat dlouhodobější pozvolné klesající tendence. Na poměrně vysoké úrovni je zneužívání LSD a jiných halucinogenů, kdy

¹³¹ The 2011 ESPAD Report - Substance Use Among Students in 36 European Countries. Stockholm: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), 2012, str. 85 - 88 (pozn. překlad z anglického jazyka, staženo dne 1. 2. 2013 z

http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf)

¹³² The 2011 ESPAD Report - Substance Use Among Students in 36 European Countries. Stockholm: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), 2012, str. 85 (pozn. překlad z anglického jazyka, staženo dne 1. 2. 2013 z

http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf)

¹³³ V anglicky psané literatuře a studiích vč. ESPAD označované jako „magic mushrooms“

zkušenost s touto drogou má přes 5 % školáků, což řadí ČR opět na špici v Evropě. V USA je LSD mnohem rozšířenější. Zkušenosti s injekčními drogami má v Evropě v průměru 1 % šestnáctiletých školáků, v ČR má zkušenost s pervitinem 2 % žáků, s heroinem a kokainem okolo 1 až 1,5 % dotázaných.

Česká mládež též často užívá drogy, sedativa či volně prodejné léky ve spojení s alkoholem. K tomu se doznalo 16 % mladých, zatímco evropský průměr je 5 %.

Poměrně obstojně dopadla česká mládež ve srovnání se svými evropskými vrstevníky v případě čichání těkavých látek – zatímco evropský průměr činí 9 %, u českých žáků je to 7,8 %. Svou roli v tom může hrát i přísnější regulace prodeje toluenu.

Zneužívání drog mezi žáky škol a subjektivní vnímání dostupnosti drog v celoevropském srovnání dokreslují přílohy č. 7 a 8, zkušenosti s drogami u českých školáků v meziročním srovnání pak příloha č. 6.

4.3. „Oběti“ drogové kriminality a rizikové skupiny

Drogová kriminality je tzv. kriminalitou bez oběti. (Ve skutečnosti však má oběti celou řadu – od obětí sekundární drogové kriminality až po poškozené děti, které se rodí drogově závislým matkám a svým způsobem i narkomany samotné.) Drogová závislost se v zásadě nevyhýbá žádným skupinám obyvatelstva a narkomany můžeme najít jak mezi manažery či právníky (zjm. kokain) tak mezi obyvateli tzv. sociálně vyloučených lokalit. Přesto však lze jednoznačně vysledovat některé rizikové skupiny uvedené níže.

Drogami nejohroženější skupinu obyvatelstva představují mladiství, a proto prevence musí směřovat především na ně. Rizikovými faktory jsou zde vliv rodiny a prostředí – zjm. kolektivu ve škole a v okolí bydliště, roli mohou hrát i vrozené dispozice. Jejich náchylnost je dána zjm. snahou někam patřit a tudíž zapadnout do kolektivu a touhou vyzkoušet něco zakázaného zjm. v období vzdoru mezi 12 až 16 lety. Příčinou může být rovněž nezvládnutí určité krizové životní situace a následný útěk k drogám. Užívání drog mladistvými byla věnována předchozí kapitola.

Další významnou skupinu, ve které je braní drog značně rozšířeno, představují Romové. To je dáno zjm. jejich obecně nízkým vzděláním, sociální situací a celkovému dlouhodobě neměnnému přístupu k životu a zvláště pak k povinnostem. To se projevuje mj. jejich specifickým postojem k drogám samotným. „V romské komunitě se lze setkat se

specifickými interpretacemi užívání návykových látek, např. že jsou „čistí“ pokud neužívají heroin, ale „pouze“ pervitin“¹³⁴ Pro Romskou komunitu je navíc typické, že drogy užívá celá rodina, resp. rodinný klan a to v generačním rozmezí od puberty až po nejstarší členy rodiny. Výjimkou nejsou ani případy, kdy s drogami mají zkušenost i děti, které ještě navštěvují první stupeň základní školy, v těchto případech se jedná zjm. o konopné drogy. Alkohol a cigarety jsou pak často rozšířeny i mezi malými dětmi. Jeden z romských uživatelů k tomu uvádí: „*Jinak v těch našich romskéjch komunitách berou komplet všichni od babiček po děti.*“¹³⁵

Mezi etnickými menšinami je užívání drog překvapivě časté rovněž mezi Vietnamci, kteří jsou v souvislosti s drogami mediálně známí spíše coby výrobci a distributoři. „*V souvislosti se zhoršující se ekonomickou situací a rostoucí frustrací mezi příslušníky vietnamské komunity žijící v ČR, stále více Vietnamců řeší svou těžkou životní situaci útekem k drogám. Mezi drogově závislými z řad vietnamské komunity tak můžeme vedle sebe vidět mladé teenagery, bývalé bohaté a vážené podnikatele, námezdní dělníky, prodejce z tržnic aj.*“¹³⁶

4.3.1. K příčinám užívání drog obecně:

Příčin nealkoholové toxikomanie je celá řada a v konkrétním případě se na vzniku drogové závislosti podílí komplex více příčin. Ty lze obecně dělit na příčiny biologické, psychologické a sociální.¹³⁷

K biologickým a psychologickým faktorům můžeme řadit genetické dispozice a osobnost jedince. Děti narkomanek, které v těhotenství užívali návykové látky, se již rodí s drogovou závislostí na OPL, kterou matka užívala. (Nehledě na to, že tyto děti trpí jinými závažnými defekty fyzickými i psychickými a často též po porodu umírají event. se již rodí mrtvé.) Co se osobnosti týče, odborné studie prokázaly, že introverti tíhnou častěji ke stimulačním drogám (extáze, pervitin, kokain), popř. marihuaně, zatímco extroverti mají

¹³⁴ Radimecký, J., Janíková, B., Zábranský, T. Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů: Závěrečná zpráva, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky: 2009, str. 13

¹³⁵ Radimecký, J., Janíková, B., Zábranský, T. Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů: Závěrečná zpráva. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky: 2009, str. 45

¹³⁶ Nožina, M., Kraus, F. Nelegální výroba a obchod s drogami ve vietnamské komunitě v ČR. Bulletin Národní protidrogové centrály 4/2010, str. 11

¹³⁷ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 444 a násl.

v oblibě naopak opiáty. To však ani zdaleka neznamená, že v konkrétním případě to nemusí být naopak. Vliv na vznik drogové závislosti může mít též duševní porucha.¹³⁸

Asi nejvýznamnější skupinu faktorů tvoří sociální vlivy působící na jedince z jeho okolí. Tyto vlivy mohou pocházet jednak od rodiny, vrstevnické skupiny, vliv partnera nebo partnerky, práce a konečně nezanedbatelný vliv, zjm. na tvorbu subkultur pro které je typické zneužívání návykových látek, mají nepochybně i média – především televize a sociální sítě.

4.4. PACHATELÉ DROGOVÉ KRIMINALITY

Drogová kriminalita v ČR je u nás doménou prakticky všech etnik. Na vyšších člancích distribučního řetězce se často nacházejí cizinci s vazbami na mezinárodní distribuční síť. Tak tomu je typicky u kokainu, který je z Kolumbie nejčastěji dopravován do Holandska nebo jiné západoevropské země s přístupem k moři a zde je zpr. přebírán Nigerijci, kteří jej dále distribuují prostřednictvím početné sítě krajanů do ostatních zemí vč. ČR. O vietnamském organizovaném zločinu pojednává následující podkapitola.

Z toho co bylo dosud napsáno, jakož i z různých vyjádření a publikací Národní protidrogové centrály (dále jen NPC) je patrné, že značnou část drogových deliktů v ČR mají na svědomí cizinci. Policejní statistiky ovšem tento stav potvrzují jen zčásti. Výroční zpráva NPC za rok 2011 udává, že z celkového počtu 2763 pachatelů drogových deliktů bylo 2447 státních příslušníků ČR, 192 Vietnamu a 23 občanů Nigérie (viz. příloha č. 5). Zbytek drogových deliktů pak připadá na menší množství cizinců z různých zemí. Cizinci tak tvoří pouhých 11 % procent pachatelů odhalené drogové trestné činnosti, což je sice více, než kolik odpovídá jejich procentuálnímu zastoupení ve společnosti, avšak zdaleka to neodpovídá prognostikám obsaženým ve výročních zprávách policejních orgánů, ze kterých plyne, že většinu trhu s drogami kontrolují cizojazyčné gangy. Důvodů těchto zdánlivých rozporů je dle mého názoru celá řada. Za prvé je třeba si uvědomit, že zjm. Vietnamci, Kosovští Albánci a Nigerijci sice kontrolují trh s drogami, vlastní pouliční distribuci však provádí Češi a Romové. (Češi i Romové jsou řazeni do společné kategorie pod české státní občanství). Vzhledem k tomu, že policisté prakticky nemají šanci se vzhledem k odlišné barvě pleti, zvykům, kultuře a především značné míře konspirativnosti do těchto skupin infiltrovat, jsou často pozatýkáni pouze čeští nebo romští dealeri na nejnižších nebo nanejvýš středních pozicích řetězce, zatímco vlastní organizátoři unikají. V úvahu je též třeba vzít fakt, že

¹³⁸ Presl, J. Drogová závislost. Praha: Maxdorf, 1995, str. 49 a násl.

policejní statistiky vycházejí toliko ze státní příslušnosti, nikoliv národnosti, v čemž je značný rozdíl. Řada Vietnamců a Albánců má totiž české státní občanství.

Co se věkových charakteristik pachatelů drogové kriminality týče, převažují dospělí pachatelé, kterých bylo v roce 2011 2604, zatímco mladistvých pachatelů bylo 115 a nezletilých pouze 44. 85% pachatelů jsou muži.

Pro drogovou kriminalitu je typické, že se jedná o trestnou činnost vyznačující se značnou latencí a většina drogových deliktů se tudíž ve statistikách vůbec neodrazí. Dá se předpokládat, že odhalené drogové delikty představují jen nepatrný zlomek z reálně existující drogové kriminality.¹³⁹

4.4.1. VIETNAMSKÉ ZLOČINECKÉ GANGY¹⁴⁰

Doménou Vietnamců na území ČR je výroba a distribuce marihuany a nově též distribuce pervitinu, heroinu či kokainu. Typickým „vietnamským“ drogovým deliktem spočívá v pěstování konopí „indoor způsobem“ ve velkopěstírně konopí. *„Jedná se o velmi výnosnou trestnou činnost. Na území ČR se pěstování marihuany značně rozšířilo zejména pro vysoké výnosy plynoucí z této trestné činnosti, kdy není výjimkou, že tzv. „pěstírna“ obsahuje 600 – 800 kusů rostlin a za sklizeň lze inkasovat až 3 000 000,- Kč.“¹⁴¹* Systém velkopěstíren funguje na principu dělby činností v závislosti na postavení jedince v organizované zločinecké skupině. Na nejnižších příčkách hierarchie stojí tzv. zahradník, který je často po dlouhou dobu bez dokladů uzavřen v objektu, kde má zásoby potravin a hnojiva pro rostliny. Poté, co jsou rostliny připravené k výrobě marihuany, dochází ke sklizni a výrobě sušením. Hotové rostliny si pak vyzvedne kurýr, který je v hierarchii o něco více než zahradník a tyto následně předá osobám výše postaveným. Drogy jsou pak následně prodávány buďto přímo vietnamskými dealery na nejnižších článcích distribuce nebo jsou prodávány českým či romským dealerům, kteří je dále prodávají. Zjm. v případě obchodu s pervitinem je v poslední době patrná spolupráce mezi vietnamskými a jiným gangy. Zahradníci i pouliční distributoři jsou často sami závislí na drogách a v rámci vietnamského organizovaného zločinu jsou považováni za snadno nahraditelný „odpad“. Zahradníci jsou často občané Vietnamu, kteří

¹³⁹ Zeman, P. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I. Vybrané výsledky výzkumu IKSP v letech 2004 – 2007, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, str. 124 a násl. Staženo dne 1. 2. 2012 z <http://www.ok.cz/iksp/docs/361.pdf>

¹⁴⁰ Při tvorbě této kapitoly bylo čerpáno z Nožina, M. Kraus, F. Nelegální výroba a obchod s drogami ve vietnamské komunitě, Bulletin Národní protidrogové centrály 4/2010; dále Nožina, M. Kraus, F. Vznik a vývoj vietnamského podsvětí v Německu. Bulletin Národní protidrogové centrály 2/2010 a výročních zpráv NPC pro léta 2009, 2010 a 2011.

¹⁴¹ Nožina, M. Kraus, F. Nelegální výroba a obchod s drogami ve vietnamské komunitě. Bulletin Národní protidrogové centrály 4/2010, str. 14

v ČR žádají o azyl či jsou hledáni policií pro jinou trestnou činnost a hrozí jim vyhoštění. Drogy prodávají ve svých večerkách, nočních klubech či karaoke barech, přičemž kupující si v posledně zmíněných může drogu obvykle rovnou aplikovat. Jsou to právě zahradníci a dealeri, kteří jsou obvykle jako jediní při raziích zadrženi a následně odsouzeni. Spolupráci od takto zadržených osob při rozkrývání zločinecké skupiny nelze očekávat. Jejich motivace je zjm. finanční, kdy z prostředků získaných od drogové mafie často živí celou rodinu v jejich domovině. Ta je navíc finančně závislá na menší výpomoci od drogových bossů i po dobu uvěznění. Pověstná krutost vykonavatelů vietnamského podsvětí je navíc sama o sobě dostatečně motivující. Jako velkopěstírny jsou často používány opuštěné zemědělské statky nebo větší rodinné domy, které si organizátor drogové kriminality pronajme prostřednictvím bílého koně. Nájemné je placeno v hotovosti a objekt je zpr. před započítím užívání upraven pro nelegální odběr elektrické energie, neboť pěstování konopí „indoor způsobem“ je energeticky náročné. Právě díky podnětům kontrolních orgánů energetických společností je odhaleno nemalé množství pěstíren.

O propracovanosti zločinecké struktury svědčí případ publikovaný NPC, kdy „skupina okolo osoby S.C. vznikla z drogově závislých osob, které si na Praze 4 zřídily prodejní místo drog, jež dodávaly jak dalším skupinám vietnamských dealerů, tak i koncovým odběratelům české, ale i vietnamské či čínské národnosti. Drogy skupina nakupovala od albánských dodavatelů (kdy řidič jednoho z nich byl zastřelen při policejním zákroku). Své „zboží“ dodávala mimo jiné i překupníkům drog vietnamské národnosti na Ostravsku. Vedoucí postavení ve skupině měl S.C., který drogy nakupoval, třídil a balil. Měl dva své pomocníky a zástupce, kteří poté OPL dále distribuovali jak vietnamským, tak českým zákazníkům.“¹⁴²

Marihuana nebo pervitin mohou být také v rámci spolupráce zločineckých struktur vyššího stupně exportovány do zahraničí, zjm. Německa, kde je vietnamská zločinecká struktura rovněž dobře etablovaná.

Kromě marihuany a pervitinu obchodují vietnamští obchodníci též s heroinem, který získávají od kosovských mafí. Ve vietnamském prostředí vznikly tzv. „šlehárny“ heroínu nebo pervitinu, což jsou menší rodinné domy, ve kterých má narkoman k dispozici drogu, kterou si může na místě aplikovat a navíc ještě dostane v domě nocleh a stravu. Okolo těchto domů vznikaly skupiny toxikomanů, kteří si obstarávali prostředky krádežemi luxusního zboží, které následně přenechávaly asijským dealerům jako protihodnotu za drogy.

¹⁴² Nožina, M. Kraus, F. Nelegální výroba a obchod s drogami ve vietnamské komunitě. Bulletin Národní protidrogové centrály 4/2010, str. 12

Vietnamské zločinecké skupiny obecně patří k nejnebezpečnějším a nejhůře odhalitelným skupinám v Evropě. Policejní orgány po celém kontinentě přitom narážejí na bariéry jazykové i kulturní, především na přísnou hierarchii vietnamských skupin, pevný řád a z toho plynoucí obtíže při infiltraci těchto skupin, která je v evropských podmínkách prakticky nemožná. Počet Vietnamců žijících mimo Vietnam rok od roku roste a jednou z nejoblíbenějších destinací je právě Evropa, ČR nevyjímaje. Takováto situace pak nahrává mezinárodní spolupráci mezi vietnamskými zločineckými strukturami v ČR a jiných Evropských státech, které jsou navíc navázány na jiné asijské gangy, které u nás nejsou příliš zastoupeny.

Ve struktuře trestné činnosti mezi pachateli vietnamské národnosti naprosto jasně dominuje výroba a distribuce podle § 283 TZ.

Jak vyplývá již z výše uvedeného, pro českou drogovou scénu je častý model, kdy jsou nejvyšší stupně zločineckého řetězce obsazeny dobře organizovanými cizojazyčnými mafiemi, zatímco střední stupně distribuce a „pouliční prodej“ obstarávají minimálně zčásti Češi nebo Romové. Nejinak je tomu v případě vietnamského organizovaného zločinu.

4.5. PROTIDROGOVÁ POLITIKA, DROGOVÁ PREVENCE A ORGÁNY ODPOVĚDNÉ ZA REALIZACI PROTIDROGOVÉ POLITIKY

Základním dokumentem protidrogové politiky státu je Národní strategie protidrogové politiky ČR na období 2010 – 2018. Ta definuje základní východiska a určuje směry řešení problematiky drog. Tento dokument pak představuje základ pro uskutečňování strategií jednotlivých resortů a orgánů územní veřejné správy a samosprávy.¹⁴³

Odpovědnost za tvorbu a naplňování národní protidrogové politiky nese vláda ČR. Jejím hlavním poradním orgánem je Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Součástí úřadu vlády je i Národní monitorovací středisko pro drogy, jehož cílem je mj. monitorovat situaci v oblasti drog a připravovat politická rozhodnutí v této oblasti

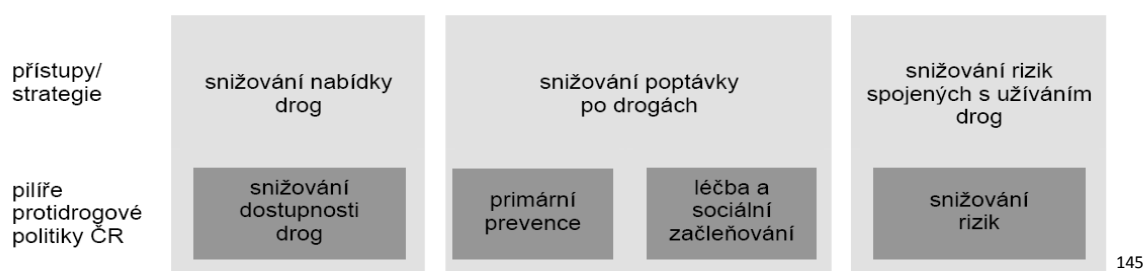
V rámci Policie ČR je pak celostátním specializovaným útvarem policie odpovědným za vymáhání práva v oblasti nedovoleného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a tedy Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České

¹⁴³Zeman, P. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I. Vybrané výsledky výzkumu IKSP v letech 2004 – 2007, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, str. 120 a násl. Staženo dne 1. 2. 2012 z <http://www.ok.cz/iksp/docs/361.pdf>

republiky (NPC). Ta zároveň shromažďuje data týkající se drogové kriminality a je garantem tohoto typu dat v rámci mezinárodní sítě National Focal Point, které se cestou Národního monitorovacího centra pro drogy a drogové závislosti, sdružují v evropské síti REITOX. NPC též spolupracuje s Interpolem, Eurojustem či přímo prostřednictvím styčných důstojníků. Na národní úrovni se kromě NPC na vyšetřování drogové kriminality zásadní měrou též služba kriminální policie a vyšetřování PČR na krajské i okresní úrovni a v případě méně závažné drogové kriminality (zjm. přechovávání pro vlastní potřebu) též policisté z jednotlivých obvodních oddělení PČR. V rámci státních zastupitelství jsou pak mezi státními zástupci stanovení na krajském i okresním stupni drogoví specialisté.

Na celosvětové úrovni se pak problémem drog zabývá zjm. OSN a WHO. V rámci EU byla vytvořena Protidrogová strategie EU a Protidrogový akční plán EU na období 2013 až 2016, na něž naše národní protidrogová politika navazuje. Údaje o drogách v jednotlivých členských státech soustřeďuje Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost.

Protidrogovou politikou se rozumí „komplexní a koordinovaný soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních, kontrolních a dalších opatření, včetně vymáhání práva uskutečňovaných na mezinárodní, národní a krajské úrovni.“¹⁴⁴ Je založena na 4 základních pilířích – snižování dostupnosti drog, primární prevence, léčba a sociální začleňování (sekundární prevence) a snižování rizik spojených s užíváním drog (terciální prevence).

Cílem takto definované politiky je jednak ochrana veřejného zdraví prostřednictvím preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních a kontrolních opatření a dále pak ochrana bezpečnosti jednotlivců a společnosti prostředky trestního event. přestupkového práva. Podrobné schéma protidrogové politiky zobrazuje příloha č. 10.

¹⁴⁴ Národní strategie protidrogové politiky na období let 2010 až 2018. Praha: Úřad vlády ČR, 2010, str. 4

¹⁴⁵ Národní strategie protidrogové politiky na období let 2010 až 2018. Praha: Úřad vlády ČR, 2010, str. 5

Stěžejní roli v protidrogové politice hraje **primární prevence**. Ta je zaměřena na předcházení negativního jevu ve společnosti jako celku. Její podstata spočívá především v realizaci preventivních aktivit a měla by být zaměřena zjm. na nejrizikovější skupinu společnosti – na adolescenty. Cílem preventivních programů je především motivace k zdravému životnímu stylu bez drog, posun experimentálního užívání s drogami do vyššího věku a došlo-li již k experimentu, pak snaha motivovat dotyčnou osobu k návratu k zdravému životnímu stylu tak, aby k užívání drog již nedošlo. Preventivní programy by měly být nastaveny tak, aby si mladí lidé uvědomovali, že zdravotní rizika spojená s drogami výrazně převyšují případný krátkodobý pocit opojení, které drogy mohou přinášet. Úkolem prevence je, aby si mladí ujasnili, že užívání drog není normální a namísto drog nabízet alternativu, v podobě zdravého životního stylu (např. sportovní aktivity, kulturní programy...).

Primární prevence může být dále rozlišována na universální, selektivní a všeobecnou. Všeobecná prevence se zaměřuje na širší populaci, nejčastěji ve školním prostředí, přičemž školní preventivní programy se zaměřují zjm. na rozvoj osobních dovedností (zvládání rozhodování v obtížných situacích, stanovování cílů), sociálních dovedností, znalosti o drogách a s nimi spojených rizicích a na postoje. Selektivní se zaměřuje na ty části populace, u kterých lze předpokládat zvýšené užívání drog (např. záškoláci, děti alkoholiků, děti ze sociálně odloučených lokalit...). Indikovaná prevence pak cílí přímo na jednotlivce, kteří vykazují známky užívání drog a dalšího rizikového chování.¹⁴⁶

Efektivní preventivní programy jsou zjm. takové, které jsou založené na výsledcích výzkumů, jsou interaktivní a zohledňují věk, pohlaví a etnickou příslušnost... Naopak jako neúčinné se jeví pouhé zastrašování.

Sekundární prevence je již zaměřena na pomoc těm jedincům, kteří již drogy zneužívají. Cílem je léčba uživatele a jeho návrat k životnímu stylu bez drog, zlepšení celkového zdraví uživatelů drog či alespoň zpomalení již nastalé negativní situace vč. snížení rizik zdravotních a sociálních důsledků u uživatelů drog. Sekundární prevence v sobě zahrnuje široké spektrum služeb od poradenství až po léčení či finální resocializaci a rehabilitaci. V této souvislosti je třeba upozornit na to, že velké množství služeb souvisejících se sekundární prevencí v ČR po roce 1989 poskytují nevládní organizace. Charakteristickým rysem je částečný rozpad státního systému specializovaných ambulancí, přičemž síť těchto zařízení zůstává i nadále nekonsolidovaná. V oblasti sekundární prevence tak působí zjm. nevládní organizace typu Drop In apod. „*V oblasti léčby je nutné, aby dobře fungoval řetězec:*

¹⁴⁶ Primární prevence užívání drog, Zastřeno na drogy 1/2006. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Praha: Úřad vlády ČR, str. 1 a násl. Staženo dne 5. 12. 2011 z www.drogy-info.cz

*kontaktní centrum – detoxikační centrum – terapeutická komunita – finální resocializace. Nevládní organizace fungují jako účinný článek této struktury, není však dosud v jejich silách obstarávat servis v celém rozsahu a masovosti, zde je nezastupitelná koncepční a podpůrná úloha státu.*¹⁴⁷ Prevence na tomto stupni zahrnuje mj. různé odvykací a v krajním případě též krátkodobé substituční programy.

Terciální prevence je zaměřena na snížení negativních zdravotních důsledků u uživatelů drog a na omezení šíření nakažlivých nemocí (HIV, žloutenka...). Zahrnuje jednak resocializaci uživatelů, kteří prošli léčbou a zapojily se do substituční léčby a jednak intervence u uživatelů, kteří drogy užívají a nehodlají se léčit – sem patří zjm. programy *harm reduction*, jejichž podstatou je mj. vyměňování použitých injekčních stříkaček za nové, dále dlouhodobé léčebné programy či programy substituce. Ukazuje se, že tyto programy mají určitý úspěch: „V průběhu 5 let se podařilo udržet relativně stabilní situaci v počtu problémových uživatelů nelegálních drog. Na nízké úrovni se podařilo udržet výskyt zdravotních následků užívání drog – infekčních onemocnění a úmrtí.“¹⁴⁸

Substituční léčba spočívá v nahrazení drogy lékem s podobnými účinky (de facto též drogou), který je pro uživatele bezpečnější, s přesně definovaným složením, neobsahuje příměsi a podává se perorálně.¹⁴⁹ Substituce může být krátkodobá, střednědobá nebo dlouhodobá. Při dlouhodobé (v případě substituce heroínu prakticky výhradně trvalé) substituci se nejčastěji používá metadon, což je syntetický opioid, kterým je léčena zjm. závislost na heroínu a jiných opiátech. Metadonová léčba je užívána u osob, které dlouhodobě užívají heroín, HIV pozitivních narkomanů či propuštěných vězňů závislých na opiátech. Výhodou metadonu je, že potlačuje abstinenci příznaky, avšak nezpůsobuje euforické stavy. Vzhledem k tomu, že užíváním metadonu se nálada uživatele výrazněji nemění, může žít po dobu léčby život, který je společensky relativně akceptovatelný. K tomu je však třeba poznamenat, že dlouhodobá metadonová substituce má v zásadě pouze udržovací účinek. Představa, že se dlouhodobý uživatelé heroínu po létech substituční léčby obejdou bez heroínu i metadonu by byla příliš optimistická, byť z vyjádření nízkoprahových center a některých lékařských kruhů je situace vykreslováno nadměru pozitivně. To má samozřejmě své logické opodstatnění, neboť tyto zpr. neziskové instituce jsou závislé na prostředcích státního rozpočtu a lepší výsledky se lépe „prodávají“. Poměrně nejednoznačné jsou i ekonomické výhody substituční léčby. Některé studie uvádějí, že substituční léčba

¹⁴⁷ Kuchta, J., Váľková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 448

¹⁴⁸ Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 – 2018. Praha: Úřad vlády ČR, 2010 str. 2

¹⁴⁹ Kalina, K. a kol. *Drogy a drogové závislosti 2 – mezioborový přístup*. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, str. 221

metadonem je ekonomicky mnohem výhodnější, než jiné způsoby řešení problému notorických narkomanů. Osobně se domnívám, že přinejmenším ekonomický přínos dlouhodobé substituční léčby je sporný. Tento postup se jeví jako výhodný jen za předpokladu, že si narkoman po dobu substituce najde práci a bude žít řádným životem. Ve skutečnosti však realita takto růžová není, o čemž mohou svědčit mj. četné stížnosti občanů žijících v okolí metadonových center. Takto léčení narkomané jsou pak tak jako tak v lepším případě závislí na sociálním systému, v horším případě se i nadále živí majetkovou a v krajním případě i násilnou trestnou činností. Nezanedbatelným je i fakt, že se často jedná o osoby buďto s vrozenými vážnými poruchami osobnosti nebo psychiatrickými nemocemi získanými právě z užívání drog.

Neméně kontroverzní je z mého pohledu program výměny použitých stříkaček za nové. Na jedné straně nesporně přispívá k omezení rizika přenosu nakažlivých nemocí, na druhé straně však poskytuje narkomanům nástroj k realizaci aplikací nelegálně držených drog. Občané si navíc nízkoprahová centra zaměřená na tuto činnost z pochopitelných důvodů ve svém okolí nepřejí. Do takovýchto lokalit se stahují drogově závislí z širokého okolí, často zde vytvářejí squaty, obtěžují své okolí a páchají sekundární drogovou kriminalitu, nezřídka násilného charakteru. Domnívám se, že takovéto snahy do jisté míry podryvají úsilí vynaložené v rámci primární prevence a generálně preventivní funkci trestního práva. Na jedné straně je sice přechovávání drog pro vlastní potřebu trestné a obecně považováno za velmi škodlivé, na druhé straně však neziskový sektor poskytne narkomanům v případě potřeby prostředky k aplikaci takto protiprávně držené drogy. Navíc je tu vždy pro dlouholeté narkomany zdarma metadon, kterým lze vykryt období mezi aplikací drogy a obstaráváním prostředků na novou dávku heroinu. Sama nízkoprahová centra totiž přiznávají, že substituce metadonem často jen sníží frekvenci aplikace heroinu. Narkomani se tak sami snaží poměrně masivně zneužívat metadon jako náhradu heroinu, která sice nemá všechny jeho účinky, ale je bezpečná a především zadarmo. Dle aktuálních zpráv z médií v posledních měsících rapidně stoupl zájem dlouhodobých narkomanů o metadon. Považuji za naivní, dávat rovnítka mezi zvýšený zájem o metadon a snahu se léčit. Domnívám se, že je na místě předpoklad, že minimálně u části narkomanů se jedná o účelové jednání. Nemyslím si tudíž, že by státní peníze měly být používány na ulehčování života narkomanů. Byly to ostatně oni sami, kdo se rozhodli užívat drogy.

Ze strany neziskového sektoru pochází další dle mého názoru naprosto nepřijatelná iniciativa – testování tablet extáze na diskotékách.

Domnívám se, že stát by měl zvážit, zda veřejné prostředky směřované na terciální prevenci zaměřenou na de facto beznadějně případy by radši neměl přesměřovat na sekundární a především primární prevenci. O primární prevenci toho totiž je mnoho napsáno, existuje mnoho doporučení a státních institucí i neziskového sektoru, avšak výsledky nejsou nikde vidět. Pro střední a základní školy neexistuje žádný jednotný a ucelený systém protidrogové prevence, která se tak v praxi omezuje na jednu besedu s narkomanem či terénním pracovníkem (nezřídka zastáncem legalizace bez odborného vzdělání) za celou dobu studia. Bezesporu existuje řada zajímavých publikací a projektů, problémem ovšem je, že se nedostávají ke svým adresátům. Bagatelizace drogového problému a strkáním hlavy do písku nic neřeší. Sebekvalitnější trestněprávní legislativa totiž nemůže být v boji proti zneužívání drog dostatečně úspěšná bez kvalitní a především systémové primární prevence. V této roli dle mého názoru stát zaspal, když dopustil rozpad systému poradních a státních nízkoprahových center, který dnes spočívá prakticky výhradně na neziskových organizacích, jejichž kvalita se ovšem organizace od organizace značně liší a jež poháněny mnohdy snahou získat dotace na svůj provoz a platy zaměstnanců, čemuž zcela logicky podřizují i interpretaci svých výsledků. Dopátrat se tak např. seriózní české studie o účinnosti substituce metadonem je prakticky nemožné. Za úspěch je totiž v takovýchto případech často označována i snížená frekvence aplikace drogy u daného narkomana, či skutečnost, že narkoman vydržel 1 rok abstinovat s tím, že za rok se k heroinu opět vrátil. Uvedené statistiky rovněž neuvádějí, kolik takto léčených osob se vrátilo do pracovního života a přestali být permanentně závislí na sociálním systému a zdravotnické péči. Odborné publikace prosazující substituci se v zásadě jen omezují na popis výhod substituce a konstatování, že má své opodstatnění. Z hlediska veřejného pořádku a zátěže sociálního systému se pak takovéto dopady substituční léčby mohou jevit jako zanedbatelné. Na druhou stranu je nesporné, že substituční léčba a program výměny injekčních stříkaček přispívá k poklesu šíření infekčních chorob. Systém terciální prevence má tedy svá pro i proti. Jelikož nejsem lékař, netroufám si v tomto ohledu vyvozovat jednoznačné závěry a omezil jsem se tudíž na své výhrady ke stávajícímu systému. Každopádně o konečném systému preventivní péče by měli rozhodovat zjm. nezávislí lékařští odborníci na základě objektivně nashromážděných údajů, nikoliv lobbistické a aktivistické skupiny navázané na státní rozpočet.

5. ZÁVĚR

Úspěšná protidrogová politika je v každém státě podmíněna účinnou trestněprávní legislativou a jejím kvalitním vymáháním a efektivní prevencí, přičemž ani jedna z těchto složek by neměla být přeceňována na úkor jiné. Kategoricky nesouhlasím s těmi hlasy, které volají po plošné nebo i jen částečné legalizaci drog v domnění, že svobodný trh spolu s účinnou prevencí všechno vyřeší.¹⁵⁰ (Otázkou ovšem zůstává, zda zastánci legalizace o nějakou prevenci vůbec stojí. Není totiž žádným tajemstvím, že tito aktivisté se rekrutují především z řad aktivních uživatelů drog.)

Domnívám se, že současnou právní úpravou přechovávání drog pro vlastní potřebu fakticky došlo k částečné legalizaci drog. Po právní stránce je sice držení jakéhokoliv množství drog stále protiprávní, pokud však pachatel nepřechovává drogy v množství větším než je malé, jedná se pouze o přešůpek ve smyslu § 30 odst. 1 písm. j) event. k) přešůpkového zákona. Za to mu hrozí pokuta do 15.000 Kč. Tato sankce je dle mého názoru příliš nízká, a přispívá k bagatelizaci takového protiprávního jednání. To se podle mě promítá i do právního a morálního vědomí obyvatel a pomáhá tak vytvářet představu o drogách jako o něčem co je sice špatné, ale nijak zvlášť společensky nebezpečné. V případě dopadení se nanejvýš zaplatí pokuta a „jde se dál“. Jak se uvádí ve výroční zprávě NPC: *„Úroveň vymáhání práva v oblasti drogových přešůpků je v evropském srovnání velmi nízká a výrazně přispívá k zvyšování subjektivně vnímané dostupnosti některých druhů drog a podporuje neúctu vůči právu a nedodržování norem.“*¹⁵¹ Navíc je-li sankce již uložena, je často vzhledem k sociální situaci delikventa velmi obtížné takovouto pokutu vymoci a exekuce je obvykle v takovýchto případech bezvýsledná. S přešůpkem se pojí i další potíže – trestu se lze totiž notoricky známým způsobem snadno vyhnout – podle § 20 zákona o přešůpcích přešůpek nelze projednat, uplynul-li od jeho spáchání 1 rok.

Za nejzásadnější slabinu české právní úpravy však považuji neexistenci množstvího limitu přechováváných drog, který by jasně stanovil hranici mezi přechováváním OPL pro vlastní potřebu podle § 284 TZ a přechováváním za účelem další distribuce ve smyslu § 283 TZ. V praxi se tak při absenci dalších důkazů často nedaří prokázat úmysl s drogou dále disponovat způsobem specifikovaným v § 283 TZ přesto, že pachatel přechovával množství drog, které evidentně není schopen sám spotřebovat a dealer tak obvykle vyvázne se zanedbatelným podmíněným trestem odnětí svobody. Záměr drogu dále distribuovat se tak fakticky v praxi presumuje pouze v případech, kdy množství přechovávané drogy je skutečně

¹⁵⁰ Mj. např. hnutí legalizace.cz (www.legalizace.cz)

¹⁵¹ Výroční zpráva NPC pro rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 3

enormní. Absence takovýchto limitů je o to více zarážející, že se jedná o koncept, který je vlastní celé řadě evropských zemí vč. sousedního Slovenska či Rakouska. Podle poměrně přísné legislativy našich východních sousedů se úmysl drogu dále distribuovat automaticky předpokládá u pachatele, který přechovává více než 10 obvyklých denních dávek s ohledem na konkrétního narkomana. Při určení obvyklé denní dávky se vychází mj. z denní spotřeby drog daného pachatele, přičemž určující je znalecký posudek (popř. odborné vyjádření).¹⁵² Takovýto přístup považuji za poměrně složitý a nákladný. Jinou cestu zvolili v Irsku, kde je hraničním kritériem hodnota zajištěných OPL. Pokud hodnota zajištěných drog překročí částku 13.000 euro, presumuje se úmysl další distribuce.¹⁵³ Domnívám se, že za dostačující by bylo možné považovat i výslovné legální množstevní vymezení v gramech, které by představovalo hranici mezi trestným činem podle § 283 TZ a § 284 TZ. Řešením by mohlo být rozšíření tabulky v nařízení vlády č. 467/2009 Sb., o další sloupec, ve kterém by bylo uvedeno u každé jednotlivé OPL minimální množství přechovávané drogy, které je již považováno za množství určené k další distribuci. V takovém případě by bylo vhodné z § 284 vypustit kvalifikovanou skutkovou podstatu v odst. 4, jejímž znakem je spáchání trestného činu ve značném rozsahu, neboť takovéto množství látky by bylo dle mého názoru vhodné již považovat za množství určené k další distribuci. Pokud tedy např. u heroínu představuje množství větší než malé 1,5 g, znak „ve větším rozsahu“ je v modelové situaci naplněn při množství přesahujícím 6 až 7,5g, znak „značného rozsahu“ představuje množství přesahující 30g a obvyklá jednorázová dávka se pohybuje okolo 0,2 g, pak by bylo možno považovat za množství určené k distribuci více než 10 g heroínu, tedy množství odpovídající zhruba 50 dávkám.

Podobný postup by bylo možné použít i ve vztahu přípravy trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL dle § 283 TZ (za splnění podmínek trestnosti přípravy) a pěstování rostlin obsahujících omamnou a psychotropní látku dle § 285 TZ. Takováto úprava by v tomto případě dopadala zjm. na pěstování konopí. Určujícím by mohl být buďto počet pěstovaných rostlin nebo množství sušiny získané znaleckým zkoumáním z takto vypěstovaných rostlin.

Výhodnou shora uvedeného je především jednoznačné stanovení hranice mezi jednáním, které lze ještě považovat za přechovávání pro vlastní potřebu a tím, které je již

¹⁵² Čentěš, J. K trestnosti prechovávanía drog v SR a v ČR, Státní zastupitelství 9/2011, str. 18

¹⁵³ Volevecký, P. Drogové trestné činy, možný postih a související otázky ve vybraných zemí Evropské unie a Norsku. Trestní právo 7-8/2011, str. 45

nutno kvalifikovat jako přechovávání s úmyslem další distribuce. Uvedený postup však má i svá slabá místa. Podle uvedeného schématu by nebylo možné bez dalšího postihnout dealera, který by měl v držení více různých druhů OPL, které by teprve ve svém souhrnu tvořily velké množství drog, aniž by jednotlivé OPL překračovaly stanovené limity, neboť podobně jako pro účely stanovení množství většího než malé by nebylo možno množství jednotlivých drog o různém složení počítat. Řešení se nabízí v podobě ustanovení trestního zákoníku, podle kterého se u pachatele, který má současně v držení více než tři druhy OPL o různém složení předpokládá bez ohledu na množství uvedených látek úmysl tyto drogy dále distribuovat. (Uvedený systém by navíc zamezil faktické beztrestnosti dealerů, u nichž je bez prokázání úmyslu látky dále distribuovat zajištěno více druhů různých OPL, avšak žádná v množství větším než malém.) V tomto ohledu se zdá irská úprava jednodušší, neboť umožňuje bez dalšího odsoudit pro distribuci pachatele, který drží jednu nebo více OPL, jejichž souhrnná hodnota přesahuje 13.000 euro. Za problematickou však v tomto ohledu považují skutečnost, že cena drog se v průběhu doby mění a navíc může být rozdílná i region od regionu. Takovýto postup by tedy logicky byl náročnější na znalecké zkoumání.

De lege ferenda by bylo rovněž vhodné přehodnotit u některých jednotlivých OPL hodnoty, které udávají množství větší než malé a představují tudíž dělící čáru mezi trestným činem podle § 284 TZ a přestupkem. Tyto hodnoty jsou u mnohých drog nastaveny velmi štědře a bylo by tudíž vhodné vytvořit přísnější limity. Jmenovitě se jedná především o pervitin¹⁵⁴, kdy množství větší než malé představuje 2g, což je 10 běžných dávek, dále pak heroin (1,5g, tj. minimálně 7 dávek) a marihuanu (15 g, tj. minimálně 10 dávek). Otázkou však zůstává, zda by nemělo být trestné držení jakéhokoliv množství OPL ve spojení s možností soudu uložit pachateli povinnost k léčení rozšířenou formou ochranného léčení nebo jiným „legislativně novým“ opatřením namísto trestu v případech, kdy je to s ohledem na možnosti resocializace pachatele účelné. Přestupkové právo totiž zcela zjevně svoji funkci v tomto ohledu neplní. Současná faktická legalizace držení podlimitního množství drog má dle mého názoru negativní vliv na právní vědomí občanů, mládeže nevyjímaje, neboť tito je mnohdy považují za legální. Za zvážení rovněž stojí, zda současná výše trestních sazeb je dostatečná, a to především v případech, kdy je trestná činnost páchána vůči dětem, zvláště pak dětem mladším patnácti let. Domnívám se však, že problém je někde jinde. Soudní praxe je

¹⁵⁴ Na jednání vrcholných orgánů Bavorska a ČR bylo dohodnuto, že množství větší než malé bude u pervitinu sníženo na 0,5 g. Důvodem byl zjm. masivní příliv pervitinu z ČR do této spolkové země, kdy bavorské orgány spatřovaly příčinu v příliš liberální české protidrogové legislativě, což mělo za následek zhoršení vzájemných vztahů a velmi intenzivní kontroly českých řidičů v Bavorsku. Do doby dokončení této práce nebylo předmetně nařízení vlády v tomto ohledu novelizováno.

totiž dle mého názoru vůči drogovým dealerům poměrně benevolentní, když trestní řízení zjm. v případě naplnění základní skutkové podstaty podle § 283 odst. 1 TZ event. kvalifikované skutkové podstaty dle § 283 odst. 2 písm. b) TZ (speciální recidiva) často končí uložením podmíněného trestu odnětí svobody, vzdor tomu, že pachatel již mnohdy měl v minulosti s trestní justicí co dočinění. To samozřejmě komplikuje i další postup vůči pachateli v jeho pozdější kriminální kariéře, neboť na pachatele, který se ve zkušební době podmíněného odsouzení osvědčil, resp. na pachatele, který vykonal obecně prospěšné práce se musí hledět, jako by trestaný nebyl. To pak znemožňuje účinnou aplikaci ustanovení § 283 odst. 2 písm. b) TZ a v podstatě degraduje drogové delikty na úroveň kapesních krádeží. Přitom je třeba mít na paměti, že následky primárních drogových deliktů jsou nesrovnatelně závažnější, než následky běžné majetkové kriminality, neboť drogy kromě zdravotních a společenských následků na sebe neodmyslitelně nabalují i sekundární drogovou kriminalitu.

S výjimkou výše uvedeného však považuji českou právní úpravu za koncepčně správnou, oproti některým zahraničním úpravám jednodušší a srozumitelnější. Za přínosný považuji zjm. systém kvalifikovaných skutkových podstat, který umožňuje dostatečně diferencovaně postihnout pachatele podle závažnosti jeho jednání.

Nezbývá než dodat, že by bylo naivní domnívat se, že drogy lze ze společnosti zcela vymýtit. Vcelku nebývá sporu, že drogová politika by měla být zaměřena na mladé. Bývá však celá řada často rozporuplných názorů, jak ji co nejúčinněji realizovat. Já osobně jsem zastáncem velmi tvrdého postihu výrobců a distributorů drog v kombinaci s intenzivní prevencí. Domnívám se, že i omezení imigrace by mohlo být ve vztahu k drogové kriminalitě přínosné přinejmenším v tom smyslu, že by časem mohlo dojít k přetrhání vazeb mezi českými a zahraničními etnickými zločineckými gangy (např. evropskými kokainovými gangy Nigerijců). Osobně bych se nebál v rámci protidrogových kampaní stigmatizovat aktivní narkomany a naopak dávat za vzor tu hrstku bývalých narkomanů, která s drogami přestala. Přivírat nad problémem drog oči, tolerovat narkomany v ulicích, či dokonce prosazovat legalizaci drog je dle mého názoru cestou do pekel.

ZDROJE:

Knižní zdroje vč. knih dostupných v elektronické podobě:

- Hendrych, D. a kol. Právníký slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck: 2009. (staženo z www.beck-online.cz dne 28. 12. 2012)
- Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, 912 s.
- Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, 319 s.
- Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 2 – mezioborový přístup. 1. vydání. Praha: Úřad vlády ČR, 2003, 343 s.
- King, L. A. The misuse of drugs act. A guide for forensic scientists. Cambridge: The Royal Society of Chemistry, 2003, 114 s.
- Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 568 s.
- Kuchta, J. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Zvláštní část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 617 s.
- Mašl'anyová, D. et al. Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná část'. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 496 s.
- Novotný, F. a kol. Trestní zákoník 2010. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s. r. o., 2010, 838 s.
- Presl, J. Drogová závislost. Praha: Maxdorf, 1995, 286 s.
- Šámal, P. Trestní zákoník, 2. Vydání, Praha: C. H. Beck 2012, 3632 s.
- Štáblova, R., Brejcha, B. Drogy – vybrané kapitoly. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, 115 s.
- Vetešník, P., Jemelka, L. Ochrana před škodlivými vlivy tabáku, alkoholu a návykových látek. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 348 s.
- Zdobinský, T. a kol. Racionální protidrogová politika. Olomouc: Votobia, 1997, 119 s.

Odborné studie, protidrogové strategie a výroční zprávy:

- Radimecký, J., Janíková, B., Zábranský, T. Trendy na drogové scéně v ČR - Ohniskové skupiny s pracovníky nízkoprahových programů. Závěrečná zpráva. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Úřad vlády České republiky, 2009, 65 s.
- The 2011 ESPAD Report - Substance Use Among Students in 36 European Countries, Stockholm: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), 2012, 394 s. (Staženo 1. 2. 2013 z http://www.espad.org/Uploads/ESPAD_reports/2011/The_2011_ESPAD_Report_FULL_2012_10_29.pdf)
- Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, 49 s.
- Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2010. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2011, 55 s.
- Výroční zprávy Národní protidrogové centrály za rok 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2012, 57 s.
- Zeman, P. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I. Vybrané výsledky výzkumu IKSP v letech 2004 – 2007, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, str. 120 a násl. (Staženo dne 1. 2. 2012 z <http://www.ok.cz/iksp/docs/361.pdf>)
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018. Praha: Úřad vlády ČR, 2010, 31 s. (staženo 5. 5. 2012 z <http://drogovapolitika.vlada.cz>)
- Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů 1 SL 110/2010, Nejvyšší státní zastupitelství, Brno: 2010, str. 11, (staženo dne 16. 2. 2013 z. <http://portal.justice.cz/nsz/soubor.aspx?id=85093>)
- Stav drogové kriminality v Evropě. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. Lucemburg: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011, str. 125

Články z časopisů vč. časopisů v elektronické podobě:

- Bradáčová, L. Proč není pěstování rostliny konopí výrobou. Státní zastupitelství 04/2008, str. 27 - 30

- Čentěš, J. K trestnosti prechovávania drog v SR a v ČR. Státní zastupitelství 9/2011, str. 14 - 19
- Hulmáková, J. K efektivitě trestně politické strategie „nulová tolerance. Trestněprávní revue 8/2005, (staženo 5. 3. 2012 z www.beck-online.cz)
- Novotná, J. K rozsahům spáchání drogového trestného činu podle § 283 trestního zákoníku – pohled na současnou soudní praxi. Bulletin Národní protidrogové centrály 2/2011, str. 13 - 17
- Nožina, M. Kraus, F. Vznik a vývoj vietnamského podsvětí v Německu. Bulletin Národní protidrogové centrály 2/2010, str. 17 - 21
- Nožina, M., Kraus, F. Nelegální výroba a obchod s drogami ve vietnamské komunitě v ČR. Bulletin Národní protidrogové centrály 4/2010, str. 11 - 19
- Primární prevence užívání drog. Zaostřeno na drogy 1/2006 (ročník čtvrtý). Úřad vlády ČR, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2006, str. 1 – 8 (staženo dne 5. 1. 2012 z www.drogy-info.cz)
- Vaněček, M. LSD. Bulletin Národní protidrogové centrály. 2/1997, str. 9 – 11
- Volevecký, P. Drogové trestné činy, možný postih a související otázky ve vybraných zemích Evropské unie a Norsku, Trestní právo 7-8/2011, str. 24 – 46
- Zeman, P., Gajdošíková, H. Nový trestní zákoník. Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy 1-2/2010, str. 1 – 12. (staženo dne 10. 11. 2011 z www.drogy-info.cz)
- Zeman, P. Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990, Trestněprávní revue 2/2007 (staženo z 5. 3. 2012 z www.beck-online.cz)

Články publikované na internetu a jiné internetové zdroje:

- Bolehlavský, J. Extáze. – článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skpvn-navykove-latky-navykove-latky.aspx> (staženo 25. 1. 2013)
- Opioidy a opiáty. - článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skpvn-navykove-latky-navykove-latky.aspx> (staženo 25. 1. 2013)

- LSD. - článek publikován bez uvedení dalších údajů na oficiálním webu NPC – <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skp-nykykove-latky-nykykove-latky.aspx> (staženo 25. 1. 2013)
- Drug legislation – Country profile – United Kingdom – http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.country_profiles&country=UK (staženo 2. 3. 2013)
- Drug legislation – Country profile – Netherlands – <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html> (staženo 2. 3. 2013)
- Historie drog, 55 s. – publikace byla zveřejněna bez udání autora na oficiálních internetových stránkách Policie ČR <http://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skp-historie-drog.aspx> (staženo 5. 3. 2012)

Použité internetové stránky:

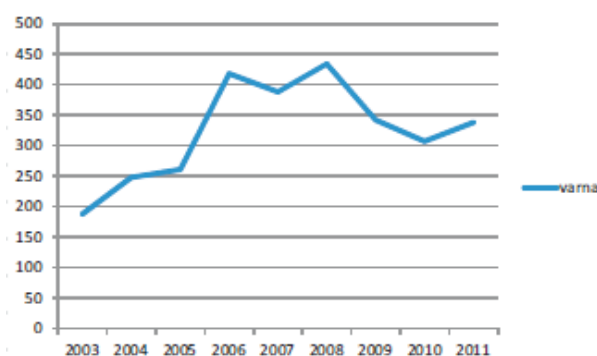
- www.beck-online.cz
- www.drogy-info.cz
- www.drugfreeworld.org
- www.emcdda.europa.eu
- www.encode.org/info/Jednotna-umluva-OSN-je-po-50.html (staženo 5. 7. 2012)
- www.legalizace.cz
- www.ok.cz

PŘÍLOHY:

Příloha č. 1- orientační průměrná jednorázová dávka nejužívanějších drog:

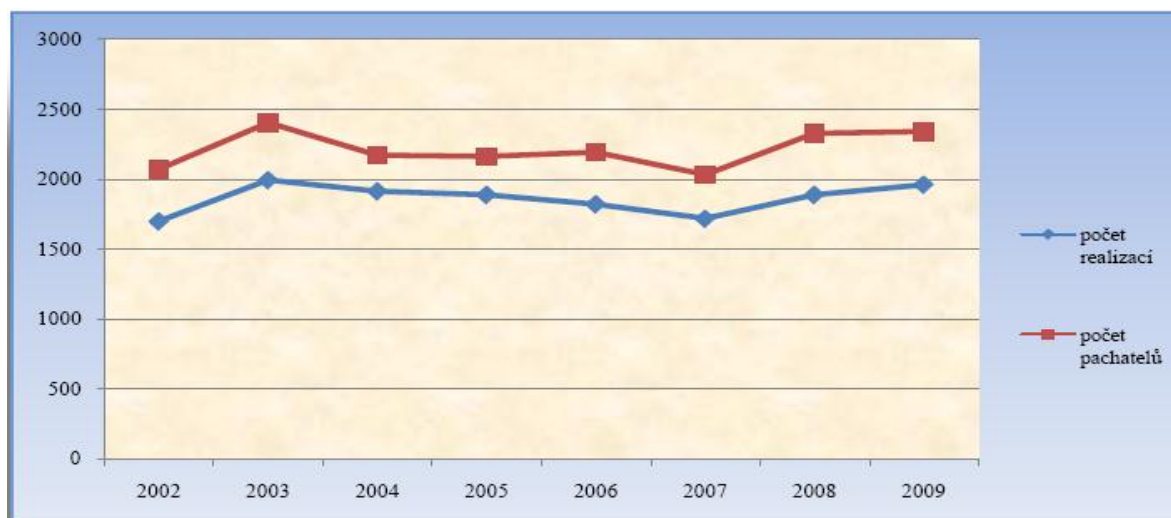
OPL	Orientační průměrná jednorázová dávka
Pervitin	0,2 g
Heroin	0,2 g
Marihuana	1,5 g
Kokain	0,2 g

Příloha č. 2 – počet odhalených varen pervitinu v letech 2003 – 2011:

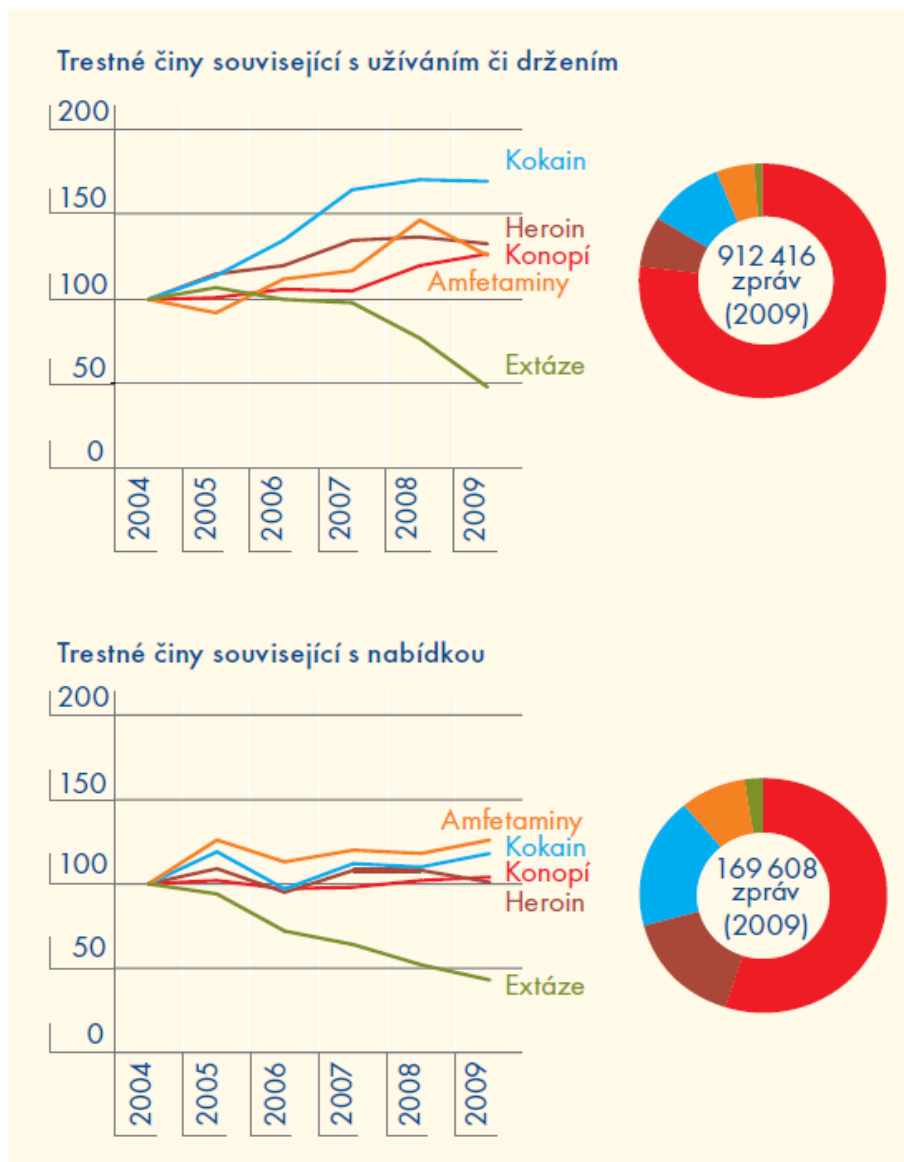
Zdroj: Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2012, str. 6

Příloha č. 3 - odhalené trestné činy v ČR do roku 2009:

Zdroj: Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 33

Příloha č. 4 – vývoj drogové kriminality v Evropě podle jednotlivých OPL:

Pozn.: Trendy jsou odvozeny z dostupných informací o počtu národních zpráv o deliktech souvisejících s drogami (trestných i netrestných) hlášených všemi orgány pro prosazování právních předpisů ve všech členských státech EU; všechny řady jsou indexovány k základu 100 v roce 2004 a váženy podle velikosti národní populace, čímž je dán celkový trend EU; rozdělení podle drog se vztahuje k celkovému počtu zpráv za rok 2009. Další informace viz obr. DLO-4 a DLO-5 ve Statistickém věstníku 2011.

Zdroj: Národní kontaktní místa sítě Reitox.

Zdroj: Stav drogové kriminality v Evropě. Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011, str. 37

Příloha č. 5 – pachatelé drogové trestné činnosti v roce 2011 podle státní příslušnosti:

státní příslušnost	počet	státní příslušnost	počet
Albánie	2	Makedonie	2
Alžír	2	Německo	1
Arménie	1	Nigérie	23
Bělorusko	2	Nizozemí	1
Bosna a Hercegovina	1	Polsko	9
Bulharsko	5	Rakousko	3
Čína	1	Rumunsko	2
ČR	2 447	Rusko	2
Ghana	2	Řecko	4
Gruzie	2	Senegal	1
Guinea	1	Slovensko	26
Chorvatsko	1	Srbsko	4
Irák	1	Sýrie	1
Írán	1	Tunisko	3
Jugoslávie	2	Ukrajina	7
Kanada	3	USA	2
Kazachstán	1	Velká Británie	2
Libérie	1	Vietnam	192
Maďarsko	2		

Zdroj: Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2012, str. 30

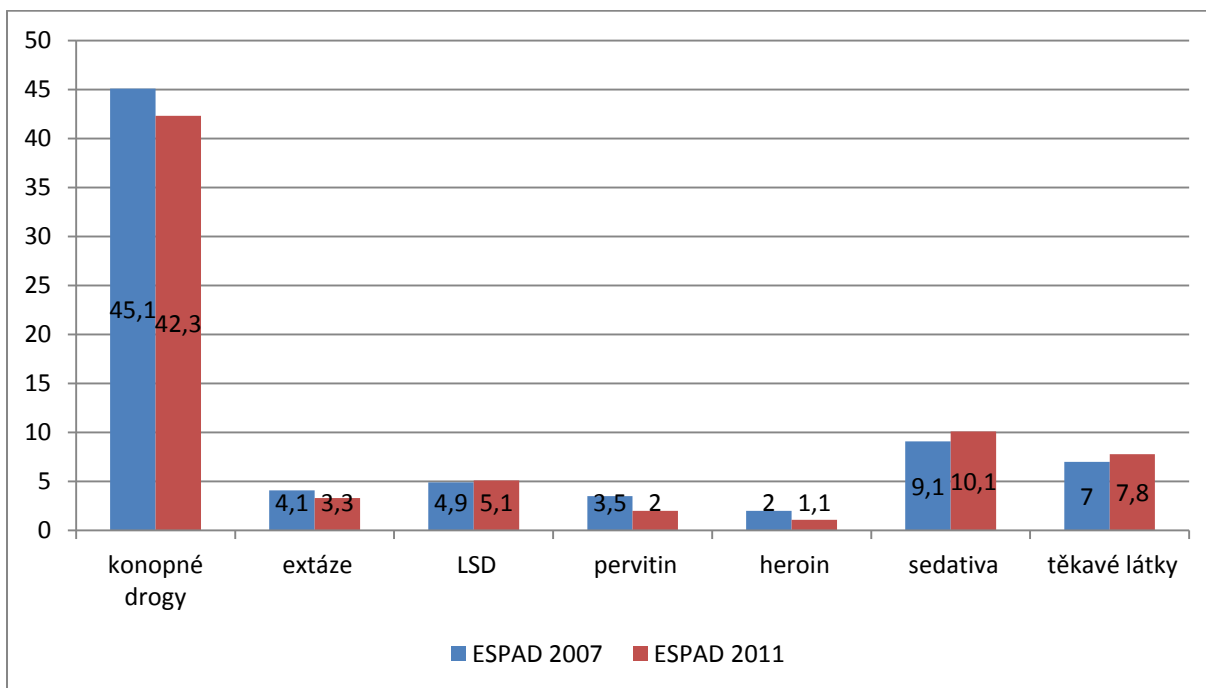
Příloha č. 6 – počet odhalených drogových deliktů dle policejních statistik v roce 2011:

Trestný čin	§ 283	§ 284	§ 285	§ 286	§287
Počet	2317	335	171	161	17

Zdroj: Vytvořeno na základě údajů převzatých z: Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 2011. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2012, str. 30

Příloha č. 6: Výsledky školní studie ESPAD v letech 2007 a 2011 – procento šestnáctiletých, kteří alespoň jednou za život užili některou ze sledovaných OPL:

% žáků

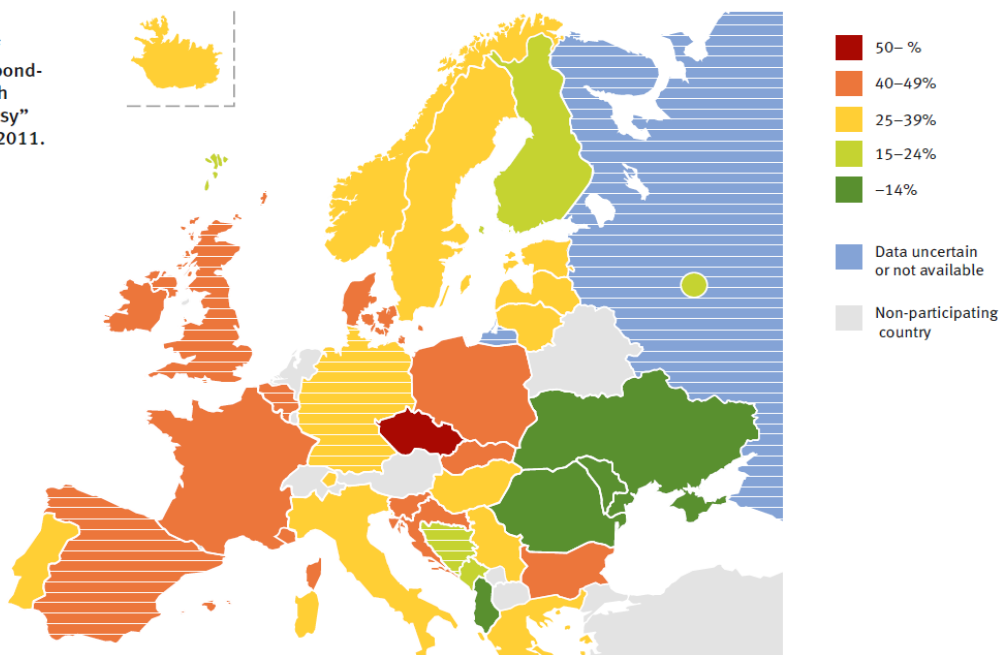
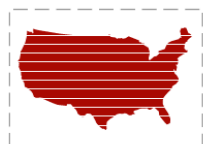

Zdroj: autor, data vychází z ESPAD 2007 a 2011

Příloha č. 7 – vnímání dostupnosti konopných drog v celoevropském srovnání dle ESPAD 2011:

Figure 11a

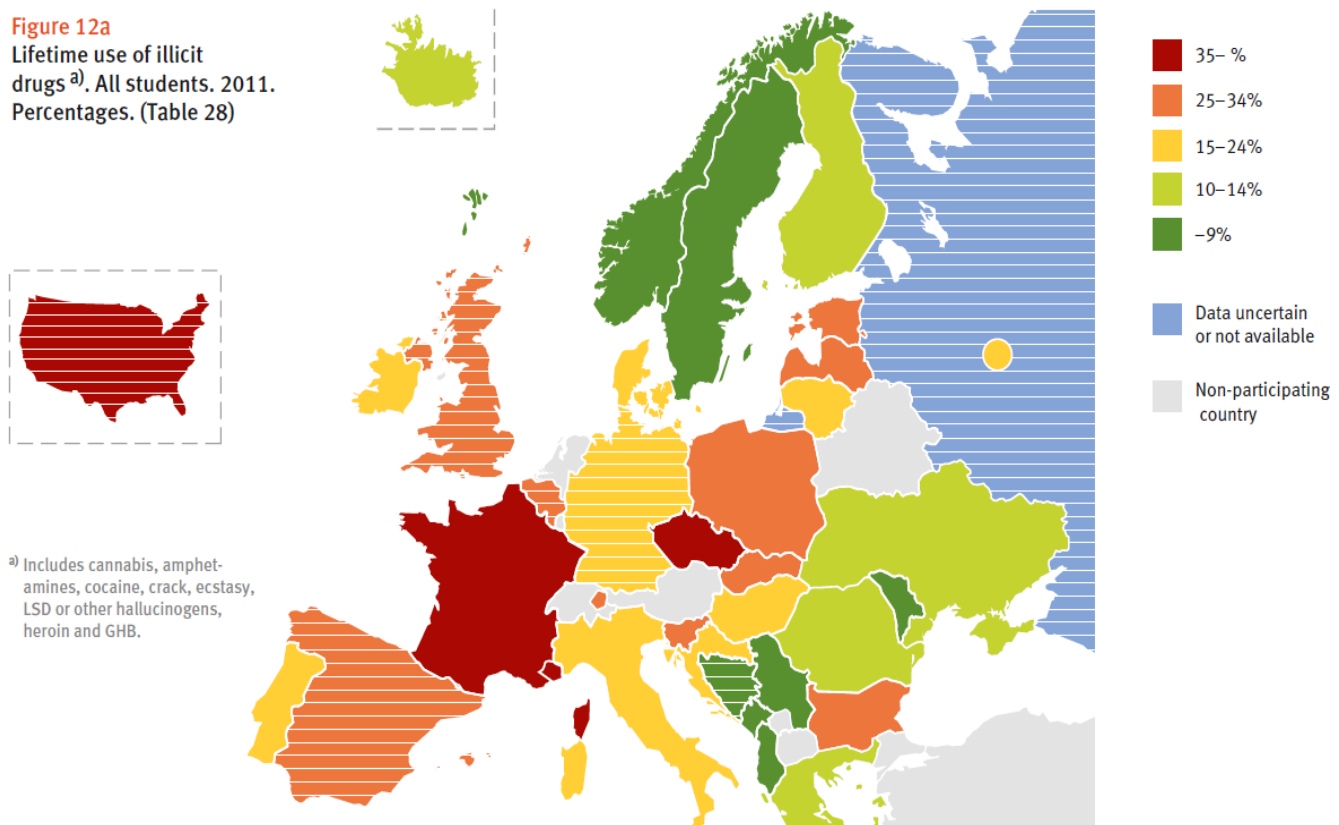
Perceived availability of cannabis. Students responding marijuana or hashish "fairly easy" or "very easy" to obtain. All students. 2011. Percentages. (Table 27)

Zdroj: The 2011 ESPAD Report - Substance Use Among Students in 36 European Countries, The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Stockholm: 2012, str. 86 (pozn. překlad z anglického jazyka, ke stažení na www.espad.org)

Příloha č. 8 - procento šestnáctiletých studentů, kteří mají zkušenost s jakoukoliv nelegální drogou v celoevropském srovnání:

Figure 12a
Lifetime use of illicit drugs^{a)}. All students. 2011.
Percentages. (Table 28)

*Zdroj: **The 2011 ESPAD Report - Substance Use Among Students in 36 European Countries**, The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Stockholm: 2012, str. 87 (pozn. překlad z anglického jazyka, ke stažení na www.espad.org)*

Příloha č. 9 - orientační ceny drog pro konečné uživatele:

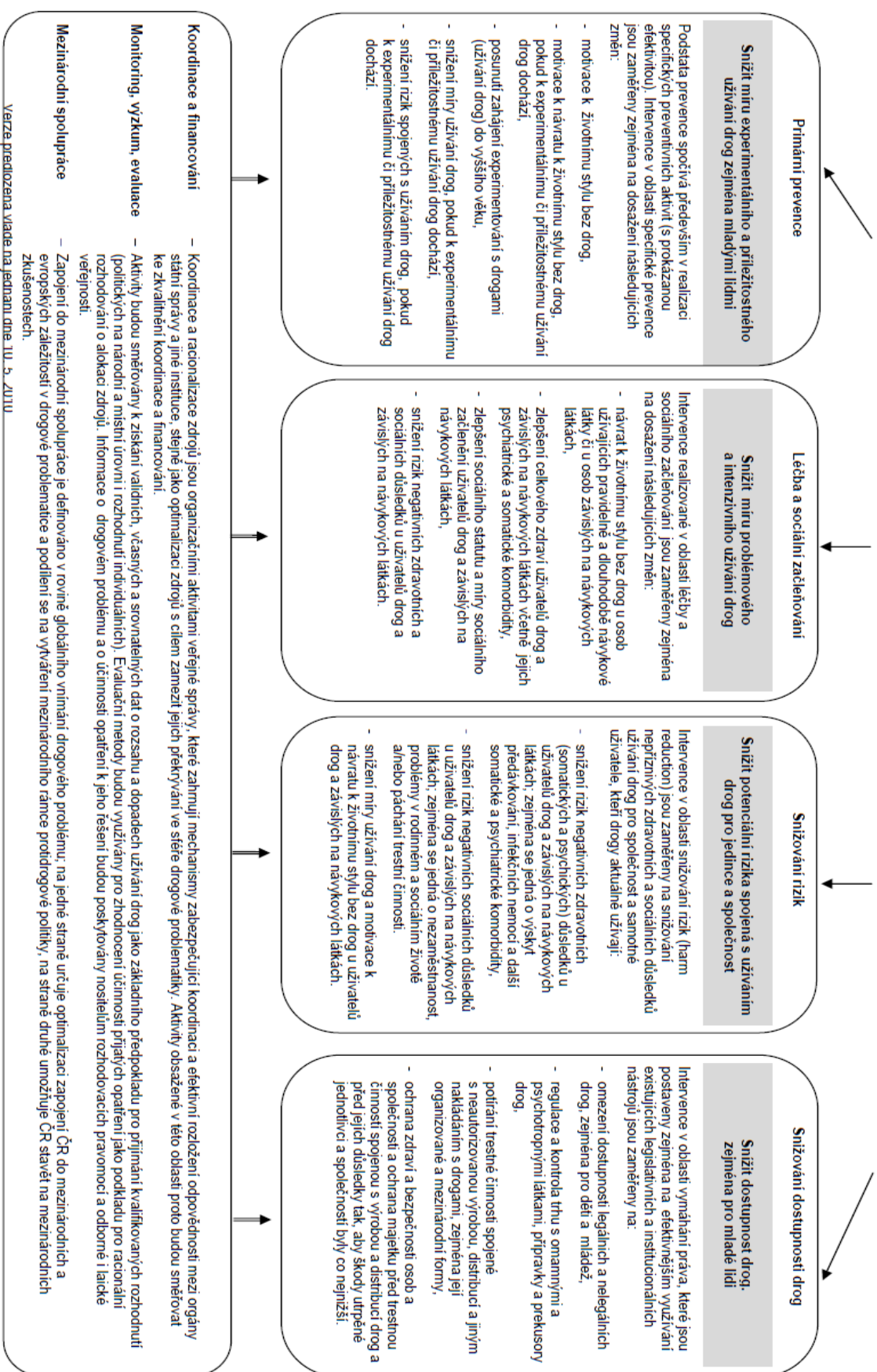
OPL	cena/gram pouliční prodej
Amfetamin	1 500 Kč
Extáze	100 - 500 Kč
Hašiš	100 - 300 Kč
Heroin	800 - 2500 Kč
Kokain	1000 - 3500 Kč
LSD	100 - 300 Kč
Halucinogeny	100 - 300 Kč
Marihuana - indoor	170 - 500 Kč
Marihuana - outdoor	50 - 250 Kč
Metamfetamin	600 - 4000 Kč ²⁴
Opium	100 - 200 Kč
Subutex (tableta 2 mg)	100 - 250 Kč
Subutex (tableta 8 mg)	300 - 800 Kč
Jiné	

Zdroj: Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 2009. Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR. Praha: 2010, str. 37

NÁRODNÍ STRATEGIE PROTIDROGOVÉ POLITIKY 2010-2018

Účel:

Zabezpečit ochranu jednotlivců a společnosti před zdravotními, sociálními, ekonomickými riziky škod, které může užívání drog přinášet a zajistit bezpečnost jednotlivců, společnosti a majetku před dopady v podobě trestně činnosti spojené s distribucí a užíváním drog

SUMMARY

This diploma work treats the drug criminality in the view of penal law and criminology. This kind of criminality is one of the biggest danger for the world, because includes hard health consequences for many addict people and social and economics consequences for the states and the whole society. What is more, primary drug criminality inherently pertinent to secondary drug criminality – shop lifting, robberies and other antisocial phenoments, because drug addict needs a lot of money for buying drugs.

Purpose of this work is to describe czech antidrug legal system mainly contained in the penal law in enactments § 283 – 287, the government regulation no. 467/2009 Sb., which establishes what is the amount higher then low for the purpose of assessment criminal responsibility in case of holding drugs for delinquents own use and the government no. 455/2009 Sb., that establishes, which kind of plants and „magic mushrooms“ with narcotic effect are restricted and the amount higher than low of this plants and mushrooms. Amount higher than low forms a border between administrative offense and criminal offense. This questions contains chapter „*Criminal aspects of druhg criminality*“. Next part of this work compares drug legislation in Czech Republic with legislation in Slovakia, United Kingdom and Netherlands.

Chapter cold „Criminological aspects of drug criminality“ deal with criminological view on the part of problematic of drug crime, which is important from the point of view of criminal law. The main part of attention is devoted to recent developement of drug crime in our country, especially aviability of drugs and expirience with drugs among students. That is very important, because quality antydrug policy following quality legislation must reflect trends on drug scene.

In the final part of this work, there is a rating of czech criminal antidrug law in connection with proposals *de lege ferenda*. The crucial problem of czech legislation is, that czech low doesn't know the quantity border of holdings drugs, which would be automatically classified as a amount determinated for distribution.

Drugs represent serious problem, that requires complex souldution at the level of the pennal law, administrative law, prevention and medical sciences. One component of this antidrug policy can't effective work without the others.